

R 496

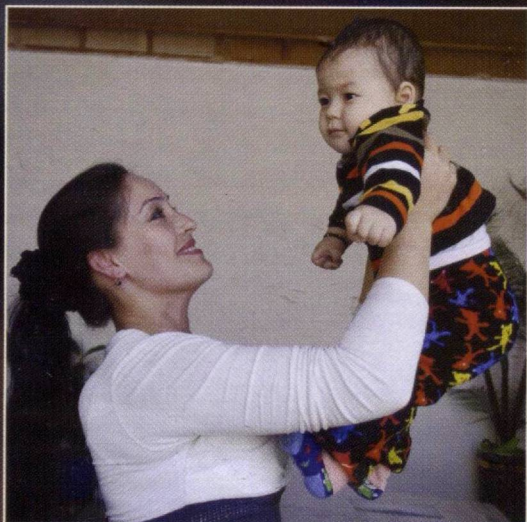
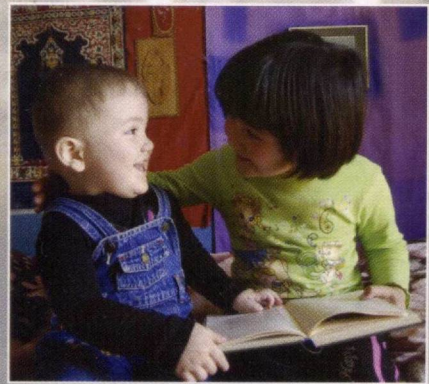

2ME

Guliston

2013/6

2014- yil Sog'lom bola yili

Азал-азалдан ҳар қайси ота-она ўз боласининг соғлом ва баркамол, ақл-заковатли, бахтли бўлишини истайди. Шундай фарзандни вояга етказиш, унинг ҳаётда муносиб ўрин эгаллашига эришиш – ота-онанинг энг улуғ, энг муқаддас орзуси, десак, айни ҳақиқатни айтган бўламиз.

Биз соғлом деганда, нафақат жисмоний, балки маънавий жиҳатдан ҳам соғлом болани ўзимизга тасаввур этамиз.

Биз оилани ҳаёт давомийлигини таъминлайдиган, келажак насллар тақдирига кучли таъсир кўрсатадиган тарбия маскани сифатида қабул қиламиз. Катталарга ҳурмат, кичикларга иззат, одамийлик, меҳр-оқибат, ўз Ватанига, халқига садоқатли бўлиш каби олижаноб фазилатлар айнан оила муҳитида шаклланади.

Табиийки, соғлом боланинг туғилиши биринчи навбатда онанинг соғлиғига боғлиқ. Бўлғуси она илоҳий неъмат бўлмиш дилбандини тўққиз ой мобайнида ўз бағрида асраб-авайлаб, ёруғ дунёга келтиради. Ана шу жараёнда аёл қандай кунларни, қандай руҳий ҳолатни бошидан кечирса, бу албатта она вужуди орқали ҳомилага таъсир ўтказади.

Маълумки, мамлакатимизда бўлғуси келин-куёвларни никоҳдан олдин тиббий кўрикдан ўтказиш тартиби жорий этилган бўлиб, бундан кўзланган асосий мақсад соғлом оила қуриш, соғлом болани дунёга келтириш билан боғлиқ. Лекин, афсуски, инсоннинг ҳаёти, туғилажак фарзанднинг тақдирига бевосита дахлдор бу масалага баъзан масъулиятсизлик билан қараш, сохта ва юзаки хулосалар чиқариш, тиббий маълумотномаларни сотиб олиш каби ҳолатлар учраб туриши барчамизни ташвишга солиши зарур. Айни шу масалалар учун, умуман, болаларнинг соғлом, бенуқсон бўлиб туғилиши учун тиббиёт ходимларининг масъулиятини, керак бўлса, жавобгарлигини ошириш вақти келди, деб ўйлайман.

Айни пайтда, “Соғлом бола йили”нинг мақсад ва вазифаларидан келиб чиққан ҳолда, фарзандларимизда, айниқса, киз болалар ўртасида жисмоний тарбия ва спортга меҳр уйғотиш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш бўйича аниқ тадбирларни белгилаб, амалга оширишимиз лозим.

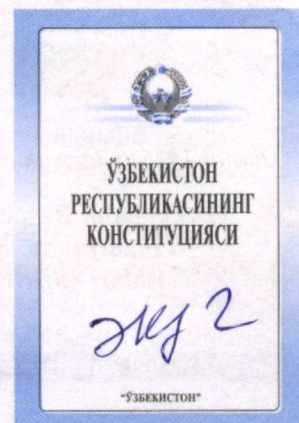
Ўғил-қизларимизни турли тўғарақларга жалб этиш, кам таъминланган оилаларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатиш, ўз ҳудудида тадбиркорликни ривожлантириш ва яна бошқа масалалар бўйича маҳалла фаолиятини кучайтириш, уларга янги ваколат ва имкониятлар бериш лозим.

Бизнинг мана шу қисқа – йигирма икки йиллик янги тарихимизда мустақилликка эришиш, миллий давлатчилигимиз, эртанги кунимизни қуришда, юртимизни турли бало-қазолардан асрашда, Ўзбекистонимизнинг ривожланган демократик давлатлар қаторига кириши, жаҳон майдонида муносиб обрў топишида энг асосий омиллар нима деб сўраса, мен, бошқа мезонларни инкор этмаган ҳолда, бир фикрни алоҳида таъкидлаб айтган бўлардим: бу йўлдаги энг муҳим омил – бу ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан соғлом, ҳеч кимдан кам бўлмасдан, бошини баланд кўтариб яшайдиган, Ватанимизнинг тақдири ва келажаги учун масъулиятни ўз зиммасига олишга, халқимиз интилаётган келажаги буюк давлатни барпо этишга қодир бўлган баркамол авлодимиз, десам, айни ҳақиқатни айтган бўламан.

Биз таянчимиз ва суянчимиз, ғуруримиз ва ифтихоримиз бўлмиш болаларимизга, фарзандларимизга ишонч билан, ҳурмат-эътибор билан қарашни келажагимизга бўлган ишонч, миллатимизга, халқимизга бўлган ҳурмат-эҳтиром ифодаси деб биламиз.

Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганнинг 21 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги мазкур узасидан

**МАЖБУРИЙ
НУСXA**

Jurnal 1925- yildan chiqa boshlagan

**O'zbekiston Respublikasi
Madaniyat va sport
ishlari vazirligi**

Tahririyat:

- Bosh muharrir
vazifasini bajaruvchi:
Jalolbek YO'LDOSHBKOV
Bosh muharrir o'rinbosari:
Manzura SHAMS
mas'ul kotib:
Komil JONTOYEV
fotomuxbir:
Mashrab NURINBOYEV
sahifalash va dizayn:
Azamat Fayzullayev
Nigina QODIROVA
navbatchi muharrir:
Shermurod SUBHON

Jamoatchilik kengashi:

- Muhammad Ali**
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi
- Fofih JALOLOV**
O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirining birinchi o'rinbosari
- Mahmud ISMOILOV**
O'zbek milliy akademik drama teatri direktori
- Suvon Najbiddinov**
"Matbuot tarqatuvchi"
AK Bosh direktori
- Abdulahob NURMATOV**
Andijon viloyati hokimligi mas'ul xodimi
- Murod RAJABOV**
Muqimiy nomidagi O'zbek Davlat musiqiy teatri direktori
- Baxtiyor Sayfullayev**
O'zbekiston Davlat san'at va madaniyat instituti rektori
- Norbek TOYLOQOV**
Pedagogika fanlari doktori, professor
- Azamat HAYDAROV**
"O'zbeknavo" estrada birlashmasi Bosh direktori

E-mail: gulistonjurnali@mail.ru

Шараф

*Бул наво юракнинг оташ нафаси,
Таралар ишқ куйи, садоси бўлиб.
Саодат эмасми туғилмоқ асли,
Худо деган юртнинг боласи бўлиб.*

*Ўзига кенг феълү кетмас бир давлат,
Эл ризқу рўзини сўрайди ўзбек.
Пешона терига яраша неъмат,
Ҳалол ош-тузини сўрайди ўзбек.*

*Бағрида не улўғ зотлар улғайди,
Тафаккур кўкида соҳиби қирон.
Ҳатто ғанимга ҳам инсоф тилайди,
Ўзлигида меҳри бўлиб намоён.*

*Онам чехрасида нур тўла офтоб,
Отам кўксидан қул озод диёрсан.
Боламнинг қўлидан тушмаган китоб,
Эртаси бугунидан обод диёрсан.*

*Ниятига ҳикмат ёрдир шарқона,
Бежиз болажон деб аталмади йил.
Боши узра Хумо қуши парвона,
Орзулар уфқида туташсин манзил.*

*Кую қўшиқларим бахтдан тарона,
Янграйди кўнглимнинг дунёси тўлиб.
Не шараф, туғилдик ёруғ пешона —
Худо деган юртнинг боласи бўлиб!*

Ҳаёт ШОДМОН

Jurnal O'zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 0517 raqamli guvohnoma bilan 18.03.2008- yilda ro'yxatga olingan. Jurnal ikki oyda bir marta (bir yilda oltita) chop etiladi. Mualliflar va tahririyat fikrlari farqli bo'lishi mumkin. "Guliston" jurnalidan olingan materiallarda manba ko'rsatilishi shart. Tahririyat barcha ijodiy ishlarni tahrir etishga haqli.

Bichimi 60x84_{1/8}, Buyurtma №161. Adadi: 2130 nusxa. Hajmi 6 b.t. Bosmaxonaga 12.12.2013- yilda topshirildi. Bosishga 12.12.2013- yilda ruxsat etildi. Tahririyat manzili: Toshkent – 100000, Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy. Tel.: 233-25-66, 233-27-94.

**Jurnal «Muharrir» nashriyoti matbaa bo'limida chop etiladi.
Bo'lim manzili: 100060, Toshkent shahri, Elbek ko'chasi, 8-uy.
Buyurtma raqami 166.**

ЯНГИ ЙИЛДА ЯНГИ ДИЙДОР УМИДИ

Янги йил ғалати байрам. У ҳар йили эскиради. Бироқ ҳар йили янги. У шунчаки нишонлаб кетавериладиган сана эмас. Бунда ортга назар ҳамда олдинга интилиш мавжуд. Яъни кузатаётган йилнинг таҳлили, ўзига яраша сарҳисоби бор ҳар янги йилда.

Мамлакатимиз бундай сарҳисоблардан қанчалар муносиб ўтаётгани халқимизнинг йил сайин ортиб бораётган фаровонлигидан, юртимиздаги бунёдкорликдан, қолаверса, ҳали-ҳамон молиявий-иқтисодий бўҳрон бағридаги жаҳон ҳамжамиятининг эътирофидан маълум. Ишонамизки, озод юртнинг обод кўнгилли одамлари ҳам бу каби янги йил талабларидан ёруғ юз билан бошларини мағрур кўтариб ўтмоқдалар. Бундай бўлишига нимадир монеликлар мавжуд эса, уларни ҳам тузатиш ўз қўлимизда экани бор гап.

Шу маънода, бизда эски йилни муносиб кузатиб қўйишдан ҳадик-хавотир йўқ. Келаётган йилга яраша орзу-умидлар эса бисёр. Буюк келажак аталмиш манзил ҳозирда биз учун қандайдир мавҳум маъво эмас, остонасида турганимиз маскан экани бугун ҳар биримизга тушунарли. Бор-йўғи шунга яраша орзу, орзуга яраша режа, режасига ярашиқли интилиш талаб қилинади, холос, биздан. Биз бунга қодирмиз.

Журналимиз жамоаси ҳам ўйлаб қўйган режаларининг анчасини уддалай олди. Сиз учун қилаётганимиз ўзгаришлар, янгиланишларни ўзингиз ўқиб, кўриб боряпсиз. Янги йилда ҳам шундан кам бўлмаган даражада ишлашни ният қилганмиз. Бу борада ҳаракатни бошлаб ҳам юборганмиз. Бу ёғини обуна бўлсангиз, кўраверасиз!

Эгалланган янги марра муборак, келаётган Янги йил қутлуғ бўлсин, азиз юртдошлар!

Сизлар билан Янги йилда янги дийдор умиди ила "Гулистон" журнали жамоаси.

Mustaqillik qomusi

Хар бир халқни, миллатни, эл-улусни бир-бирдан ажратиб турадиган ўз рамзлари бор. Бирор давлат ҳақида билмоқчи бўлсак, унинг Конституциясини ўрганиб, муайян хулосага келиш мумкин. Ҳар бир давлатнинг асосий қомуси ўзининг миллий, этник, географик ўзига хослиги ва халқи табиати, асл қадриятларидан келиб чиқиб ишланади.

Давлатимиз рамзларидан бири бўлмиш Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилинган кунни 21 йилдан бери байрам сифатида нишонлаймиз. Бу байрамнинг аҳамияти, Конституциянинг ҳаётимиздаги ўрни ҳақида турли соҳа вакилларида саволларимизга жавоб олдик.

– Акмал Холматович, Сизни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 21 йиллиги билан табриклаймиз. Асосий Қонунимизнинг давлатимизни тараққий эттиришдаги, ҳар биримизнинг ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамияти ҳақида гапириб берсангиз.

– Демократик ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамияти барпо этишни ўз олдида мақсад қилиб қўйган ҳар қандай мамлакатда Конституция устувор аҳамият касб этади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов таъкидлаганидек, “Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида дунёга танитадиган Қомуснома”дир.

Мустақил тараққиёт йилларида Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидан муносиб ўрин эгаллагани, миллий иқтисодиётни ривожлантириш, халқ фаровонлигини оширишда эришилган барча ютуқлар, инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларининг таъминланиши бевосита Конституциямизнинг ҳаётбахш қудрати ва салоҳиятини, унда мужассам бўлган принциплар, қоида ва нормаларнинг нақадар чуқур ўйлангани, ҳар томонлама мустаҳкам асосга эга эканини яққол намоён этди.

Мустақиллик ҳеч нарса билан ўлчаб, баҳолаб бўлмайдиган бекиёс миллий давлатчилик ва демократик тамойиллар асосига қурилган сиёсий ва иқтисодий тизимни шакллантириш учун зарур бўлган ҳуқуқий пойдеворни яратди. Конституциямиз инсон ҳуқуқ ва манфаатлари, унинг эркинликлари давлат манфаатларидан устунлигини мустаҳкамлади, ижтимоий адолат тамойилларини эълон қилди.

Республикада фуқаролик жамияти институтларининг, кўп-партиявийлик тизимининг таркиб топиши, сиёсий партияларнинг эркин фаолияти, сайлов эркинлиги, ҳар қайси инсоннинг ҳокимият вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш, фуқароларнинг давлат ва жамият ишларини бошқаришда иштирок этиш ҳуқуқининг мустаҳкамланиши ҳам Конституциямиз шарофатидир.

Миллий истиқлол ғоясини ва умумбашарий қадриятларнинг энг яхши жиҳатларини ўзида мужассам этган ҳолда, Конституциямиз миллий анъаналаримиз, она тилимиз, халқимизнинг бебаҳо қадриятлари ва маданий меросини тиклашни таъминлади, инсоннинг маънавий қамол топиши ва ҳар томонлама уйғун ривожланиши учун зарур шарт-шароитлар яратди.

АКМАЛ САИДОВ,
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ
МАЖЛИСИ ҚОНУНЧИЛИК
ПАЛАТАСИ ДЕМОКРАТИК
ИНСТИТУТЛАР, НОДАВЛАТ
ТАШКИЛОТЛАР ВА
ФУҚАРОЛАРНИНГ
ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ
ОРГАНЛАРИ
ҚЎМИТАСИНING РАИСИ

Мамлакатимиз ҳаётидаги туб ўзгаришлар, Ўзбекистоннинг истиклол йилларидаги жадал ривожланиши, аҳолининг турмуш даражаси ва сифати ошиши ҳам Асосий Қонунимизда белгилаб қўйилган туб тамойилларнинг изчил амалга оширилиши самарасидир. Жаҳон ҳамжамиятининг хайрати ва ҳавасини уйғотаётган натижалар — ялпи ички маҳсулот ҳажмининг, аҳоли реал иш ҳақи ва даромадларининг юксак ўсиш суръатлари, юртимиз киёфасини бутунлай ўзгартираётган иншоотлар ва ишлаб чиқариш корхоналари, ижтимоий объектлар ва турар-жой биноларини барпо этиш бўйича кенг миқёсдаги бунёдкорлик ишлари, таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш соҳаларида қўлга киритилаётган улкан ютуқларга кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Бунинг исботи сифатида фақат иккита рақамни: Истиклол йилларида миллий иқтисодиётимиз 3,5 баробардан зиёд ўсганлиги, кейинги уч йилнинг ўзида аҳолининг даромадлари 3 маротабага кўпайганлигини келтириш kifoya, деб ўйлайман.

— *Конституциямиз — Асосий Қонунимиз экан, уни ўрганиш, ўз*

ҳуқуқ ва мажбуриятларимизни чуқур англаш жуда муҳим. Шунинг назарда тутилган ҳолда, аҳолининг, айниқса, ёшларимизнинг ҳуқуқий онги ва саводхонлигини, шу билан бирга, уларнинг сиёсий ва ижтимоий фаоллигини ошириш учун нималарга эътиборни кучайтириш керак, деб ҳисоблайсиз?

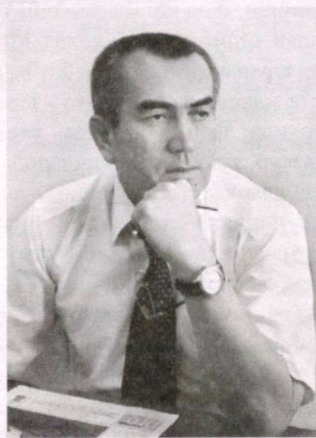
— Ҳар бир одам, шу жумладан, ёшлар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини билишлари, мазкур соҳада муайян билимларга эга бўлишлари, бошқа одамларнинг ҳуқуқлари ва кадр-қимматини ҳурмат қилишлари, бу ҳуқуқларни ҳимоя қилиш соҳасида амалий кўникмаларга эга бўлишлари керак. Ҳуқуқий маданият жамият маънавий маданиятининг таркибий қисмидир. У Конституция қадриятлари, демократия, инсон ҳуқуқ ва эркинликларидан ташқарида шакллана олмайди.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси бўйича барча мактаблар, академик лицейлар, касб-ҳунар коллежлари, олий ўқув юртлири учун “Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиш” махсус ўқув курслари ишлаб чиқилган. Барча таълим турлари учун мактабгача ёшдаги болалар ва ўқувчиларнинг ёш хусусиятлари-

ни ҳисобга олган ҳолда, уларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини шакллантиришга қаратилган, Конституцияни ўрганишга оид дарсликлар ва махсус адабиётлар тайёрланган ва нашр этилган.

Фуқароларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш мақсадида аҳоли ўртасида Конституциянинг ўрни ва аҳамиятини тарғиб-ташвиқ қилиш бўйича ишлар фаол амалга оширилмоқда. Бунинг учун матбуот, телевидение, радио ҳамда тасвирий саънат воситалари орқали конституциявий маърифий-тарғибот ишлари кенг йўлга қўйилган.

Жамиятнинг ҳар бир аъзоси Конституция қоидаларини тушунганда, уларни онгли бажаргандагина, бу Асосий Қонун яшайди ва амал қилади. Унинг меъёрларини ҳар бир шахс билиши ва тушуниши Конституция ғоялари ва тамойиллари ҳаётнинг барча жабҳаларига сингиб кетишига хизмат қилади. Аммо Конституцияни билишнинг ўзи билан kifoyalanib бўлмайди. Буюк Шарк донишманди Абу Наср Форобий таъкидлаганидек, билим яхши хулқатвор билан безатилган бўлиши лозим.

ҚўЧҚОР НОРҚОБИЛ,
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ
“ИНСОН ВА ҚОНУН”
ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ БОШ
МУҲАРРИРИ, ШОИР

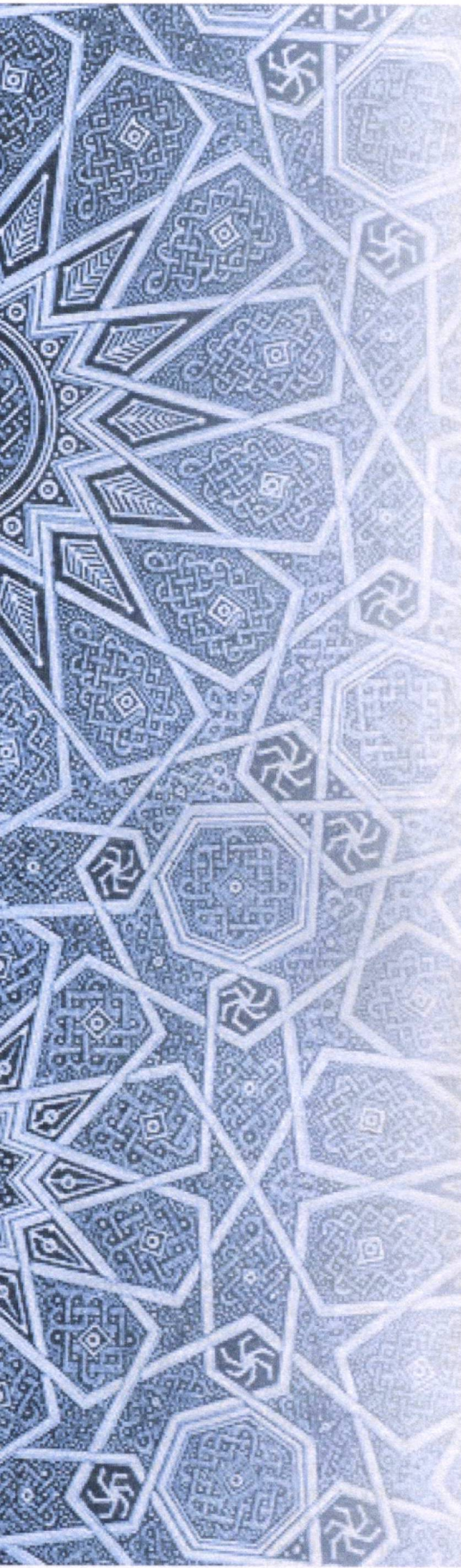
— *Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг бошқа давлатларнинг асосий қонунидан фарқлари, ўзига хослиги нималарда кўринади?*

— Жамиятни улкан бир бинога, Сизу биз яшаётган иморатга киёсласак, Конституция шу иморатни тутиб турган мустаҳкам пойдевордир. Шу пойдевор устига қурилган девор ва унинг гиштларини барча қонун ва қонуности ҳужжатларига киёслаш мумкин. Ҳар қандай иморат гиштини пойдевор тутиб тургани каби, жамиятимизда қабул қилинган барча меъ-ёрий ҳуқуқий ҳужжатлар Конституциямизга асосланиб яратилади. Демак, Конституцияни жамиятнинг олтин пойдеворига киёслаш мумкин.

Конституциямизнинг энг афзал томони нимада? Бу саволга ҳеч иккиланмай собик мустабид тузум Конституцияси асосан социалистик мулкчиликка асосланган эди, дея жавоб бериш мумкин. Содда қилиб

айтсак, мулкчилик тушунчаси инсон манфаатидан устун қўйиларди. Инсон мулкка хизмат қиларди. Ислохот инсон учун эмас, ислохот мулк ва давлат учун яратиларди. Инсоннинг ўзи эмас, унинг меҳнати, инсон кадрдан кўра давлат мулки юқори қўйиларди. Шундай бўлгач, инсон кадри, унинг ҳуқуқлари эъзозланган, дейиш мумкинми? Мустақил юртимиз Конституцияси ана шу сунъий тўсиқни олиб ташлаб, энг аввало, инсон кадрини улуғлади.

Она Ватанимизнинг ҳаёт тарзини, бугуни, келажагини ҳам белгилаб берган бу улуғ манба халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган тамойиллари билан биргалликда миллий қадрият ва анъаналаримизни ўзида ифода этган. Бугунги кунда унинг инсонпарвар ғоялар билан ҳамоханг эканлигини халқаро экспертлар эътироф этмоқда. Муҳими, олий юридик мақомга эга Конституциямиз давлатимизнинг

мустақил ва бўлинмаслигини, чегараларимиз дахлсизлигини, энг асосийси, инсон ҳуқуқлари олий кадрият эканини ўзида ёрқин акс эттирди.

Қомусимиз биринчи моддасидан то охириги моддасигача мустақиллик гоёси билан сугорилган. Бевосита саволингизга жавоб шу ўринда келиб чиқади. Хўш, Конституциямизнинг бошқа давлатлар конституцияларидан афзаллик ва устун жиҳатлари нимада? Эътибор қилган бўлсангиз, 21-моддада Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягона фуқаролик амал қилиши белгиланган. Шунингдек, мамлакатимизда битта тил давлат тили саналади. Фурур билан айтиш мумкинки, Асосий Қонунимизнинг барча нормалари бугун ҳаётга тўла жорий этилди.

– *Оила институтининг Асосий қонунимизда кафолатланган ҳуқуқий мақоми: ота-она ва фарзандлар муносабати ҳақидаги боб хусусида алоҳида тўхталиб ўтсангиз.*

– Конституциямиз фуқароларимизнинг ҳуқуқ ва манфаатларини таъминловчи, муҳофаза этувчи ҳамда кафолатловчи ҳуқуқий ҳужжат сифатида қалбимиз тўридан жой олган. Аниқроқ айтганда, Бош қомусимиз ҳар бир фуқаро қалбан ва вужудан эъзозловчи муқаддас ҳуқуқий кадриятга, умид ва ишонч кўргонига айланди.

Оналарга эътиром, аёлларга чексиз ҳурмат, болажонлик, етимларнинг бошини силаш, қарияларни кадрлаш туйғуси, меҳр-шафқатлилик, оила мустаҳкамлиги учун ғамхўрлик, фарзанд тарбияси, вояга етгунларича фарзандлар учун ота-оналарнинг масъул эканлиги ва аксинча, ота-оналар қариганида фарзандлар ғамхўрлик қилишга мажбурлиги, табиатга зарар етказмаслик – буларнинг ҳаммаси халқимизнинг бой ички маънавий дунёси, саховати ва қадимий маданиятини намоён этади. Бу каби масалалар Конституциямизда ўз аксини топди. Бир сўз билан айтганда, Конституциямизнинг ҳуқуқий заминида инсон ҳуқуқлари олий кадрият, деб эътироф этилган. Жумладан, Асосий қонунимизнинг 13-моддасида инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадриқиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари кўрсатилганлиги билан инсон шахси биринчи ўринда туриши кафолатланади.

Инсонпарварлик ва демократик тамойилларни ўзида акс эттирган Конституциямиз фуқароларнинг фарвон ҳаёт кечиришлари учун асрлар мобайнида хизмат қилиши, шубҳасиз. Истикболимиз йўлида маёқ бўлиб турган муқаддас Конституциямизнинг кадрига етиб, тўлик ўрганиб ва унга амал қилиб яшасак, халқимизнинг асрий орзулари, албатта, рўёбга чиқади.

– *Фуқароларнинг Конституцияда кафолатланган ҳуқуқлари, умуман, Асосий қонунимизнинг ҳуқуқий саводхонлики таъминлашдаги ўрни ҳақида нималарни айтиш мумкин?*

– Жамиятимизда қонун устуворлигини таъминлаш, энг аввало, ҳуқуқий саводхонлик ва ҳуқуқий маданиятга, яъни ҳар бир фуқаро ўз ҳақ-ҳуқуқини билиши билан бирга, ўзгалар ҳақ-ҳуқуқини, давлат ва шахс манфаатларини ҳурмат қилишига боғлиқ. Шу боис, давлатимиз томонидан ҳуқуқий маърифат масаласига алоҳида эътибор берилётгани, айниқса, ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш чоралари кўрилатгани ҳам бежиз эмас.

Шунинг учун ҳам мамлакатимизда Конституцияни ўрганишга давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилади. Маълумки, шу мақсадда 2001 йил 4 январда Юртбошимизнинг “Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида”ги Фармойиши эълон қилинди. Ана шу Фармойиш талабларидан келиб чиққан ҳолда Конституция юртимизнинг барча боғча, мактаб, ўрта махсус ва Олий ўқув юрларида алоҳида фан сифатида ўтилмоқда. Мазкур таълим босқичларида инсон ҳуқуқларига оид билим асослари, қонунчилик ва халқаро ҳуқуқнинг нормаларини ўрганишга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Келгусидаги ишларни жонлантириш мақсадида Конституциянинг мазмун-моҳиятини содда ва раvon тилда ОАВ орқали ҳар қуни реклама роликлари кўринишидаги намоёишини йўлга қўйиш, ҳуқуқий саводхонликини ошириш борасида тарғибот-ташвиқот ишларини янада кўпайтириш, ҳар бир идора ва муассасаларда махсус ўқув соатлари жорий қилиш, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

**САРВАР ХОЛИҚОВ,
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ
ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ
ТАДҚИҚОТЧИСИ**

— Сарвар ака, Конституциянинг аҳамияти, инсон ҳаётидаги ўрни ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Инсон ва унинг кадр-киммати юқори қўйилган давлатда ўсиш, ривожланиш бўлади. Буни ўтган қисқа йиллар ичидаги ўзгаришлар билан изоҳлаш мумкин. Мустақиллик йилларида демократик тамойилларнинг ҳаётлигини таъминлаш ҳамда жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация қилиш талабларидан келиб чиқиб, Ўзбекистонда аниқ мақсадга йўналтирилган ислохотлар босқич-босқич амалга оширилмоқда. Хусусан, жамиятни ислоҳ этиш, унинг таркибий қисми ҳисобланган ҳуқуқ тизimini такомиллаштириш амалга оширилаётган ислохотлар жараёнининг узвий қисмига айланди. Бинобарин, давлатимиз ҳуқуқий тизимининг ривожланишида мамлакатни модернизациялаш, суд-ҳуқуқ ислохотларини амалга оширишда асосий қомусимиз ҳисобланган Конституциямизнинг ўрни бекиёс. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси чинакам халқчил ва демократик конституция бўлиб, у тарихан синалган умумбашарий қадриятларни ўзида мужассам этган.

— Ота-она ва фарзандлар муносабати, оила масалаларининг Конституциямизда белгиланган боблари ҳақида атрофлича сўзлаб берсангиз.

— Давлат томонидан оилага кун сайин ғамхўрлик қилиш, уни ҳар тарафлама қўллаб-қувватлаш

инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлатнинг муҳим вазифаларидан биридир. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 65-моддасининг 2-қисми ва Оила кодекси 4-моддасининг 1-қисмига биноан оила, оналик ва болалик давлат ҳимоясидадир, деб белгиланганлиги ҳам бежизга эмас.

Миллий қадриятларимизни ўзига сингдирган Конституциямиз асосида оила, оналик ва болалик давлат муҳофазасида эканлиги, давлат ва жамият етим болаларни ва ота-оналар васийлигидан маҳрум бўлган болаларни боқиш, тарбиялаш ва ўқитишни ўз зиммасига олганлигини алоҳида эътироф қилиш лозим. Ўз фарзандларини вояга етказиш ота-онанинг олдидаги бурч, вояга етган, меҳнатга лаёқатли фарзандлар эса ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга бурчли эканлиги айtilган қондалар халқимизнинг азалий урф-одатлари, анъаналари оиланинг муқаддаслигига таянишини кўрсатади. Бундан ташқари, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари — маҳалла институтининг конституцияда мустақамланиши халқимизнинг янада жипслашуви, кишиларнинг кундалик ҳаётини йўлга қўйишда муҳим восита эканлигида намоён бўлади.

Олий ҳужжатнинг Муқаддима қисмидаёқ ижтимоий адолатга садоқатни намоён қилиш халқимизнинг юксак фазилати эканлиги баён қилинган бўлиб, адолатли ижтимоий сиёсат юритиш давлат сиёсатининг устувор тамойили экани Конституциямизнинг қатор моддаларида акс этади.

— Бош қомусимизнинг ўзига хос томонлари ҳақида запириб берсангиз.

— Асосий Қонунимизнинг бошқа давлатлар конституцияларидан ажралиб турадиган ўзига хос жиҳатлари қуйидагиларда кўринади:

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ўзининг туб моҳияти ва фалсафаси, мақсадлари ва ғояларига кўра янги ҳужжатдир. Республикаимизнинг олдинги — биз собиқ Иттифок таркибида бўлган ва қоғоздагина мустақил бўлган давлатнинг Конституциялари эди. Ушбу Қомусимиз эса биринчи моддасидан то охириги моддасигача мустақиллик ғояси билан суғорилган. Шунингдек, Конституциямиз ўзининг ички тузилиши ва янги конституциявий институтлари билан ажралиб туради. Бунда 1991 йили қабул

қилинган “Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида”ги конституциявий қонун муҳим мезон бўлиб хизмат қилди. Президентимиз Ислоҳ Каримов айтганларидай, “Бошқа конституциялардан фарқли ўлароқ, ўта мафқуралаштириш ва сиёсатлаштириш руҳи билан суғорилмаган. Унда коммунистик мафкура, синфийлик, партиявийликдан асар ҳам йўқ”.

— Ёшларнинг ҳуқуқий саводхонлиги, конституцион ҳуқуқларидан фойдаланиш масалалари ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Асосий қонунимизнинг жамият аъзолари томонидан талаб даражасида, бутун мазмун-моҳияти билан ўрганилиши ҳар томонлама фойдали эканлигини қайд этиш жоиз. Бу биринчидан, жамиятда сиёсий тизимнинг қонун асосида бошқарилишига омил бўлса, иккинчидан, барча фуқароларнинг давлат бошқаруви соҳасидаги сиёсий фаоллигини таъминлайди. Конституциявий ҳуқуқни чуқур ўрганиш жамият аъзоларининг сиёсий фаоллигини кўтаришга, давлатни бошқаришда уларнинг иштирокини таъминлашга кўмаклашади. Сиёсий ҳаёт ва давлат ишларидан воқифлик, мамлакат тақдирига дахлдорлик хисси ҳар бир фуқаронинг ватанпарварлик ҳамда фидойилик фазилатларини камол топтиради. Шунингдек, Конституцияни пухта ўрганиш жамиятнинг асосий қатлами саналмиш ёшларнинг ҳам мазкур жараёнлардаги фаоллигини оширишга хизмат қилишини айтиб ўтиш ўринли.

Хулоса сифатида шуни айтиб ўтиш жоизки, Асосий қонунимизнинг мазмун-моҳиятини теран англаш, уни тўғри идрок этиш, айниқса, ундаги сиёсий, ҳуқуқий нормаларни тушуниш зарур. Айнан Конституцияни ёш авлодга тўғри ўргатиш, бугун ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти куришдек олдимизга қўйган олий мақсадларимизга эришишга асос бўлишини унутмаслик керак.

Нилуфар ҲАЙИТОВА тайёрлади

Iste'dod oilada kamol topadi

Oilada кишиларнинг маънавияти, маданияти ва истеъдоди шаклланади. Қолаверса, жамиятда барча оилалар бирлашиб ягона оилани ташкил қилади. Шу маънода, оила нафақат насл-насаб бирлашмаси, балки жамоавий уюшманинг негизи ҳисобланади. Бу ҳол оиланинг тарбиявий, ижтимоий, маданий ва иқтисодий жиҳатдан барқарор бўлишини таъминлайди. Мустаҳкам оилаларда камол топаётган ёшларда ўзига ишонч, эртанги кунга умид, ишларида самарадорлик бўлади. Бунда икки диалектик қонуният кўзга ташланади:

1) мустаҳкам оилада ёшларнинг лаёқати, иқтидори тез намоён бўлади;

2) иқтидорли ёшлар мустаҳкам оилада вояга етади.

Ушбу қонуният асрлар давомида ўзини намоён этиб келмоқда. Негаки, мустаҳкам оиланинг зидди заиф оиладир ва заиф оилада тарбия, муҳит ва мақсадга интилиш талаб даражасида бўлмайди.

Ҳозирда илм-фан ҳар бир бола ўз иқтидори ва лаёқати билан туғилишини исботлаган. Қизиғи шундаки, мазкур иқтидор ва лаёқат негизида санъатга бўлган қизиқиш туйғуси устувор даражада бўлади. Ўзгача айтганда, ҳар бир болада ўспиринлик ёшнинг сўнгига қадар санъатга бўлган қизиқиш ва лаёқат сақланиб қолади. Эҳтимол бунга, аждодларимиз таъкидлаб ўтишганидек, она алласи сабаб бўлар. Чунки аллада куй, оҳанг, маъно ва илҳом бор. Шу маънода, бола тарбияси она алласидан бошланади дейиш мумкин. Она алласидан мосуволик ҳаёт давомида ўзини намоён этади.

Аждодларимиз оилада ёшларни тўғри тарбиялаш масаласига алоҳида эътибор беришган. Жумладан, Абу Али ибн Сино “Донишнома” асарида мусиқага мойил бола ақлий, ахлоқий ва жисмоний жиҳатдан тўғри ва талаб даражасида ривожланиб боришини таъкидлайди. Нега айнан мусиқага мойиллик бунга асос бўлади? Чунки мусиқада инсоннинг кечинмалари, ҳис-туйғулари, орзу-армонлари ўз ифодасини топади. Мусиқа болага рухий эркинлик беради. Диккат қилинса, ўзга иқтидор ва лаёқатга

нисбатан мусиқа иқтидори болада жуда эрта намоён бўлади. Агар фарзанднинг рухий жиҳатдан эркин, ахлоқан мукамал вояга етиши орзу қилинса, бу иш оилада амалга оширилиши керак. Мумтоз мусиқа маданиятимизнинг билимдонларидан бири Абдурауф Фитрат “Оила” номли асарида Ибн Сино фикрини маъқуллаб “...мусиқа болага рух беради, уни завқлантиради ва илҳомга чорлайди, натижада боладаги иқтидорнинг рўёбга чиқиши учун кенг имконият пайдо бўлади” дея таъкидлаган.

Зеро, мустаҳкам оилада ёшлар тарбиясини қутилган даражада амалга оширишнинг имкониятлари юқори бўлади. Бунинг учун қуйидагиларни унутмаслик муҳим:

1) оилада ёшларнинг иқтидорини англаш ва уни тўғри йўналтира олиш;

2) оилада ёшларнинг имкониятларини рўёбга чиқарувчи шароит яратиш;

3) ёшлар иқтидори хусусиятига кўра тегишли муассасаларнинг оила билан ижодий ҳамкорлигини йўлга қўйиш.

Мустаҳкам оила жамиятга иқтидорли ва лаёқатли ёшларни етказиб бериши билан аҳамиятли.

Алишер ЙЎЛДОШЕВ

INSON RUHIYATINI TARBIYALASH MEZONI

Тасаввуф таълимотида инсон шариат, тарикат, маърифат йўлларини босиб ўтганидан кейингина ҳақиқатга эришиши мумкинлиги айтиб ўтилган. Ҳақиқатга эришиш бу ҳаётнинг чин маъносига, яъни ўзликни билишга етишишидир. Қадимги юнонларнинг Аполлон маъбуд ибодатхонасига кириш олдидаги устунига “Инсон, ўзлигини бил”, деб ёзиб қўйилган экан. Сукрот таълимотида ҳам ана шу чақирик марказий ўринни эгаллаган. “Ўзини билган – Худони ҳам билди”, деган ҳадис ислом маданиятида ҳам ўзликни англаш юқори ўринга қўйилганини кўрсатади. Бундан келиб чиқадики, барча буюк диний ва фалсафий таълимотларда инсон олдида турган энг тўғри йўл, энг олий мақсад ўзликни билиш экан.

Шунинг учун, буюк донишмандлар айнан ўзликни билиш илми, тубан нафсдан покланиш ҳамда яхши хулқ туфайли шаклланивчи эзгу, гўзал, нафис туйғулар инсоннинг олий бахтга эришувига олиб келиши ҳақида таъкидлаб келганлар. Маълумки, инсонда тан, жон ва рух биргаликда мавжуддир. Таъм билиш, хид билиш, тери орқали сезиш – булар тана учун керак бўлса, кўриш, эшитиш жон учун, олтинчи сезги (интуиция), яъни кўнгил сезгиси эса рух учун керак. Инсон ҳаётининг бутун маъносини шу томонлар орасидаги курашда қай томон ғолиб чиқиши билан боғлиқдир.

Тана табиий эҳтиёжларга мойиллик билдиради. Булар очлик, ташналик, уйку, вужудий эҳтирослар. Бу эҳтиёжларнинг меъёри инсонни соғломлаштиради, лекин ортиқчаси нафс балосига йўлиқтиради. Вужуд эҳтиёжларини қайтариб туриш, нафси энгиш, тандан жон ва рухнинг устунлигини билдиради.

Иккинчи босқичда инсон шухратпарастлик, амалпарастлик, ўзга кишилар билан чиқиша олмаслик, иккиюзламачилик, тухматчилик, яширин мунофиқлик каби иллатлардан ҳам қутулиши керак. Учинчи босқичга кўтарилиш учун инсондан саховат, қаноат, сабр-тоқат, меҳр-мурувват, мулоимлик, итоат, айниқса, илмга берилиш талаб қилинади. Бу босқичларга жоннинг покланиши эвазига эришилади.

Шарқда шакланган тасаввуф таълимотида рух ҳақидаги қарашлар ҳақиқатга етиш мохияти сифатида талкин қилинган. Тасаввуф фалсафасига кўра, инсон карама-қарши икки асос – модда ва руҳдан иборат. Шунинг учун унда икки асоснинг хусусиятлари жамдир. Агар моддийлик ғалаба қилса, инсонда “оч”лик ва агар рухийлик ғалаба қилса, илоҳийлик ривожланади. Демак, руҳни поклашдан аввал танани поклаш, сўнгра жонни поклаш талаб қилинади. Шундай қилиб, тўртинчи босқичда инсон руҳият оламига

кириши мумкин бўлади. Бешинчи босқичда инсон қалбан дунё ташвишларидан озод бўлади. Ана шу эркинлик боис у Ҳақ борлигининг мутлақ гўзаллигини туйишга ва англашга мурассар бўлади. Олтинчи босқичга етиб кела олган инсонда кучли ижодкорлик қобилиятлари уйғонади, олижаноб инсон даражасига етади. Чунки бу босқичда инсон ўзи билан Тангри орасидаги умумият айнан шу ялпи муҳаббатда эканини англаб етади.

Еттинчи босқич сўнгги мақом бўлиб, бу комиллик мартабасидир. Бунда олдинги мақомларда эришилган барча ютуқлар таҳлил қилинади. Бу босқичнинг мохияти шундаки, комил инсон ўзида ҳам бирликни, ҳам кўпликни намоён этади, яъни унда ҳам индивидуаллик (шахслик), ҳам умумийлик бир вақтнинг ўзида жо бўлади.

Ўзлигини била олмаган инсон нафақат юксак эзгулик бўлган Ҳақни танишга, балки ўз атрофида содир бўлаётган ҳодисаларнинг асл илдинини кўришга ҳам қодир бўлмайди. У ўзига ёқмайдиган барча ишларнинг сабабини бошқа одамлардан, ташки омилардан излайди. Ўзини билган инсон сабабни ҳам, ҳақиқатни ҳам ўзидан топа олади. Яъни ўзликни билиш орқали қалбни тушуниб, англаб етишга эришилади.

Раҳима НУРМАТОВА

Dunyo kengligiga sig'maydi ko'ngil...

Таниқли шоир Ўткир Раҳматнинг “O‘zbekiston” нашриётида чоп этилган “Ўтли рух” номли ихчам ва кўркем шеърий тўпламини мутолаа қилар эканман, беихтиёр миллий шеърятимизнинг ҳозирги кўлами, ранг-баранг манзараси, қолаверса, биз бугун янги ўзбек шеъряти деб атаётган ходисанинг босиб ўтган бир асрдан мўлроқ ривож теварагида кечган баҳс-мунозаралар кўз олдидан ўта бошлади.

Тарих учун қисқа бир фурсат давомида бу қадар ўзгариш, янгиланиш, бу йўлдаги адашиш, йўқотиш, хатолар, хилма-хил, бир-бирига зид талқинлар; айна пайтда ноёб топилмалар, бадий ихтиро-кашфиётлар...

Ҳаётбахш ижтимоий пафос билан йўғрилган, соф инсоний туйғу, шахсий дардни ижтимоий миқёсларга кўтарган, кўтара олган ёки ижтимоий миқёсларга шахсий, хусусий, интим кечинмалар орқали чиқиш йўлларини қидираётган шоирларимиз сафи кенгайиб бораётгани қувонарли ҳолдир. “Ўтли рух” тўпламидан ўрин олган катта-кичик 200га яқин шеърдан фақат биттасида мана бундай ошқора ижтимоий рух изҳор этилган сатрларни ўқиймиз:

*Сабри олтин бўлган, озод Ватанда,
Ниҳоят Ҳумолар бошга кўнганда,
Кўнгил алёр айтди, вужуд қулганда,
Тўйиб яшагандай бўлдим чаманда,
Ҳой, сиз бошга қиров
кўнган дўстгинам,
Ҳой, сиз қуёшга
етган дўстгинам.
Кўзим ўнгидадир,
Кўзим ўнгида...*

Дарҳақиқат, бу сатрлар озод Ватанда умрининг кўп қисми машъум замонларда кечган, сочлари оқарган чоғи эса бошга Ҳумо кўнган бир паллада шоир учун кўнгил алёрини айтиш, дилда кечган ҳамма гапларни тўқиб солиш имкони очилганидан чексиз мамнуният изхоридир.

Оддий ҳаётий муносабатлар чоғи ўзгаларга оддий мулоқот тилида сўзлаб беришга “арзимайдиган” шахсий кечинма, қувончлар назм тилига кўчирилса, санъат ходисасига айланса, ўзгалар кўнглига олов солиши бор гап! Бу хил шеърлар рухий-маънавий, мафкуравий-тарбиявий таъсир кучи, аҳамияти жиҳатидан соф ижтимоий йўналишдаги битиклардан асло кам эмас! Бунинг устига севги-садокат, вафо, хижрон, оламнинг, она табиатнинг сир-синоати устидаги ўй-мушоҳадалар изҳори, талқинининг чек-чегараси йўқ, неча асрлар давомида не-не даҳолар қаламга олган анъанавий мавзуларни ҳар бир адабий авлод вакили, аниқроғи, чин қалам соҳиби янгилайверади, янгилайверади.

Ўткиржон китобининг илк сатрларида кўнгил ҳақида сўз очиб “Кўзимнинг оқию қораси ҳам сен, Ҳаётим мазмуни – сараси ҳам сен, Йиғласам ашқимнинг дарёси сўнгсиз” каби сатрларни

келтиради; очиги, бунга якин таърифларни бошқа шоирларда ҳам учратганмиз, ўкиганмиз, аммо тўртлик охиридаги “Ўлим ва ҳаётнинг ораси ҳам сен” сатри шеърга ўзгача рух бахш этади, ярқ этиб унинг бекиёс чиройини очиб юборади. Тўпلامда бунақа поэтик топилмалар бисёр.

Севги ва ҳижрон аламлари ҳақида кимлар ёзмаган; шоирнинг бу хусусдаги “Сени кўмсаб, бора олмасам, Кўнглимни бир ёра олмасам, Кўзларингга боқа олмасам, Ҳижронимни ёқа олмасам” сатрлари ҳам равон, ҳаяжонли, аммо шеър охиридаги “Ҳаётимикан аслида ҳаёт” сатри бирдан ўқувчини хушёр торттиради, қалбини ларзага солади. Шоир наздида уни қуршаб турган “Минг биттага бўлинган ОЛАМ”, она табиат, кимирлаган жонзот, оддий майсадан тортиб осмонга бўй чўзган дарахт, кундуз киздирган қуёш, тунда чарақлаган юлдуз, майин эсан насим, қутуриб теварак-атрофни тўзғитган беаёв шамол, баҳорда майин томчиллаган ёмғиру, кишда қаҳрга миниб бўралаб, дарахт шохларини буккан, томларда тош котган қор – барча-барчаси гўё тирик жон, улар ҳам одам боласи каби бу фоний дунё нашъу наъмосини, кўргиликларини одамлар билан бирга баҳам кўради, фақат улар одам зоти каби ичидагини изҳор этиш қудратидан маҳрум. Мана бу сатрларни ўқиб кўринг-а:

*Бармоқдайин навниҳол эди,
Бирга ўсдик ахир ёнма-ён.
У юксакка бўй чўзди энди,
Мен уйимда яшайман ҳамон.*

Лирик қаҳраонимиз бу умри ҳамроҳига меҳр кўйиб, уни дил-дилдан суйиб, асраб-авайлайди, ҳаётдаги кўргилигу ташналикни у билан бирга баҳам кўради. Афсус, бу дилга якин, умр бўйи эшик олдида, ёнгинасида тик турган ҳамроҳида тил-забон йўқ: салом берса алиқ олмайди, ололмайди, дил розини “минг биттага бўлган алам”ини тўкиб солмайди, соллолмайди. Шуниси шоир дилини ўртайди, “Бу ҳаётда қандай кўргулик” дея фиғон чекади. Қарабсизки, ўз-ўзидан оддий табиат ҳодисаси устида кетаётган гап-сўз, ўй-мушоҳадалар беихтиёр кишини хушёр торттиради; асарни ўқиётди бир умр бирга ўсиб-улғайган, ёнма-ён яшаб ҳаётлигида бир дунё ҳайрату қувончлари, ғам-аламлари, оху зорларини сизу бизга ошқор этмай, этолмай бу фоний дунёдан ўтиб кетган қанчадан-қанча таниш-билишлар қисмати ёдга тушади. Чиндан ҳам бу ҳол одам зоти учун ҳаётда оғир кўргилик-да ахир!

28 банддан иборат “Боғ сувратлари” шеърда боғ, ундаги майса-ю дарахтларнинг турли ҳолат, манзаралари билан боғлиқ поэтик лавҳаларда ҳам инсон ҳаёти, қисматига келиб туташадиган, кишини ўй-мушоҳадалар, ҳам нурли, ҳам мунгли, ҳам рангин, ҳам хазин кечинмалар гирдобига фарқ этадиган сирли-сеҳрли поэтик оҳанрабо бор.

Шоир бу шеърини бирдан “Кўнглимга ўт тушди, Титроқларингдан. Минг бир ўй тортқилар, Кўчаларига” дея юксак пардаларда бошлайди, сўнг бирма-бир бу оловли ҳис-ҳаяжон сабаблари изҳорига ўтади. Аввало, шоирни дарахтларнинг бир ажиб нағмаси ҳайратга солади, дарахтлар юзлари сарғайган япроқларидан воз кечмайди, кечолмай шамоллар билан бетиним олишади; боз устига новдалари шамол йўлига тик туриб шиғил мевасини бағрига босади, асрайди, асло кўйиб юбормайди; қирмиз юз, сулув, бунча ҳам гўзал тар меваларидан офтоб ҳам кўз узолмай халак. Во ажаб, не-не машаққат ила асраб-авайлаётган меваси кўйнида қурт бемалол яйраб танини кемириб

ётибди. Шу ўринда шоир “Бу қандай кечмишдир, фалак!” дея ҳайкиради. Дарахт тонгу шом ғойибдан саодат тилаб, бир дақиқа ҳам тинмайди, ненидир кутади, кўкка бош уриб, ибодат қилишда давом этади... Дарду дунёсини зулмат қоплаб кўкариб, қақшаб кулфат гирдобиди қолганида ҳам бундай кўргиликларнинг ҳаммасига чидайди... Шоир боғнинг турли фасллар, ҳар бир кун, ҳар дақиқа уни қуршаган табиат, бутун мавжудот билан алоқадорликда кечган-кечаётган ҳаёт тарзи манзараларини бирма-бир кўз олдимизда гавдалантираётган чин дилдан унга ҳамдардлик билдиради:

*Боғ, сени дунёда,
Бахтли деб юрсам,
Сен ҳам йиғлайсанми...
Киприкларинг нам...
...Нега ҳам истадим,
Сенинг васлингни.
Заҳматнинг юклари,
Бунча ҳам оғир...*

Ажаб, шунча кўргилик, заҳматлар гирдобиди ҳам бари бир дарахт новдалари боши оққан томон қўл силкитиб, титраб бахт излашда давом этаверади...

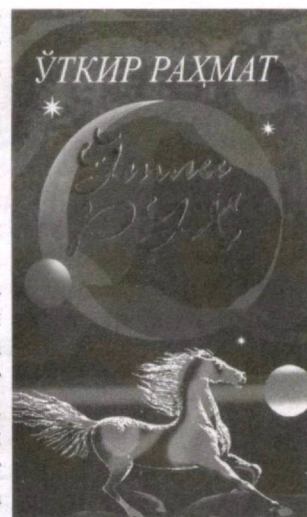
Ўйга толасан киши: Она табиат учунгина эмас, одам боласи учун ҳам ҳаёт, яшаш, бахт бу фақат сурур, роҳат-фароғат, нашъу намодан иборат эмас, эзгу туйғуларни дилга жо этиб, заҳмат юкаларини елгага олиб бахт-саодат йўлида матонат билан фақат олға интилиш, бетиним курашиш демакдир. Бир чаноқ пахта, бир бошоқ бўғдой, биттагина қирмизи олманинг дунёга келиш жараёни ҳам инсон, заҳматқаш дехкон билан боғбон умрининг бир қисми-ку ахир! Мана Сизга “Боғ сувратлари” мутолаасидан чиқадиган поэтик хулоса!

Шоир китоб охиридаги шеърларидан бирида:

*Яшамоқ иштайман
Яна қайтадан,
Қайтгим келар менинг
Улкан дарахтга*

дея асл дил розини – бутун тўплам бўйлаб ўтган ҳаётини кузатишлар, ўй-мушоҳадалар ҳосиласини изҳор этади, юрагидан отилиб чиққан дунё кенгликларига сиғмайдиган кўнгли иншоси учун чексиз имкон берган “шеърят абад, ўлмас” эканига имон келтиради.

Эътироф этиш даркор, тўпلامда баъзи такрорий ўринлар, қиёмига етмаган, сайқалга муҳтож сатрлар ҳам учрайди. Эътирослар олови изҳори чоғи гоҳо сатрлар ҳижоси, мантиқ, қофия уйғунлигига риоя этмаслик ҳолатларига ҳам дуч келамиз. Китобдаги жўшқин эътирослар ёлқини эса бу хил кам-кўстларни ёпиб кетади. “Ўгли рух” бугунги шеърятимизда “соф лирика”нинг кўлами тобора кенгайиб, умуминсоний микёсларга кўтарилиб бораётганидан ёрқин бир далолат сифатида қимматлидир.

SMS

— savodsizlik manzili sari

Ёзув кашф қилинибдики, одамлар масофадан туриб ҳам мулоқот қила оладилар. Бунда хат восита. Мактубда кўпда тилга чиқиши мушкул бўлган дил сўзлари ҳам изҳор қилинади. Унда кишининг туйғулари, ўйлари, мазмун-вазифасига кўра олувчига муносабатлари ифодаланади. Шу маънода, қайсидир даражада хатни кишининг юзи дейишимиз ҳам мумкин. Техник тараққиёт туфайли эса мактублар воситасида хат муаллифи ва йўлланган томон билан масофа-муддат қисқариб бораверди. Ниҳоят, СМС номли кашфиёт сабаб хатлар “бевосита мулоқот” мақомига эга бўлди.

СМС – қисқа хабар хизмати. Илк бор 1992 йил декабрда юборилган СМС бугунги кунга келиб, мобил алоқа истеъмолчилари орасида жуда оммалашди. 2011 йилда 4 млрд киши айти хизматдан фойдалангани алоқанинг СМС шакли қанчалар кенг тарқалганини кўрсатади.

СМСнинг асосий белгиси – қисқалик. Техник талабга кўра, бир хабарнинг рақамли “вазни” 160 байтдан ошмаслиги лозим. Ушбу талаб СМСда қисқаликни тақозо қилади. Беминнатгина мобил хат ташувчимиз бўлмиш СМСнинг айти шу кичиккина қамчилиги кўплаб қатта қўламли муаммоларнинг юзага келишига сабаб бўлмоқда. Ихчамлик

ва қисқалик талаб қиладиган мобил хат гапларнинг, сўзларнинг, ҳарфларнинг ихчам шаклларини “кашф” этиб берди. Бу оммалашган ихчамлик бошқа муҳим нарсаларни ёзаётганда ҳам қўлланаиб кетмоқда. Гўёки бу табиий ҳол. Гўёки шундай қилинмаса, замонавийликдан эмас. Энг ёмони ёшлар бу “табиий”ликка кўр-кўрона эргашишади.

Хатони билмай қилишлик жазодан сақласа-да, жавобгарликдан озод этмайди. Адабий тил талаблари, жумла тузиш, сўз танлаш кўникмаларидан етарли даражада хабардор бўлмаслик кишининг тўлақонли шахс сифатида шаклланиш талаблари орасида муҳимларидандир. Билса, билганларига амал қилиш эса алоҳида масъулият. СМСда айти шу масъулият тамомила унутиб юборилгандек. Шуниси ҳам борки, била туриб, “замонавийлик” учун хато ёзиш, ёзавериш кичик-кичик хатоларни била туриб қилаверишга, улғайган сари қатта хатоларни ҳам била туриб қилаверишга олиб келади. Ўз-ўзидан маълумки, хатоларнинг оқибати ҳаминиша пушаймонлик. Бугун кичик, арзимас бўлиб туюлган хатоларнинг олдини олсак, эртанги пушаймонликларнинг олдини оламиз.

Шу йўл билан шахсни саводсиз, охир-оқибат қиёфасиз қилишнинг туб илдизлари яна ўша машъум ва машхур

“оммавий маданият” сари етакласа, бунинг ҳеч қандай ажабланарли жойи йўқ. Негаки, айти “маданият”нинг “трендда”, “темада” бўлиш каби сунъий талаблари бор. Бундан СМС ҳам табиийки, четда қолмаган.

СМСларда имло хатоларидан ташқари бегона тилдан олинган сўзлар, ўша тил нормаларигагина тўғри келувчи белгиларни қўллаш ҳам урфда. Севгидек юксак туйғуни битта “юрракча” билан ифодалаш, балки инглиз тили талабларига мос тушар. Чунки бу тилда севгининг “севаман” каби феъл шакли билан “севги”нинг ўзи бир сўз билан, кўшимчаларсиз ифодаланади. Бунда эса “юрракча” айти ўрнига тушади. Шунингдек, “ха”, “майли”, “розиман”, “маъкул” каби кўплаб ҳолатлар биргина “ОК” тарзида ёзилади. Бунинг аслида ҳеч бир ёмон томони йўқдир. Бироқ бу тилни билмай туриб, шунчаки бошқалар ҳам шундай йўл тутаётганлиги учун бу белгиларни ишлатиш маъқулмикан? Бу фақат филологик хатolik холосми?

Айти умумий белгиларга берилувчанлик бировнинг таъсирига тез тушишга, ўз туйғулари, ўз сўзига нисбатан эътиборсизликка олиб келмайдими? Албатта, олиб келади. Ахир, арзимаган бўлиб кўришиб, кейин оммавий тус олган, ёшларни эргаширган иллатлар қамми? Шунчаки умумий белгилар...

Асл моҳиятни излайсиз, жўяли жавоб кутасиз, натижа белги ва ишоралар. Охири шу одам билан хисоблашмасликка ҳаракат қиласиз.

Ўзибўларчилик билан битилаётган СМС оқимининг саводсизликдан ташқари хиссизлик қирғоғи ҳам мавжуд. Буни мобил мактубларда тайёр “шаблон”лардан фойдаланишда кўриш мумкин. Ҳозир севги, соғинч каби туйғуларни изҳор қилиш, байрамлар билан табриклаш учун киши қалбини тафтиш қилиб, энг инжа ҳисларини кавлаштириб, дилидагини тилига чиқариш учун мос сўз қидириб овора бўлиши шарт эмас. Бунинг барчасини СМС шаблонлар бажаради. Фақат бунда бир ҳолат борки, ўйи борни ўйлантирмай қўймайди. Яъни ўз дилингни бировнинг тили, юрагингни бировнинг сўзи билан изҳор қилиш. Бошда бу бир хиллик унча сезилмас. Бироқ хис-туйғулари рақамлар қоришиқ шаблонларга айлана борган одам шу туйғуларни ҳам йўқота боради. Ким билан бўлмасин, қайси шаклда бўлмасин, ёзишиб турса бўлди. На хис бор, на арзирли сўз. Сал ошириб юбориш бўлса ҳам манкуртнинг шаклланишидан дарак эмасми бу!

Мактуб олувчига ҳам бора-бора бу хатларнинг, шеърсифат сатрларнинг кизиғи қолмайди. Ундан-бундан олган бирор СМСни қайтариб жўнатади. Бир клипда кўрсатишганидек, бири бирига қовуннинг шаклини, бири бирига сигирнинг расмини жўнатиб, “бу сен” деб қўя қолади. “Ой деганда хуснингни, ойнинг ҳам доғи бордир”, деган гаплар эскирган.

Бировнинг сўзи билан ўз туйғуларини изҳор қилиш бора-бора

лексик ғарибликка, керакли вақтда керакли сўзни топиб бера олмаслик, асосийси, бундай сўзни билмасликка олиб келади, бировнинг тилидан изҳор қилиб юрган одамда сўз олдидаги масъулият йўқола боради. Аслида Сўз инсондан катта. Ҳар бир сўз масъулият, ҳар бир сўз жавобли.

Ҳаёт фақат муҳаббат ёки байрамлардангина иборат эмас. Гоҳо СМС орқали кўнгилсиз ҳолатларнинг нохуш ифодаси ҳам йўллаб турилади. Ким биландир урушиб қолиб, уни СМС орқали ҳақоратлаш ёки бўлмаса, кечагина бир олам орзу билан яшнаб келаётгандек тасаввур уйғотувчи муносабатлар яқунланиши мумкин. Кўнгилнинг шундай ичкин ҳолатларида ҳам СМС хизматга шай. Бунда СМСдан юзмаюз ёхуд телефон орқали гаплашиб муносабатларга ойдинлик киритиб, орани очик қилишдан қочувчилар фойдаланишади. Негаки, СМСда нариги томоннинг тирик таъсироти, унга бирон нарсани тушунтириш, қолаверса, ундан хижолат бўлиш азоби йўқ.

Айни ҳолатларда СМСдан фойдаланувчиларда хали шахслик позицияси тўла шаклланмаган, ўз қилмиши, сўзларига масъул бўла олмаслик бор.

Аслида керакли хабар, маълумотларни тезкорлик билан етказиш мақсадида кашф қилинган СМС бугун инсоннинг энг ичкин туйғуси, эътиқод оламига ҳам кириб улгурди. СМС тарқатмалар имон-эътиқод масалаларига ҳам дахл қила бошлади. Тушунарсиз, имло хатоларига бой матн парчалари ва уни яна етти кишига жўнатиш

топшириғи битилган қисқа хабарлар шулар жумласидандир. Агар СМСда айтилган шарт бажарилса, тез орада бахтга эришиш Яратувчи номидан қафолатланади. Айримларида шартни бажармаслик жазоланиши билан қўрқитилади. Айни ҳолатнинг дин арконларига мос тушиш-тушмаслиги масаласидан ташқари, берилган матнлардаги хатоликлар муаммоси ҳам бор. Асосийси, бундай СМС “мўъжиза”дан мақсад нима? Буни нима ниятда ўйлаб топганлар?

Аслида эса бахт ёки бойликка бир хатолар қоришиқ матнни етти-саккиз кишига йўллаб эмас, бошқа маълум йўллар билан эришилади. СМСларда ваъда қилинаётган бахт шартларининг асло исломга алоқаси ҳам йўқ.

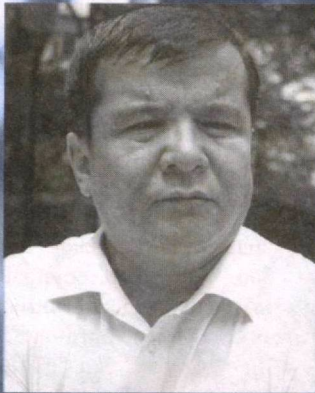
Аслида инсон ҳамма масалада тарих чиғирикларидан ўтган, умумэтироф этилган ҳақиқатлар асосида ўз фикри, шахсий қарашларига эга бўлмоғи лозим. СМС хизматидан фойдаланиш ҳам бундан мустасно эмас. Бир қарашда умуман муаммо туюлмайдиган, майдагина масаладек кўринувчи СМС ортида ҳам фойдаланувчининг шаъни, юзи, даражаси турибди. Ахир аждодларимиз мирзо, хатотлар хизматидан фойдалангани, яқин-яқингача харбийдан битилган мактублар ҳуснихат эгаларига махсус кўчиртирилгани бежиз эмас. СМСда ҳуснихат муаммоси йўқ. Гап мавзуга мос матн тузиш ҳамда дилдагини тилда, тўғрироғи СМСда беҳато ифодалашда, холос. Зеро, ушбу майда туюлган масаладаги бепарволик катта камчиликлар ибтидосидир.

Техник тараққиётнинг ҳозирги шиддатли суръати сабаб СМСдан яна қанча вақт фойдаланишимиз номаълум. Аммо қанча бўлса ҳам, ўз шаънимизни “қуйи индирмаган” ҳолда иш тутганимиз маъқул. Бу бизнинг ўзимизга, атрофимиздагилар, умуман, бошқаларга муносабатимиз кўрсаткичларидан биридир.

Биз СМСни қоралаш ёки уни рад этиш ниятида эмасмиз. Унинг хатосиз, чиройли, ўзлигимизнинг тўғри акси бўлиши, ордидан саводсизлик келиб чиқмаслигини истаймиз. Зеро, шаклдан қатъий назар, мактублар ҳамма маънода жавоб талаб қиладиган ҳодисадир. Юбораётган СМСларимиз саводсизлик манзили сари элтмасин!

КҮЮНЧАК ОНА

FAXRIYOR

shu'la erk beradi senga har kuni

*“Дарднинг шакли”, “Аёлғу”,
“Геометрик баҳор” каби
қатор янгича руҳ ва услубдаги
шеъринг тўпламлари билан
замонавий ўзбек шеърляти
тараққийсига ўз ҳиссасини
қўшган, қолаверса, бугун
ўзининг кўплаб мухлисларига
эга шоир Фахриёр (Фахриддин
Низомов) 50 ёшга тўлди.
Шоирни журналхонларимиз
ҳамда адабиёт муҳиблари
номидан муборакбод этиб,
янги шеърлар илҳомини
тилаймиз.*

феъл

унинг феъли
сувдаги аксига ўхшаб кетади

унинг сувдаги акси
жинчирокдай липиллаб турар

шамол
сувни лойқалантирар
жинчирокни ўчирар

феъл
очқолган балик

лойка сувда питирлар
аҳён-аҳёнда
раҳминг келиб сепасан унга
бирор егулик

ёки

феъл
ўчиб қолган жинчирокнинг пилиги
аччиқ тутайди

кўзларингни ёшлантирар қоронғиликда
унинг тутуни

ҳеч ким кўрмайди лекин
баликни ҳам
кўзёшни ҳам

қора шуъла

I

оёқларинг остидаги ер
ё пиримлаб
туриб кетар ўрнидан

соя тикка турар ерга суяниб
сenga тушар соянинг кўланкаси

сен ва соя оралиғида
бўшлиқ пайдо бўлар офтоб тушмаган

ер қаъридан келаётган қора шуъла
бўшлиқни тўлдирар

нур ўтмаган бўшлиқ тўлар қора шуълага

тикка турган ер
сени тутиб турар шу қора шуъла билан

ётсанг фақат соя томон
ётишинг мумкиндир акс томонга
қора шуъла қўйиб юбормас

II

соя ичидаги шуъла
ола бошлар сенинг шаклингни

негатив шуъла
сенда ўнглаб олар ўзини

зулматдаги шуълалар
сенинг вужудингда кунга чиқади

соя сен ва замин оралигида
содир бўлган кундузги тундир

III

кора шуъла булганмас нур каби
булганч осмонларга қўйиб юбормас
сенинг вужудинг

нурнинг қаршилиги туфайли
соя вужудингни тешиб ўтолмас
нур ва шуъла сенда тўкнашар
осмон билан ер тўкнаш келар
ҳамда тутиб турар вужудинг тикка
андрей вознесенский айтган
аёл тортиш кучидан ўзгача тарзда

IV

ерни тешиб чиқади шуъла
жуссанг шаклида

шуъла эрк беради сенга ҳар кунни

қишки ин

қишки ин етимлиги
ундан ҳеч кимдан сўрамайди етимлик нималигин

фақат
садақага бир қуш сўрайди
битта сайрам сўрар
гадонинг ҳовучидай
бўм-бўш қишки ин

чўнтагида бирор куши йўк осмоннинг
кўзи ёшланар
қараб иннинг бўм-бўшлигига
ноиложликдан
қор ташлайди унга ранг-кути ўчиб

қор учкунлари
қаҳратон қоқиб олган юлдузлар

инга юлдуз эмас
қуш керак
тиланчи тилаган нарсасининг
отини айтиб сўрамас
унга қарға бўлса ҳам майли
сайроқ бўлса бас

қаҳратон қарғаларни
дарахтларнинг шохига илиб қўйган
янги йилни қаршилаётган
урён дарахтлар бенасиб қолмасин дея

дарахтлар емайди ўз мевасини
бирок очарчиликда
мева еб омон қолгучи
пайғамбарнинг таваллудин кута-кута дунёнинг
кўз косаси ўйилиб кетган
қишки ин бўлиб

бу косага май куйиб ичган
хато қилмасмикин хатоий янглиғ
ва шеърлар ёзмасми
қишки ин етимлиги
хусусида иссиқ ўлкаларда қишлаётган
турналарга ёлвориб

ўйик кўзларидай ҳайкалнинг
ин
осмонга тикилиб ётар
унинг кутишларида
кўклам интизорлиги

интизорликни
у тортмайди кўрпа қилиб устига қаҳратонда

У очик кўз
бу дунёдан ўтиб кетган бирор армонли зотнинг
очик кетган
тупроқ тўлмаган,
тупроқ тўйдирмаган кўзимикин ё

қушлар қайтиб келса юмилар
ўша кўз.

Et cetera (ва ҳоказо)

*

У ювиб олади гуноҳларини
онасининг кўзёши билан...

*

Суяк сулар... тақдир ҳам.

*

Сўнгни япроқ каби осилиб турар
вужудда юрак –
юпун умид.

*

Кўнгил бу кеча ҳам уйда ётмади.

*

Вақт кун бўлиб,
кўзёшлар бўлиб,
қоча бошлар вужуддан,
армон эса – тузалмайдиган бемор ташхиси.

*

Худо билан менинг орамга
сукилиб туради тинмай бировлар.

*

Тушларимда учмай қўйдим сўнгни кунларда,
оёғимга тошдай осилар
гуноҳсиз кунларнинг энгил залвори.

*

Ёзилмаган шеърлар гуноҳи
кандоқ ювилар?

Ko'hna zamin ohanglari

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси тизимида юқори технологияли телерадиоусуналаридан фойдаланиш самардорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2009 йил 1 апрелдаги ПҚ-1088 сон Қарорининг 8-банди ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 7 октябрдаги 222-сон қарори билан тасдиқланган “2010-2020 йилларда номоддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш, асраш, тарғиб қилиш ва улардан фойдаланиш Давлат дастури” ижросини таъминлаш, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятларда фаолият олиб бораётган номлари ҳали кўпчиликка таниш бўлмаган, иқтидорли ижрочиларни кашф этиш ва улар ижодини кенг тарғиб қилиш мақсадида 2012 йил 29 декабрдан 2013 йил март ойигача катта ашула, лапар ва ўлан ижрочиларининг “Кўхна замин оҳанглари” Республика телетанлови ўтказилди.

Катта ашула, лапар ва ўлан ижрочиларининг “Кўхна замин оҳанглари” Республика телетанлови Республика халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий-методик маркази, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси “O'zbekiston” телерадиоканали” ДУК, Республика “Хунарманд” уюшмаси ҳамда ва Республика “Тасвирий ойна” ижодий уюшмаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлардан 80 нафардан ортик иқтидорли катта ашула, лапар ва ўлан ижрочилари ўз дастурлари билан иштирок этдилар. Телетанлов Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясининг “Ўзбекистон” телеканали орқали намойиш этиб борилди.

Ҳакамлар ҳайъати аъзоларининг якуний йиғилиши қарорига асосан, телетанлов иштирокчиларининг ижро

дастурлари мазмуни, либосларининг ўз ҳудудларига хослиги, соз ва овозлар уйғунлиги, сахна либослари, ижро маҳоратлари ҳамда юқори бадий савиядаги ижро дастурларига қараб қуйидаги ижрочиларга ўринлар, диплом ва қимматбаҳо совғалар топширилди.

Катта ашула ижрочилиги бўйича 1-ўрин Фарғона вилояти Тошлоқ туман маданият уйи қатнашчилари, катта ашула ижрочилари Рустам Отабоев, Нуриддин Мамажонов, Турдиали Шарипов ва Қорабой Қодировларга, 2-ўрин Андижон санъат коллежи ўқитувчилари Зоҳиджон Мамадалиев ва Рустам Маматқуловларга, 3-ўрин Навоий вилояти Хатирчи туман маданият уйи қошидаги “Ёр-ёр” фольклор-этнографик ансамбли қатнашчилари Феруза Эрматова ва Гавҳар Нурматовага;

Лапар ижрочилиги бўйича 1-ўрин Фарғона вилояти Қува туман маданият уйи қатнашчилари Зилола Ҳабибуллаева ва Хуршида Қурбонова, 2-ўрин Самарқанд вилояти Булунғур туман маданият уйи “Чавки” фольклор-этнографик халқ ансамбли ижрочиси Насиба Алиевага ва 3-ўрин Андижон вилояти Бўз туман маданият уйи қатнашчиси Мунира Рўзиевага;

Ўлан ижрочилиги бўйича 1-ўрин Андижон вилояти Асака туман маданият уйи қатнашчилари Марҳабо Сатторова ва Баҳодир Исмоилова, 2-ўрин Наманган вилоятининг ўланчилар гуруҳига, 3-ўрин Сирдарё вилояти Сирдарё туман маданият уйи қошидаги “Бодом гуллари” фольклор-этнографик ансамблидан Наргиза Файзиева ва Сабоҳат Туркмановаларга берилди.

Катта ашула, лапар ва ўлан ижрочиларининг “Кўхна замин оҳанглари” Республика телетанлови ғолибларига таъсисчиларнинг диплом ва совғалари тақдим этилди.

Насриддин БОТИРОВ

Talabalar ijodidan katta sahnaga

Ўзбекистон давлат консерваториясида ташкил этилган мусикали театр студияси ўзининг узок йиллик ижодий фаолиятига эга. Студия фаолияти даврида шаклланиш, ривожланиш, намоеън этиб муваффақиятга эришиш йўлларини босиб ўтди. Мусикали театр студияси дастлаб 1964 йилда ўзбек мусика маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган профессор Мухтор Ашрафий томонидан ташкил этилди. 1994 йилдан у Ёшлар мусика театри, 1996 йилдан эса мусикали театр студияси деб номлана бошланди. Бу театр 2014 йилда ўзининг 50 йиллигини нишон-

лайди. Бугунги кунда мазкур даргоҳда театр директори Маҳмуд Толипов, оркестр бадий раҳбари, Ўзбекистон халқ артисти Зоҳид Ҳақназаров каби кўплаб истеъодлардан таркиб топган жамоа фаолият олиб бормокда.

Театр студияси спектакллар намойиш этади, фестивалларда қатнашади, якка ва жамоавий концертлар ташкил этади. Зеро, консерваториянинг барча факултетлари ўқув-ишлаб чиқариш базаси бўлиб, вокалистлар, дирижёрлар, созандалар илк қадамларини шу сахнада намойиш этадилар.

Мусикали театр студияси ўтган

йиллар давомида консерватория талабалари иштирокида кўплаб спектакллар сахналаштирди. “Евгений Онегин”, “Иоланта”, “Алеко”, “Севильялик саргарош”, “Фигаронинг уйланиши”, “Травиата”, “Кармен” сингари кўплаб асарлар шулар жумласидандир. Ўзбек композиторларининг опералари ҳам студия репертуаридан доимий ўрин эгаллаган. Булар қаторига И.Зокировнинг “Дуэль”, С.Юдаковнинг “Майсаранинг иши”, Т.Жалилов ва Б.Борцованинг “Тоҳир ва Зухра”, Р.Глиэр ва Т.Содиқовнинг “Лайли ва Мажнун” ва бошқа бир қатор асарларни кўшиш мумкин. Ўтган йиллар давомида бу ерда Ф.Шамсутдинов, Н.Гольдман, А.Абдукаримов, К.Усмонов, Г.Тўлаганов, Д.Абдурахмонова,

М.Руденко, К.Неймер, Б.Худойқулов, А.Шоҳақимов каби дирижёрлар фаолият олиб боришди.

Студиянинг ривожланишига постановкачи режиссёрлар А.Слоним, Ф.Сафаров, М.Саъдуллаев, Х.Мухамедова, В.Володченковлар катта ҳисса қўшдилар. Шунингдек, Р.Хубларов, С.Шодмонов, Л.Нисенбаум, В.Бобоянц, Н.Ильенко, М.Полонский, Д.Қурбонова, А.Ҳамидов С.Қодиров каби хормейстерларнинг ҳам ўрнини эслатиб ўтиш жоиз.

Ҳар йили театр-студия оркестри З.Ҳақназаров раҳбарлигида Бастакорлик кафедрасининг бакалавр ҳамда магистр битирувчилари – бўлажак композиторларнинг асарларини комиссия ва томошабинлар ҳукмига ҳавола қилади. Махсус фортепиано

кафедрасининг магистратура битирувчилари сахнага студия оркестри билан биргаликда чиқишиб, ўз концерт дастурларида Ўзбекистон ҳамда чет эл композиторларининг асарларини ижро этадилар.

Жамоа хор мусикаси фестиваллари, юбилей концертлардан ташқари бошқа жамоалар билан биргаликда ташкиллаштириладиган лойиҳаларда, жумладан, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Ф.Абдурахимова раҳбарлигидаги ўзбек давлат миллий камер оркестрининг “Орамизда йўқларни унутманг” ва “Борокко мусикаси”да, сўнгги икки йил давомида халқ чолғу асбоблари фестивалида иштирок этмокда.

Бундан ташқари, мусикали театр студияси хори ўз дастурлари билан

ҳам сахнага чиқиб туради. Булар мавзувий мусикали спектакллар бўлиб, уларга чолғучилар Давлат академик катта театр солистлари, театр актёрлари ҳам жалб қилинади. Улар кўп миқдорда ўз томошабинларига эга.

Юқоридагиларни умумлаштирган ҳолда, ўтган 50 йил давомида Мусикали театр студияси ижодий жамоаси томонидан катта ишлар амалга оширилганлигини ва жамоа бу билан чекланиб қолмасдан, Ўзбекистон маданий ҳаётига ўз муносиб улушини қўшиш мақсадида улкан ишлар сари олға қадам ташлаётганини қайд этиш мумкин.

Юлдуз ҲУСНИДДИНОВА

An'anaviy ijrochilik va bastakorlik

Мумтоз мусикамиз ўзининг мураккаблиги ҳамда мукамал жозибаси билан диққатга сазовор. Унинг асоси халқимиз ижрочилик амалиётида анъанавий мусика, мумтоз мусика, классик мусика, устозона мусика, касбий мусика деб юритиб келинган. Уларни мақомот тизимида яратилган мусиканинг турлича номланиши тарзида қабул қилиш мумкин. Мумтоз мусика ижрочилиги қадимдан ўз қонуниятлари доирасида ривожланиб келганлигини эътироф этиш лозим. Бу мусиканинг авлоддан авлодга ўтиши ва таракқиётида устоз-шоғирд анъанасига таянилган.

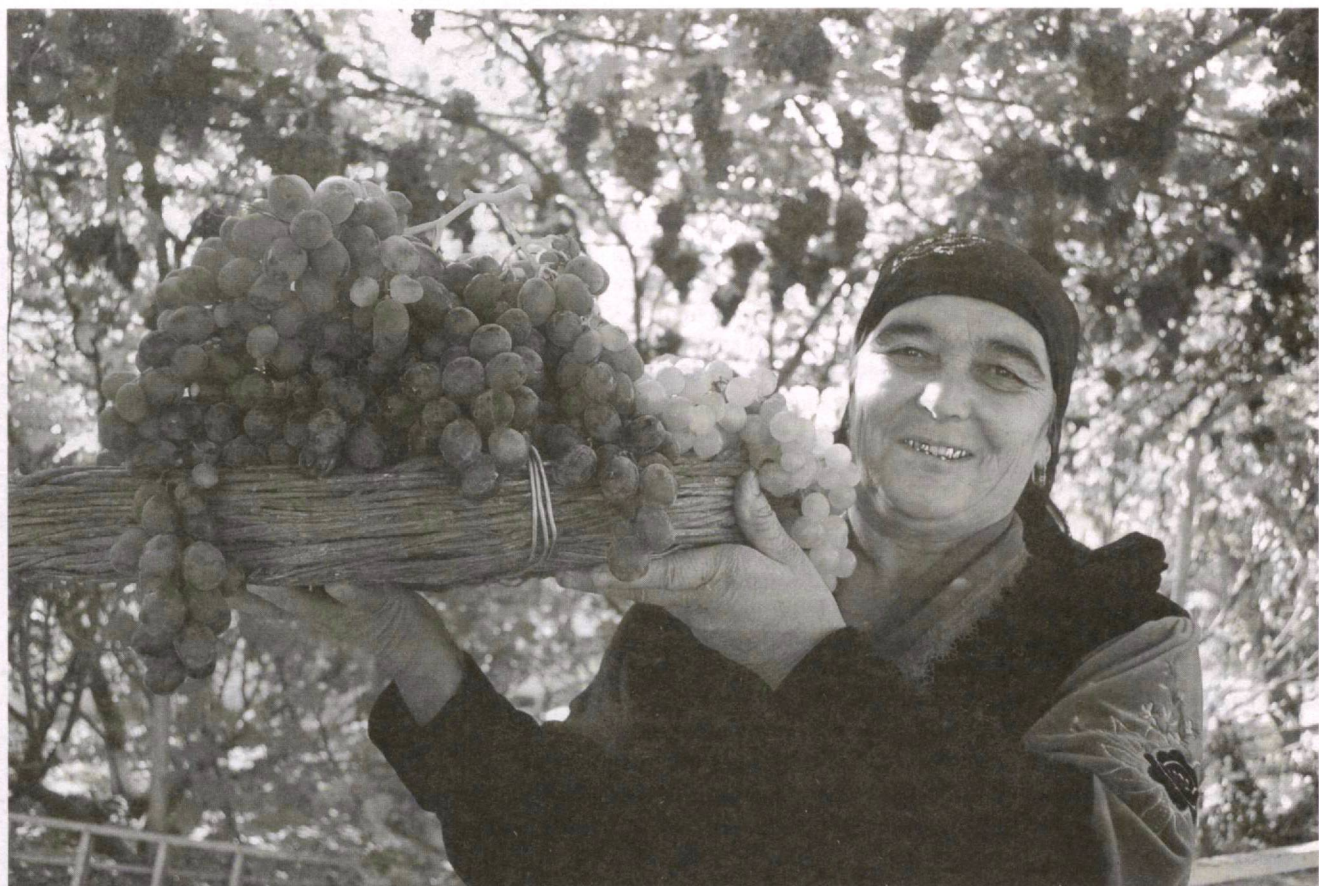
Ўзбек халқининг қадимги мусика маданиятидаги характерли жиҳатлардан бири мусиқий чолғулар билан бирга профессионал мусика ижодиётининг юксак даражада таракқий этганлигидир. Шу билан бирга, миллий мусиқий асарлар ўзининг мукамаллиги, шаклан мураккаблиги билан ижрочи ҳофиз ва созандалардан катта маҳорат талаб этган.

Ўзбек профессионал мусика намуналари халқ орасидан чиққан уста бастакорлар томонидан яратилиб, истеъдодли хонанда ва созандалар уларни ҳаётга татбиқ этиб келганлар. Профессионал мусиканинг энг мукамал жанри мақом бўлиб, унинг ёрқин намунаси “Шашмақом” номи билан машҳурдир. Мақомлар билимдони Исроқ Ражабов “Мақомлар масаласига доир” рисоласида бу хусусда шундай ёзади: “Шашмақом, тахминан, XVIII асрнинг биринчи яримларида узил-кесил ўзбек халқининг мустақил мусика жанри сифатида юзага келади... Шашмақом, мақом жанрининг таракқий эттирилган энг сўнгги шакли сифатида, бастакорлик санъатининг ва юқоридаги мусика рисолаларида кўрсатилган куй тури ва шакллари мақомларда ривожланиши натижасида яратилди”. Мақомлар бастакорлик анъанасининг маҳсули ҳисобланади.

Манбаларда баён этилишича, ўтмишда бастакорларнинг фаолияти турлича бўлган. Дастлаб, амалиётда мақомлар ва халқ мусика асарлари асосида куй ва ашулалар яратиш расм бўлган. Ижодий баркамоллик жараёнида бастакорлар мақом пардалари негизида янги-янги йўللار яратган, тайёр куйга янги пардалар киритиб ёки уни бошқа доира усулига тушириб, жозибали ва мукамал асарлар яратишга муваффақ бўлишган. Шунингдек, шеър матнларининг ашулага шаклан ҳамда мазмунан мос тушишига алоҳида аҳамият қаратганлар. Бастакорлик анъанасида юзага келган мусиқий мерос ҳозирги даврда ўз анъаналарига таянган ҳолда авлоддан-авлодга ўтиб, ривожланиб келмоқда. XX асрда ҳам бастакор, устоз ҳофиз ва созандалар анъанаси муносиб давом эттирилди. Бастакорларнинг бир қатор янги авлоди тарбияланди, мусиқий мерос янгидан-янги асарлар билан бойитилди. Мақом ижодиёти янги мақом йўлларига хос асарлар билан кенг ривожлантирилганлигини биз Ҳожи Абдулазиз Абдурасулов, Мулла Тўйчи Тошмухамедов, Содирхон ҳофиз Бобошарипов, Ҳамроқул қори, Ҳожихон Болтаев, Эрка қори, Жўраҳон Султонов каби кекса авлод вакиллари томонидан яратилган бебаҳо дурдоналар орқали тасаввур этамиз. Анъанавий мусика ижодиёти ва ижрочилиги ўтмиш анъаналари асосида ривож топди. Бастакорларнинг янги авлоди ўз ижодлари билан халқимиз дилидан жой олишга муяссар бўлдилар.

XX асрнинг иккинчи ярмида бастакорларнинг яна бир авлоди шаклланди ва ўзига хос ижоди билан мусиқий меросимизга янги бастакорлик асарларини инъом этдилар. Ғанижон Тошматов, Ориф Қосимов, Муҳаммаджон Мирзаев каби тўнғич авлод бастакорларимиз катори, Орифхон Ҳотамов, Фаттоҳхон Мамадалиев, Неъматжон Қулабдуллаев, Салоҳиддин Тўхтасинов, Ғуломжон Ҳожиқулов, Бахтиёр Алиев, Турсунбой Жўраев ва Ҳалимжон Жўраевлардек иккинчи бўғин вакиллари ва мустақиллик даврида ижодининг сермахсуллиги билан танилган учинчи авлодга мансуб Абдухошим Исмоилов, Ўлмас Расулов, Аҳмаджон Дадаев, Рифатилла Қосимовларнинг бадий етук асарлари нафақат Ўзбекистон, балки жаҳон бастакорлари орасида ҳам ўз мухлисларини топмоқда.

Нодира ПИРМАТОВА

Erkin yosh avlodlar senga zo'r qanot

Юртимиз мустақилликка эришгач, халқимизнинг азалий истаклари, эзгу интилишлари Ўзбекистоннинг янги давлат рамзларида ўз аксини топди. Муҳтарам Президентимиз “Давлатимиз рамзлари – байроқ, тамға, мадҳия Ўзбекистон халқларининг шон-шарафи, ғурури, тарихий хотираси ва интилишларини ўзида мужассамлаштиради, мана шу рамзларни эъозлаш ўзининг кадр-қимматига, ўз мамлакатига ва шахсан ўзига бўлган ишончини мустақкамлаш демакдир”, дея таърифлайди.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Олий Мажлис қонунчилик палатаси, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигида Ўзбекистон давлат консерваториясида ўтказилган “Эркин ёш авлодлар сenga зўр қанот” мавзuidaги маданий-маърифий тадбир Ўзбекистон мадҳияси қабул

қилинган кун муносабати билан ташкил этилди.

10 декабр куни халқимиз мамлакатимизнинг улуг мақсад ва муддаолари шеърий матн ҳамда мусиқа жўрлигида тантанали маросимларда ижро этиладиган, миллий ўзига хослик, жамиятимиз мафқурасини ифода этувчи Ўзбекистон давлат мадҳияси қабул қилинган кунни нишонлади. Тадбирга халқимиз орзу-интилишлари, маданияти, тарихи, бугунини кўтаринки руҳда ифода этадиган мадҳиямизнинг “Эркин ёш авлодлар сenga зўр қанот” деган сатри бежизга мавзу қилиб танланмаган. Мазкур сатрнинг ҳар бир сўзида тинч ва осойишта юртимиздаги фаровон ҳаёт, юртимизнинг истикболи, ёш авлоднинг келажаги учун яратилаётган кенг имкониятлар, уларнинг орзу-истаклари, билим ва салоҳияти, эришяётган ютуқлари ўз аксини топган.

Шу ўринда юртга қанот бўлаётган ёшлар маданият, санъат ва спорт орқали мамлакатимизни дунёга танитишга ўзларининг муносиб хиссаларини қўшаётганликлари кишида фахр хиссини туғдиради. Жумладан, жорий йилда мусиқа ва санъат соҳасидаги халқаро танловларда иштирок этган 150 нафар ёш ижрочидан 111 нафари ғолиб ва совриндор бўлишди. Спортчи ёшлар эса 206 та олтин, 190 та кумуш, 208 та бронза, жами 604 та медалларнинг соҳиби бўлиб, бутун дунёга мадҳиямизнинг жарангини қайта-қайта таратдилар.

Маданий-маърифий тадбирни

Маданият ва спорт ишлари вазири М.Хожиматов очиб, давлат мадҳияси мамлакатимизнинг барча соҳаларида бекиёс аҳамият касб этиши, сиёсий ташвиқотнинг муҳим воситаси, мустақилигимизнинг тимсоли хисобланиши ва унинг ҳар бир сатри кишининг қалбида юртга муҳаббат, аждодлар руҳига ҳурмат, ғурур туйғусини уйғотиши ва эзгу ишларни бажаришга қанот бўлиши ҳақида тўхталиб ўтди.

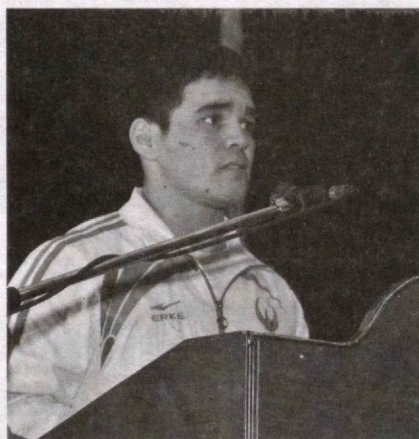
Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири, Давлат мадҳияси матнининг муаллифи Абдулла Орипов ҳамда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Шунингдек, тадбирда халқаро санъат фестиваллари, спорт мусобақалари ғолиб ва совриндорлари ҳамда иктидорли ўқувчи, талабалар иштирок этишди.

Ғолиб ёшлар дунё майдонларида мадҳиямиз янграган онлардаги туйғулари, айни шу дақиқаларнинг сабабчисига айланиш саодати ҳақида тўлқинланиб сўзладилар.

Тадбир санъат соҳасида юкори натижаларга эришиб келаятган ёшлар, “Нихол” мукофоти соҳиблари, халқаро мусиқа фестиваллари совриндорлари иштирокидаги байрам концерти намойиши билан якунланди.

МАҚСУДБЕК

НАМКORLIK UFQLARI

Аҳоли, айниқса, ёшлар маънавиятини юксалтиришда, одамларнинг ҳаётга, меҳнатга бўлган муносабатини ўзгартириш, мустақил фикр юритиш ва фуқаролик позициясини мустаҳкамлаш борасида оммавий ахборот воситалари, жумладан, даврий матбуот нашрлари муҳим аҳамиятга эга. Газета-журналлари аҳолига етказиб беришни ўз зиммасига олган ташкилотлар эса уни янада арзон ва тез етказишга ҳаракат қилади.

Тошкентдаги Алоқа тарихи музейида “Ўзбекистон почтаси” очик акциядорлик жамияти томонидан босма ОАВни аҳолига арзон ва тез етказиш бўйича белгиланган чора-тадбирлар, мазкур жараёни янада ривожлантириш учун қулай шарт-шароит яратиш ва хизмат кўрсатиш сифатини такомиллаштириш масалаларига бағишланган матбуот анжумани ўтказилди. “Ўзбекистон почтаси” ОАЖ даврий нашрларни тарқатиш борасидаги чора-тадбирларни изчиллик билан амалга ошириб келаётир. Жумладан, даврий нашрларни ўз вақтида етказиб беришда 14 та ҳудудий филиал ва ихтисослаштирилган “Халқаро почта” филиали, 187 та туман ва шаҳар почта алоқа тармоқлари ва ишлаб чиқариш участкалари, 2986 та (шундан 2 227 таси қишлоқ алоқа бўлимлари) почта алоқа бўлимларини бирлаштириб, почта жўнатмаларини ўз вақтида етказиб беришда 30 та авиа, 1 та темир йўл ҳамда 482 та автомобиль почта ташиш йўналишлари фаолият кўрсатмоқда. Почта жўнатмалари ва даврий нашрларни аҳолига етказиб бериш учун 6427 та участка ташкил этилган. Олти минг нафардан ортиқ почтальонлар мамлакатимизнинг барча ҳудудларида яшовчи аҳолига почта алоқаси хизматларини кўрсатиш билан бир қаторда, даврий нашрларни обуначиларга ўз вақтида етказиб беришда жонбозлик кўрсатмоқда. Даврий нашрларни обуначиларга ўз вақтида етказишда транспорт воситалари муҳим аҳамият касб этади. “Ўзбекистон почтаси”да ОАЖ транспорт инфратузилмасини янада такомиллаштиришга алоҳида эътибор берилаётир. Жумладан, жамият автопаркидаги мавжуд 544 та автомашинанинг 248 таси янгиланди, шунингдек, “Халқаро почта” филиали фаолиятини тубдан яхшилаш ҳамда хизмат кўрсатиш сифатини ошириш мақсадида 4 та “Исузу” автомашинаси олинди. Бундан ташқари, даврий нашрлар ва почта жўнатмаларини ўз вақтида етказиб беришни таъминлаш мақсадида жамият томонидан почтальонларга 2650 та велосипед ажратилди.

Обуначиларга қулайлик яратиш мақсадида “Ўзбекистон почтаси” ОАЖнинг “www.pochta.uz” сайтида филиаллар бўйича обуна каталогининг электрон нусхаси жойлаштирилган. Электрон каталогда даврий нашрлар ҳамда уларнинг обуна нархлари билан батафсил танишиш имконияти мавжуд.

Ўз мухбиримиз

Поезд навбатдаги шаҳарчага судралиб кириб келаётган бир пайтда Ҳалим шўри куриганини сезиб қолди – туфлиси йўк! Саккиз ойча бурун Ҳалимга насиб этган “импорт” туфли гумдон бўлибди!

У аниқ эслайди: поезд ўша шаҳарчадан ўтганда, у билан бир бўлмада келаётган йўловчиларнинг энг кексаси узун эсноқдан сўнг: “Оғайнилар, кеч бўлиб қолди, гартак-гартак чўзилайлик”, – деди. Кейин... икки йўловчи ихраб-сихраб иккинчи қаватга, биттаси эса Ҳалимнинг ёнидаги пастки ўриндиққа ётди. Ҳалим ҳам шошилмасдан дам олишга ҳозирланди: одмигина костюмини бош томондаги илгакка илди, туфлисини ҳафсала билан ечиб, патнис нусха йиғма столча тагига авайлабгина қўйди. Йўк, олдин шундоқ ҳам ялтираб турган туфлисига қўнган чанг-гардларни пуф-пуфлаб учирган бўлди. Сўнгра оёқ кийимини қўнғилдагидек жойлаштиргач, ўз ўрнига чўзилди. У поезд ғилдираklarининг “тақа-тақ”, “тақа-туқ” овозини тинглаб ётиб, кўзи илинганини сезмай ҳам қолибди, бир маҳал кўзини очиб қараса, вагон деразаси ғира-шира ёришган – ҳадемай манзил.

У одам кўпайиб кетмасидан ювиниб келиш ниятида шошиб ўрнидан турди ва... Ҳалим суви қочган бодрингдек бўшашиб, ўриндиқнинг бир чеккасига ўтириб қолди. Хўрлиги келди. Шундоқкина боши устида хира ёритиб турган лампочкага хаёлчан тикилди: “балки бирортаси адашиб кийиб кетгандир?” Лекин бунинг шунчаки хом хаёллиги беш қўлдек аён-ку: бирламчи, бировнинг туфлисини адашиб кийиб кетиш учун ҳеч ким ялангоёқ юрмаса керак, иккиламчи, бу бўлмадаги учала йўловчи ҳам тамшаниб-тамшаниб хуррак отишмоқда (ахир кийса шулар кияди-да), иннанкейин, учаласи ҳам кам деганда қирқ биринчи туфли кийишар-ов, минг бир адашишган тақдирда ҳам, ўттиз саккизинчи қолипдаги...

...Бежиримгина, чиройликкина туфлисини яна бир бор кўз олдига келтирди-ю, йиғма столча тагига бош сукди. Бироқ ўша заҳотиёқ столчага боши “тўқ” этиб урилиб, жонҳолатда яна қаддини ростлади. Зарб кучли бўлди шекилли, пиводан бўшаган шиша тақир-тукур билан пастга қулади. Хайрият, синмади.

– Ҳа, жиян, нима шовкин? – деб пўнғиллади юқори қаватда ётган йўловчиларнинг бири.

Ҳалим ҳамон ачишиб турган чаккасини сийпалаб:

– Туфлим йўқолибди, – деди ҳирқироқ овозда.

– Қанақа туфлинг?

– Ўзимники-да... Қолган икки йўловчилар ҳам ғимирлаб қолишди.

– Ука, қараб юбор-чи, сарғиш туфли жойидамикан? – деб илтимос қилди бурни сўррайган қароқчи башара киши.

– Ана, турибди... Пастки қаватдаги хўппа семиз йўловчи эса ётган жойидаёқ тимирскиланиб, оёқ кийимининг бор-йўқлигини текширди-да, нариги томонга пишиллаб ағдарилиб олди.

– Бизникига ҳам қараб қўй, жиян, – деди ўша биринчи бўлиб пўнғиллаган серажин юзли, қоп-қора

амаки.

Ҳалим билинар-билинем зарда билан минғиллади:

– Ана...

Лекин қора амаки ишонқирамади чоғи, минг азоб билан сирғалганича пастга тушди. Алланималар деб ғудраниб, энгашишга ҳафсаласи келмаганидан тик турган кўйи йиғма столча тагига разм солди. Сўнг кўнгли жойига тушиб, яна юқорига чиқишни мўлжаллаб бир хезланди-ю, бироқ эринчоқлиги тутди: жундор кўкракларини обдон қашлай-қашлай Ҳалимнинг ёнига ўтирди:

– Уйқунинг ҳам белига тепдинг-да, жиян.

Ҳалим унинг шикоятини деярли эшитмади: у онда-сонда ўтиб-қайтаётган ярим яланғоч йўловчиларнинг оёғига паришон тикилиб ўтирарди.

– Ўртоқлар, “Пахтаобод”га яқинлашвоммиз. Турларинг, хо-о, тушадиганлар, чойшабларни топширларинг...

Ҳалим шундоқкина тумшугининг тагидан шовкин солиб ўтиб кетган вагон назоратчисининг овозидан чўчиб тушди. Сўнг оғир бир сўлиш олиб, ўша ўтирган жойида мудраётган қора амакига мўлтираган кўзларини тикди:

– Тоға, оёқ кийимингизни бериб турунг, ювиниб келай.

– Ол, олавер... – деб минғиллади у кўзларини ярим очиб.

Ҳалим оёғига иккита келадиган бесўнақай ботинкани “поп”иллатиб кийди-да, гандираклаб ўрнидан турди. Сўнг қўлидаги сочикни ғижимлаб, вагон йўлаги бўйлаб имиллаб одимлай бошлади.

Вагон бешикдек тебранмоқда.

Йўловчиларнинг кўпчилиги аллақачон уйғонишиб, ўз бўлмалари атрофида уймаланишаётибди. Улар ҳар бир оёқни диққат билан кузатиб чиқаётган ориқкина, нимжонгина йигитчага ажабланиб тикилишади, баъзилари эса унинг оёғидаги қўпол ботинкага қараб “пик-пик” қулишади. Бироқ Ҳалим уларга эътибор бермайди:

“Бир кеча бошимга қўйиб ётганимда ҳам ўлмасдим. Келиб-келиб қўйган жойимни қара-я? Уфф, ҳали бир йилча ҳам кийганим йўқ эди-я, августгача кийганимда...” роппа-роса бир йил тўларди. Чунки хорижий бу туфли ўтган йили августнинг бошида Ҳалимга насиб этган эди-да. Умуман, ўша саратонда Ҳалимларнинг оиласига ҳам хўп офтоб тегди: бирламчидан, Ҳалим узоқ шаҳардаги коллежга ўз кучи билан ўқишга кириб кетди; иккиламчидан, ҳарбий хизмат вақтида Қозоғистон даштларида жавлон урганини ҳисобга олмаганда, ўз райони чегарасидан чиқмаган акаси Салимга ҳам бахт қулиб бокди. У ҳамқишлоқларининг тили билан айтганда, “Чортоқ” деган жойда, қатта бир курортда дам олиб қайтди.

Ўшанда дам олишдан бир кучоқ совға-саломлар билан қайтган акаси азбаройи хурсандлигидан тинмай илжаяр, уй ичидагилари билан эвини келтиролмайд хол-аҳвол сўрашарди. Бир маҳал Салим ўқишга қирган укасини табриклай туриб: “Сенга зўр совға

(хикоя)

бор”, – деди. Сўнг, ҳали нафасини ростлашга ҳам улгурмасдан, жомадон титкилашга тушиб кетди. Дастурхон атрофида ўтирганлар етти қават тугунга ўралган совғанинг очилишини кўзлари тўрт бўлиб кутишди. Ниҳоят, Салимнинг билинар-билимас титраётган оппоқ, нимжон қўлчалари ҳали чарм хиди кетиб улгурмаган кулранг туфлини ўртага қўйди.

– Қурмагур бир магазинда талаш бўлиб ётганакан, – деди Салим кўрсакич бармоғи билан пешона терини сидира туриб. Нақд қирк беш сўмдан.

– Нима?!

Қирланиб кетган салласини ёнига қўйиб, ёнбошлаб ётган кўйи ивителиган нон устига қўнаётган пашшаларни зўр бериб ҳайдаётган ота сакраб ўрнидан туриб кетаёзди.

– Бу импортда, ота, чет элдан чиққан, – деди Салим қўлма-қўл бўлаётган туфлига ишора қилиб.

Ота норози оҳангда, лекин юмшоққина қилиб тўнғиллади:

– Икки халта уннинг пули экан-да... Ҳалимбой, насиб бўлса, андак сўнг оларди-да...

– Ана буни буюм деса бўлади, – деди Салимнинг хотини туфлини ҳидлаб кўриб. – Бу асли устидентнинг

қийими-да, Кенжа ҳам... изидан қизларни бир гала қилиб ияртиб юрадиган бўлиб кетади энди.

Ҳалим қувончдан ял-ял ёниб, дастурхон бошидаёқ тик турганча туфлини оёғига ўлчаб кўрганди ўшанда...

У минг бир хаёл билан ювинишни ҳам унутиб яна ўз бўлмаси ёнида пайдо бўлганини сезмай қолди.

Бу орада бўлмадаги бошқа йўловчилар ҳам уйғонишган: улар ярим яланғоч ҳолда пастда ялқовлик билан тизилиб ўтиришарди.

– Ука, у ёққа навбат каттами? – сўради ўша қароқчи башара киши боши билан йўлакнинг охирига ишора қилиб.

– Йўқ, унчаликмас... Ҳалим зўраки илжайиб сочиғига артинган бўлди.

– Айтганча, туфли излаб юргандай бўлувдинг, топдингми?

Ҳалим бош чайқади.

– Оббо-о, чаток бўпти-да, – қароқчи башара киши бошини сарак-сарак қилди. – Эҳтиёт қилиш керак эди, ука.

– Бу устидентимиз хийла бўш-баёв чиқиб қолди, десангиз, – деб гапга аралашди қора амаки. – Эсам, ботинкани ховарга ташлармиди, битта бизмакар илган-

кетган-да.

– Эҳ, – норози қўл силтади кароқчи башара киши.
– Ҳозирги ёшларнинг айтгилиги йўқ, оғзидаги ошини олдиришади. Мен...

– Мен шундайлигимда, – гапни илиб кетди қора амаки. – Деновнинг бозоридан қорамол олиб келиб, Самарқандга сотиб кетардим...

У ўзининг уддабурон ёшлиги ҳақида жўшиб сўзлашга тушди.

Ҳалим вагон деразасидан лип-лип ўтиб бораётган симёғочларга, бийдек дала-даштга тикилган кўйи ўз хаёллари билан андармон:

“...Энди уйдагиларга нима дейман? Қайси юз билан уларга кўринаман?”

Унинг кулоклари остида отасининг ўша кунги ҳукми яна бир қарра жаранглагандек бўлди: “Улим, энди беш-олти йилгача “ботинка оббер” деб ғинғилламайсиз-да”.

Ҳалим чуқур тин олди.

– Энди, жиян, – амаки унинг тиззасига рапидадек қўлини қўйди. Олсанг, биздан маслаҳат шу – бундан буёғига ўзинга доим маҳкам бўл, бундай латта қайтма. Хў-ўшш... поезддан тушганингдан сўнгра оёқ кийим ол, тагин яланг оёқ юрма, хўп? Ер ҳали намчил...

– Ҳа-а-а-а... жон эсан бўса... ботинка топилади.

– Ўн беш минутдан кейин – “Пахтаобод”...

Ҳалим вагон назоратчисининг овозига лоқайдлик билан қулоқ солиб ўтираркан, кутилмаганда миясида умид учкунлари “милт” этди: “Ия, назоратчидан ҳеч нарса сўрамабман-а?! Балки у билар?...”

Ҳалим беихтиёр ўрнидан туриб, яланг оёқ ҳолда ўша томонга юрди.

Купеда назоратчи икки букилиб чойшабларни санамоқда. Унинг ёнида вагонма-вагон ивирсиб юрадиган ўша қалин мўйловли милиция сержанти тамаки тутатганча гурунг беряпти.

– Ҳим-м... – сержант купе эшиги ёнида гарангсиб турган Ҳалимга ияк қоқди.

– Ассалому алайкум... Акалар, туфлим йўқ, йўқолибди...

Сержант билан назоратчи маъноли кўз уриштириб олишди.

– Қанақа туфли? – сўради сержант.

Милиционернинг саволи Ҳалимга “мана, туфлинг”, дегандай туюлди.

– Кулранг, чехский... – деди у ютоқиб.

Милиционер елка учирди:

– Кулранг... чехский битта эмас-ку, ахир?

Ҳалим севиниб кетди: туфли шу ерда бўлса керагов, йўқса милиционер бекорга бундай демайди. Ахир у милиционер-а?! У Ҳалимдан аниқ белги талаб қияпти! Фу, шу ҳам талаб бўлди, керак бўлса у туфлисининг тагида нечта “тиши” борлигигача билади.

Ҳалим худди домласига имтиҳон топшираётган талабадек ҳаяжон билан қўлини кўксида чалиштириб, вагоннинг шифтига тикилди:

– Менинг туфлимнинг ичида... 013 рақами бор

– Хўш?

– Ҳа, ҳа, бир пойида. Ўша “0” рақами умуман

билинмай кетган.

Милиционер назоратчига таажжуб аралаш бир қараб олди-да:

– Яна қандай белгиси бор? – деб сўради қизиқиш билан.

– Пошнасига нағал қоқилган... учига миҳ билан...

– Яна?

– Яна-а, – Ҳалим зўр бериб туфлисининг белгиларини эшлашга уннай бошлади.

– Ҳа, топдим, топдим, чап пойининг тумшукчасида билинар-билинмас кемтикчаси бор.

Назоратчи Ҳалимнинг топқирлигига ортик чидаёлмай кулиб юборди, милиционер пихиллаб унга кўшилди. Ҳалим ҳам ҳокисоргина илжайиб, четда қолмади.

– Ўртоқ, – деди сержант бир маҳал жиддий тортиб. – Биласанми, кеча нариги вагонда нима бўлган?

Ҳалим елка кисиб, ортга қаради.

Милиционер оғзидан дуд чиқариб “нариги вагон” хикоясини бошлади:

– Кеча биттасининг икки юз сўмини ўмариб кетишибди. Сержант ўша жабрланувчига: “Ока, пулингизни шу кечаёқ топиб келтириб бераман”, деса кўнмабди. Қўйинг-е, шу арзимас икки қоғозни деб овора бўлиб юрасизми, ундан кўра биз билан ўтиринг, би-ир ҳангомалашамиз”, дебди. Милиционер бундай мард одамни биринчи марта кўриб туриши экан, шу сабабли унинг гапини ерда қолдиришни эп кўрмай, тонг отгунча, у билан чақчақлашиб келибди. Сен эса, – деди милиционер жабрдийдани бош-оёқ кузатиб.

– Аллақандай туфлини деб бурнингни тортганинг-тортган.

Ҳалимнинг пешонаси терлаб кетди. У бошига тўқмоқ тушган одамдек бир зум каловланиб тургач, секин изига қайтди.

– Тўхта, хов оғайни...

Ҳалим “ялт” этиб орқасига қаради. Назоратчи уни кўрсаткич бармоғи билан имлади:

– Ма, мановини кийиб ол. Назоратчи купенинг бир бурчагида ётган шиппакни олиб узатди:

– Ҳарна-да, яланг оёқ кетгандан кўра...

Сержант лукма қистирди:

– Мукофот, топқирлигингга!

– Раҳмат... – деб минғиллади Ҳалим.

У купедан узоклашгач, милиционер хотиржам гапирди.

– Қисталоқнинг хотирасига беш кетдим-ей...

– Зўр экан. Ботинкани кийиб юришга ҳам кўрқасан.

– Ҳамма белгиларини аниқ-тиниқ айтиб беряпти-я!..

Паровоз ўқирганча навбатдаги бекатга кириб борарди...

Луқмон БҮРИХОН

Eski motivga yangi ohang

Азиз тугилган, кўрилган нарсани йўқотиш, ўғирлатиш ва уни излашга чиқиш мотиви инсоният онгли ҳаётга ўтгандан бери бор, давом этиб келади. Бу қадим мифологиянинг ва улардан кейинги афсоналар, эртактларнинг етакчи мотивларидан бири. У мифлардан реалистик, романтик адабиётларга ҳам ўтган, суюкли, жозибатор мотив сифатида дам-бадам кўлланиб келади. Кўп улуғ саргузаштларнинг асосини ташкил этади. Йўқотиш, ўғирлатиш энг зўр тугун-да! Ўқувчи ёзувчи билан бирга “қани, нима бўларкин?” деб тугунни ечишга жон-дилдан киришиб кетганлигини ўзи ҳам билмай қолади.

Бундан бир неча йил аввал фарғоналик шоирлар Увайсиймомонинг “йўқолган қафши” мотивидан мушоира қилишган ва ҳар бирлари унинг рамзий томонларини очишга интилган, ўз шоирона ҳаёл-хушларида нима мажозларга кодирликларини кўрсатган эдилар, чиройли мушоира, шеърый мусобақа, чиройли табассум тўла шеърлар юзага келганди. “Йўқотиш”, “ўғирлатиш” да шундай фусунсозлик бор-да ахир! “Йўқолган пичоқнинг сопи олтин” деб бекорга айтишмайди. Йўқолган ёшлик, йўқолган болалик, йўқолган бахту тахт ҳам бизга шундай олтиндан ҳам қимматлироқ туйилади. Бунинг руҳий-психологик товланишлари кўп поёнсиз.

Ёзувчи Луқмон Бўрихон “Ялангоёқ” ҳикоясида йўқолган ардоқли, яъни яп-янги туфли мотивини сюжет

марказига қўяди. Воқеа йўлда, вагон купесида рўй беради. Купеларда нима-нима воқеалар бўлиб ўтмаган, дейсиз? Бир-бирларига нотаниш одамлар тақдир тақозоси билан купеларда бир ёки бир неча кеча ҳамроҳ бўлиб қолиб, не-не қиссаларни айтишмаган дил ёриб? Аммо бу ерда “дил ёриб” айтилган қисса йўқ, бу ерда фақат орзу қила-қила, ниҳоят, чиройли янги туфли кийишга муяссар бўлган йигитчанинг тунда купеда бошига тушган “кичкина” кўргилик ҳикоя қилинади, холос.

Йигитча учун аламли, атрофдагилар учун эса кулгили ажабтовур воқеа. Кечаси йигитчанинг туфлиси ғойиб бўлган, кимлардир уни “сув” қилган. Вагондагиларнинг бундан хабарлари йўқ. Улар учун бу воқеа навбатдаги бир ҳангома холос. Йигитча довдираган, туфлисиз қаёққа боради?

Вагон ходими ва навбатчи билан йигитча ўртасида бўлиб ўтган туфли суриштириш борасидаги гап-сўзлар, уларнинг оҳанги машхур “Ўғри” ҳикоясининг “йўқолмасдан олдин бормиди?” деган ҳангомасини эслатади. Ёзувчи аниқ айтмаса ҳам, туфлини ким олгани нозик ишоралардан сезилади. Ёзувчи буни қилқалам билан чизади. Билинар-билимас нозик чизгилар, ишоралар билан вазиятга ойдинлик киритади. Эски мотивга янги оҳанг бағишлайди. Ҳаёт асли кўхна мотивларнинг қайта-қайта такроридан иборат-да ўзи.

Орзу... Сурур... Шиддат... Ғалаба...

Алижон Эркаев ижросидаги “Дилбармисан”, “Билмасмисан”, “Баҳор муаттар” сингари кўшиқлар халқ дилидан жой олган. Куйламишлари иккита катта, йигирмата кичик пластинкаларда санъатимиз хазинасидан муносиб жой олган.

Ўзбекистон Халқ ҳофизини, Фалсафа фанлари номзоди, профессор Алижон Эркаев билан, табиийки, асл санъат ҳақида суҳбатлашдик. Ҳофизнинг жиддий мушоҳадалари, устозларга эҳтироми, санъат олами тўғрисидаги фикрларини азиз ўқувчиларимизга ҳам илдиндик.

Ona allasidan boshlangan kuylar

Пардаларда учган нолалар...

Мен учун дунёдаги энг тотли кўшиқ – она алласи. Шаклланаётган инсон қалбига барча эзгуликлар алла орқали жо бўлса керак. Аллаларда оналарнинг эртанги кундан умиди, ёруғ орзулари, фарзандига соғинадиган тилаклари мужассам. Онам аллани бошқача, дардли айтарди. Болалигимдан қулоғимга қуйилиб, қалбимни эгаллаган. Шу сабаб бўлганми, доим ҳаётимни кўшиқ билан биргаликда тасаввур қилдим.

Аслида Тошкент давлат университети (ҳозирги ЎЗМУ)да немис тили йўналиши бўйича таҳсил олганман. Университетни имтиёзли диплом билан битириб, Фарғона педагогика институтида дарс бера бошладим. Шундай бўлса-да, доим мақом йўналишидаги ашулаларни чин дилдан куйлардим. Устозим Жўраҳон Султонов: “Сиз мақом айтинг, мақомда ўз йўлингизни топинг”, деб ўғит берганлар. Зотан, ҳар бир кўшиқнинг яралиши жуда машаққат. Масалан, Завқийнинг “Юзингни кўрсатиб аввал, ўзингга

бандалар қилдинг...” ғазалини куйлаш учун уни қайта-қайта ўқидим. Бу билан ҳам қаноатланмай, Завқийнинг ҳаёти ва ижодини ўрганиб чиқдим.

Албатта, бу кўшиқ мендан олдин ҳам кўпчилик томонидан ижро этилган, лекин мен ҳам ўзимни шу кўшиқда синаб кўргим, тингловчиларнинг муносабатини билгим келган.

Мумтоз санъатимизнинг имкониятлари жуда кенг. Куй, оҳанг бир хил бўлгани билан ҳар бир ҳофиз мақомни турлича услубда қуйлайди. Кўшиққа, шеърга ўз муносабатини билдиради, ўзи учун бошқаларникидан фарқ қиладиган ёки бошқа ижрочилар илғамаган изтироб ва нолаларни топади.

Кўшиқ ҳофиз овозининг борича бақариши билан эмас, нолаларнинг пардадан пардага ўтишидан яралади. Худди олманинг сувда қалқиб-қалқиб оққани каби дил изтироби оҳангларга, дардли овозга кўчади, уларда энди образ яралади. Бугунги образсиз, мантисиз кўшиқларнинг тингловчилари бор эканини рўқач қилиб, ўзлгимизни, санъатимиз ва маданиятимизнинг бой тарихи, илдинини йўқотмаслигимиз, ундан узилмаслигимиз керак. Масалан, бизда уч хил ушшоқ

бор: Тошкент ушшоғи йиғлоқирок, Самарқанд ушшоғининг авжи баланд, Қўқон ушшоғи ўйноқирок. Аслида оҳанг бир хил, аммо ижроси турлича! Ғарбда нота пайдо бўлгунга қадар, Форобий ўн битта пардани ишлаб чиққан. Ғарбда саккизта, бизда эса ўн битта қалит бор! Шунга яраша мураккабликлар ҳам мавжуд. Буларни билмай туриб, кўшиқ куйлаш бирор буюмни коронгуда пайпаслаб излаш билан баробар.

Олти йилда қурийдиган дарахт

Кунларнинг бирида устозим Жўраҳон Султонов:

– Шафтоли дарахтини биласизми, уч йилда мева беради, олти йилда қуриydi! Енгил-елпи ашулалар шу шафтоли дарахтига ўхшайди. Тез унутилиб, йўқ бўлиб кетади, халқ мулкига айланмайди. Халқ бойлигига айланадиган кўшиқлар айтиш лозим! – дедилар.

Устознинг шу ўғитлари мудом ёдимда. Узоқ вақт давомида шаклланган дарахтнинг ўқилдиши мустақкам бўлади. Уни довулу бўронлар ҳам йиқа олмайди. Санъат халқнинг жон томири, жон озиғи! Шунинг учун мумтоз адабиётимизни, тарихимизни чуқур ўргандим. Устоз ҳофизлар нолаларини тингладим... Бир мақомни ўн ҳофиз ўн хил қилиб айтиши мумкин. Ҳар бир ҳофиз шу кўшиққа нисбатан ўз муносабатини билдиради, таъбир жоиз бўлса, унда ўзи ҳис этган ҳолатни ифодалайди.

Шу сингари ҳар бир ҳофиз, хонанда миллий санъатни ўз услуби, ноласи, руҳияти ила бойитсин! Агар одам қўли билан меҳнат қилса, уни ишчи деймиз. Агар киши ҳам қўли, ҳам ақли билан ишласа, у устодир. Агар у ҳам қўли, ҳам ақли, ҳам қалби билан тер тўкса, ундай одам санъаткор бўлади!

Санъат руҳиятга дахлдор, шу боис уни иноят, деб биламан.

Ҳофизнинг ижро мактаби

Жонли ижро этилган кўшиқ юз мартада юз хил чиқиши мумкин. Фонограмма эса ҳамма жойда, ҳамма аудиторияда бир хил янграйди ва хонанда билан тингловчи ўртасида муносабат ўрната олмайди. Буни эса худди бир йўлдан юришга маҳкум трамвайга ўхшатиш мумкин. Агар парда, кочирим, нола бўлмаса, ашула ашула бўладими?! Мен шогирдларимга ҳам доим шунини таъкидлайман. Қачонки кўшиғингизда парда, ним парда бўлса, овозингиз билан

ҳаммани бирдай ром этасиз, кўшиқнинг сеҳрини оча биласиз, дейман.

Бир гал собиқ иттифокнинг мусика декадасида Маъмуржон Узоқов билан бирга қатнашганмиз. Декадада Маъмуржон Узоқов “Тохир ва Зухра”даги Тохир ариясини шундай маҳорат билан ижро қилдики, кўшиқ тугагач, залдаги жимлик бироз давом этиб, кейин қарсақлар бошланиб кетган. Миланлик профессор москвалик ҳамкасбларидан: “Сўраб билинг-чи, жаноб Узоқов хойнаҳой, Милан консерваториясини битирган бўлса керак!”, дебди. Устоз бор-йўғи тўртинчи синфгача мактабда ўқигани, қолгани истевод ва устозлар ўғитларидан шаклланган санъат эканини тушунтирдик. Шунда рус мусикачилари италияликка “Унинг ўз мактаби бор экан!” деб таржима қилишган. Маъмуржон Узоқов чин маънода мактаб яратган устоз эдилар.

Кунларнинг бирида ёш ҳофиз йигитлар мендан маслаҳат олгани келишди.

– Устоз, авжига чиққанингиз сари овозингиз очилаверади. Бизники эса, аксинча, бўғилиб қолади. Бунинг сирини нимада?

– Хонанда ўзининг овоз диапазонини, яъни имкониятини билиши керак. Кўшиқ айтаётганда овознинг ҳаммасини “ишлатмай”, бир парда, ярим парда захирада олиб қолиши керак. Шунда овозга шикаст етмайди, яхши сақланади. Овозни доимо парваришлаб бориш лозим. Зотан, устозларим ҳам менга шундай ўргатишган.

Оилам – қўрғоним

– 53 йил аёлим билан кўнгил-кўнгилга пайванд яшадик. Икки қиз, бир ўғил кўрдик. Ҳозир невараларимиз ҳам катта бўлиб кетишган. Сўзга кўчган изхорларни иккимиз ҳам хушламаймиз. Амалда бир-биримизни эъозлаб яшадик. Балки шунинг учундир аёлим ҳам тарих фанлари номзоди бўлди, кафедрада доцентлик даражасигача кўтарилди, Унинг заҳматлари, парваришлари сабабли халқ ҳофизини бўлдим. Оилада нималар бўлмайди. Рўзғорда, баъзан тортишувлар бўлиб туради. Аёлим оқила бўлиб, мени суяди, мен бир эркак яратиши мумкин бўлган шароитни қилишга тиришдим. Интишларим натижасида санъатда ҳам, оилада ҳам саодатга эришдим, деб ўйлайман.

Мавлуда ИБРОҲИМОВА суҳбатлашди

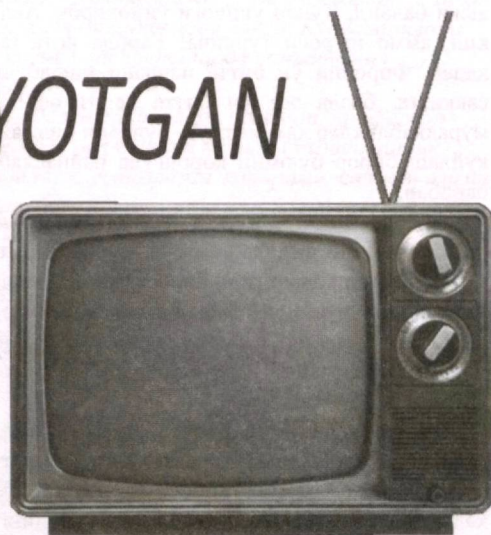

Инсоннинг касб танлаши, санъатнинг қайсидир турига кўнгил қўйиши болалик орзулари ва болаларча тафаккур дунёси билан боғлиқ. Тошкент шаҳридаги 250 мактабнинг 7-синф ўқувчиси Мухлисахон Расулова лойдан қўғирчоқлар яшашга қизиқади. Унинг бу машқлари келажакда қайси соҳа эгаси бўлмасин, эзгу қалб ва яратувчанликка интилувчи бўлиб шаклланишини башорат қилиб турибди.

TELEVIZORDA SO‘ZLAYOTGAN

KIM?

Телевидение томошабиннинг ёши ва савиясидан катъий назар ўзига жалб қилиш, ахборот етказиш жараёнида бадийий ва маънавий дидни шакллантириш хусусиятига эга. Ўзаро муносабатнинг самарадорлигига эришиш бевосита телебошловчи шахсияти ва маҳорати билан боғлиқдир. У кўпчилик фикридаги “микрофон олдида матн ўқийдиган оддий киши” эмас, балки томошабинга ақлли, ишончли суҳбати билан таъсир ўтказишга интиладиган шахсдир аслида.

Телевидение эндиgina фаолиятини йўлга кўя бошлаганида ижодий, профессионал кадрлар, мутахассислар излаш ва тайёрлашда экрандан аудиторияга ким ва қандай қилиб муружаат қилади, деган масала юзага келди. Чунки телетомошабинлар ахборот етказувчи шахсни ўз идеалларига ҳамоҳанг кўра бошлашганди. Чиндан ҳам, кенг аудитория олдида сўзга чикувчида масъулият қатта. Уни миллионлаб одамлар кўради ва эшитади, унинг сўзларини ҳақиқат сифатида, дил рози сифатида, инсон ҳар куни дуч келадиган барча ҳаётий масалаларда ҳамфикр сифатида қабул қилади.

Телебошловчининг маҳорати ва шахсий фазилатлари ҳақида гап борар экан, бу борада ўзининг интеллекти, жаранглаётган сўз жозибаси, билими, маданияти орқали томошабин билан алоқа ўрната оладиган, кам воситаларда самарали натижага эришиш қобилияти билан экранда кўринадиган Иқболхон Олимжонова, Раъно Мадраҳимова, Галина Мельникова, Раъно Жўраева, Дилором Умарова, Раҳматилла Мирзаев, Абдумўмин Ўтбосаров, Дилдора Рустамова каби дикторларни мисол келтириш мумкин. Уларни ҳар ерда танишади, ардоқлашади, уларга тақлид ҳам қилишади. Телевидениеда бошловчи бўлиш, фақатгина қатор маҳоратлар (актёрлик, муҳаррирлик, бадийий, режиссёрлик)га эга бўлишгина эмас, балки экранда ўз киёфасини яратишга масъулият билан ёндашиш ҳамдир. У улкан дунёқараш, маънавий салоҳият, адабиёт, фалсафа, тарих, психология соҳасида кенг билим, ташқи киёфа ва ички мазмун устида ишлашни талаб қиладиган касбини севиши, кадрлай олиши керак. Бошловчи ўзига нисбатан кишиларнинг ишонч ва ҳурматини уйғотувчи инсоний ва профессионал хислатларни касб этиши, кийиниш, турмак услуби, муомала тарзи, мимика, имо-ишорани қамраб

оладиган ташқи киёфаси кўрсатув мазмунига мослигини англаши зарур.

Телебошловчи ҳақида гап борар экан, бугунги кунда бу соҳада хилма-хилликка интилишни, чет эл дастурларидан ўрганишни, баъзан тақлидни, баъзан савия ва дид борасидаги саёзликни кузатамиз. Баъзи кўрсатувлар бошловчи киёфасидан чиқмаган ҳолда олиб борилади. Аксарият кўрсатувлар бошловчи номига боғланиб айтилади: “Бахт формуласи”ни Муҳаббат Ҳамроеванинг кўрсатуви; ёки кўрсатув номи билан бошловчини номлашади: Нилуфар Умрзоқовани “Бегойим” дейишгани сингари...

“Кадр масштаби”да чиқиш учун “телебоп”, яъни экранда “чиройли” кўриниш қобилияти – телебошловчиликка саралашдаги ягона мезон бўлмас керак. Модомики, телевизион кўрсатувнинг муваффақияти ёки муваффақиятсизлиги, биринчи навбатда, кадрда чикувчининг билимига, профессионал тайёргарлигига, истеъдоди ва ички инсоний фазилатларига боғлиқ.

Телебошловчининг ташқи киёфаси, кўримлилиги нималардан иборат? Кўпгина мутахассислар бу борада қуйидаги сифатларни белгилашади: соғлом кўриниш, ёқимтой чехра, келишган қадди-қомат, ёқимли овоз, имо-ишораларнинг ифодавийлиги, зехн-идрок, аудиторияни бошқара олиши, муҳитни ҳис қилган ҳолда аудитория “тили”да гапира олиш қобилияти, айнан бугун томошабини ўйлантираётган масалаларни билиши, ўткир ақл ва ҳазил хисси.

Айрим телебошловчиларда хорижий каналларнинг бошловчиларидан ўрганишдан кўра тақлид кучлилики қилади. Ортиқча ва кераксиз ҳаракатлар, кийиниш услубидаги, соч турмагидаги бачканаликлар айнан такрорланади. Четда табиий туюлган кўпчилик жиҳатлар бизда томошабинга нисбатан ҳурматсизликдек қабул қилиниши мумкин. Яъни телебошловчи телетомошабин мантиғини ҳисобга олиши, интеллектуал, маънавий, жисмоний сифатларини ижодий қобилияти билан уйғунлаштирган экран образини такомиллаштириш устида доим ишлаши даркор.

Гулчехра РАҲМАТҶОРИЕВА,
тадқиқотчи

Bayrog‘imiz – shonimiz

Эътибор берганмисиз, спорт майдонлари ёки бирор бино устида ҳилпираб турган байроғимизга боққанимизда қалбимизда ғурур-ифтихор, умид, эзгу орзу-истаклар жўш уради. Шамоллар қўйнида эркин-эркин мавж уриб, жасоратга, шиддатга, мардликка ундаётгандек бўлаверади. Ватанимиз равнақи, шарафи учун ҳисса қўшаётган истеъдодларимиз жаҳон миқёсидаги мусобақаларда катта-катта ютуқларни қўлга киритишганида байроғимизнинг янада юксалганлигини кўриб, бир олам шодлик, завқ туямиз.

1991 йил 18 ноябр давлатимиз рамзи бўлган байроғимиз тасдиқланди. Шундан буён бу байроқ юртдошларимиз қалбида ватанпарварлик туйғуларини кучайтириш, халқаро миқёсда мамлакатимиз обрў-эътиборини мустаҳкамлашда муҳим восита бўлиб хизмат қилмоқда. Ватанимиз байроғи бугун ҳар биримиз учун суюкли ва қадрлидир.

Давлат байроғи республиканинг миллий-маданий анъаналарини ўзида мужассамлаштиради. Байроғимизда акс этган ҳар ранг, ҳар бир белги ўзига хос маъно-мазмунга эга бўлиб, миллатимизнинг буюк ўтмишини, халқимизнинг маънавий киёфасини акс эттиради. Байроқда берилган мовий ранг тириклик мазмуни акс этган мангу осмон ва обихаёт рамзи. У яхшилик, донишмандлик, ҳалоллик, шон-шухрат, садоқат ҳамда юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорликни намоён этса, оқ ранг тинчлик рамзи, кун чароғонлиги ва коинот ёриткичлари билан уйғунлашиб кетади. Оқ ранг поклик, бегуборлик, софлик, орзу-хаёллар тозаллиги, ички гўзалликка интилишнинг тимсолидир. Яшил ранг эса яшариш, янгиланиш, шу билан бирга, она табиатимизга ҳамоҳангдир. Қизил чизиқлар ҳаётини қудрат ва давомийлик нишони саналади. Янги чиққан ой ва ўн икки юлдуз тасвири бизнинг тарихий анъаналаримиз билан боғлиқ.

Аслида ҳар бир давлатнинг ўз шаклланиш тарихи, ўз рамзлари бор. Аждодларимиз юрт байроғини муқаддас билиб, кўз қорачиғидек асраганлар. Уни эъзозлаш эса фуқароларимизда ўзининг қадр-қимматига, ўз мамлакатига ва шахсан ўзига бўлган ишончнинг мустаҳкамланишига асос бўлади.

Ҳозир миллий байроғимиз давлат идора ва муассасаларида, ўқув юртлари, Ўзбекистон аъзо бўлган ташкилотлар, чет эллардаги элчихона ва доимий ваколатхоналаримиз пештоқида ҳилпираб турибди. Турли байрам ва тантаналарда, мамлакатимиз аъзолари қатнашаётган халқаро миқёсдаги сиёсий, маданий-маърифий тадбирларда, нуфузли спорт мусобақаларида ҳам байроғимиз Ватанимиз, халқимизнинг ғурурини ёркин акс эттирмоқда. Бу эса ҳар бир ватандошимиз қалбида фахр-ифтихор туйғусини уйғотиб, ёруғ келажак сари мустаҳкам пойдевор қуришга, эзгу мақсад сари олға одимлашга ундайди.

Миллатимиз рамзи бўлган давлатимиз байроғи тинч ва осойишта, озод ва эркин ҳаётимиз, ёруғ келажакимизга бўлган ишончимиздир. Мутафаккирлар дунёни англамоқчи бўлсанг, аввало, ўзингни англа, дейдилар. Биз ҳам, аввало, ўз ифтихоримиз, ғуруримиз, тарихимиз, маънавиятимизни чуқурроқ англасак, дунё дарвозаларини очиб чиқишимиз осонроқ кечади. Шунда ёт маданиятлар исканжасидан хайикмасак ҳам бўлади.

Ориф ОРЗИҚУЛ

Ehtiyot bo'ling, yegulik!

Барчамизга маълумки, егуликлар бизнинг ҳаёт фаолиятимизни таъминлаб берадиган энг муҳим омилардан бири. Умримиз давомида бизнинг эътиборимиз айна шу омилга – овқатга қаратилади. Барчамиз яшаб туриш учун таомдан бир умрга миннатдор бўламиз. Бироқ... баъзи одамлар яшаш учун овқатланадилар, баъзи бирлари эса овқатланиш учун яшайдилар.

“ХАЛОСКОР” КАШФИЁТ

Барчаси 1962 йилда Ж.Уотсон ва Ф.Крикларнинг ХХ асрнинг буюк кашфиёти ҳисобланган ҳамма ирсий маълумотлар ДНК(дезоксирибонуклеин кислота)да жам бўлган ва бу маълумотлар кейинги авлодга унинг ёрдамида узатилади деган кашфиётдан бошланди. Орадан ўн йил ўтиб, бир гуруҳ америкалик олимлар ҳар хил организмларнинг генларини ўзида мужассам қилган ДНК молекуласини яратганлари ҳақида маълумот бердилар. Шу кундан бошлаб ген муҳандислиги деган янги бир фан йўналиши юзага келди. Олимлар бир ўсимлик (хайвон) генини бошқа бир ўсимлик генига бириктириш ташвишига тушиб қолдилар. Натижада, касаллик ва об-ҳаво шароитига чидамли, ҳосилдор, сақланиш муддати узок бўлган янги ўсимликлар кашф этила бошланди ва улар сотувда пайдо бўлди. Селекция ёрдамида 10 ва ундан ортик йиллар давомида яратиладиган янги нав ген муҳандислиги ёрдамида 2-3 йилда яратила бошланди. Дунё мамлакатларининг ҳукуматлари келажакда ер юзи аҳолисини овқат танқислигидан халос қилишга, тадбиркорлар эса ҳосилдор, бинобарин, арзон маҳсулот етиштиришга киришиб кетдилар.

Бундай ҳаракатларнинг маҳсули биринчи

бўлиб помидор етиштиришда ўз аксини топди. Акула гени билан чаштирилган янги помидорни пишмаган ҳолда 12 даража ҳароратда сақласангиз, бир неча ойлаб ўз рангини ўзгартирмайдиган, илиқ ҳароратга олишингиз билан бир неча соатда қизарадиган хусусиятга эга бўлди. Худди шундай ўзгаришлар қурбонига помидордан кейин картошка айланди. Янги картошканинг крахмаллик даражаси, аминокислоталар ва витаминлар билан бойлик даражаси ошди. Ген муҳандислиги ҳосилдорликни 40-50 фоизга ошириш имконини берди. Бу билан йил сайин кўпайиб бораётган инсониятни очарчиликдан қутқариб қолиш имкони пайдо бўлди.

ЕМАК – НОГИРОНЛИК САБАБЧИСИ?!

Бироқ бу кашфиёт бошқа бир муаммони юзага чиқарди. Янги озиқ-овқат маҳсулотлари соғлиқ учун хавфлими ёки йўқми?

Узоқ йиллар давомида янги озиқ-овқатларнинг зарари ҳақида илмий мақолалар чоп этилмади. Бунга сабаб уларни етиштирувчи мамлакатлар ҳукуматларининг бундай маҳсулотлар етиштиришдан манфаатдорлигидир. Гени ўзгартирилган бундай маҳсулотларнинг зарари ҳақида фақат 2000 йилга келибгина олимлар бутун дунёга жар сола бошлашди. Шу йили биринчи марта уларнинг зарарли эканлиги ҳақида “бутун дунё олимларининг мурожаати” матбуотда чоп этилди. Кўп ўтмай 84 мамлакатнинг 828 нафар олимлари томонидан гени ўзгартирилган маҳсулотларнинг зарари ҳақида бутун дунё ҳукуматлари номига “Очиқ хат” имзоланди. Натижада Шимолий Америка ва Европа мамлакатлари ўз ҳудудларида уларни гени ўзгартирилган маҳсулот эканлиги ҳақида белги қўйган ҳолда сотишга руҳсат беришди ёки ўз ҳудудларида улардан баъзиларининг сотилишини бутунлай таъқиқлаб қўйишди. Бу мамлакатлар ўз маҳсулотларини бошқа, асосан, ривож-

ланаётган мамлакатларга сота бошладилар ва улар “кўплаб аҳолини очарчиликдан қутқардилар”.

ЕГУЛИК – БИОЛОГИК ҚУРОЛ!

Янги маҳсулотлар хайвонлар ва инсон танасида, атроф-муҳитда кўз кўриб, кулоқ эшитмаган ўзгаришлар келтириб чиқариши мумкин. Булар жумласига танамизда (жумладан, хайвонларда) яшайдиган одатий микробларнинг патоген, яъни касалликка сабабчи бўлувчи микробларга айланиб қолиши, таркибида ўта фаол моддалар сақлаши ҳисобига ҳомилада ўзгаришлар келтириб чиқариши, жумладан, мозаицизм (боланинг бир кўзи қорамтир, иккинчи кўзи кўкимтир бўлиб туғилиши) ва саратон касаллиги келиб чиқиши ва тупрок таркибининг ўзгартириб кетишлари киради.

Генетик ўзгартирилган озиқ-овқатлар нимаси билан хавфли? Экспертларнинг фикрича, бундай озиқ-овқатларнинг кўпайиб кетиши ва назорат қилинмаслиги терроризмининг янги турини келтириб чиқариши мумкин. Ушбу мавзуда хатто илмий конференциялар ўтказилмоқда. Бундай конференциялар иштирокчилари “Ҳозирги кунда ҳеч кимга билдирмасдан уруш олиб бориш йўллари мавжуд. Шундай усуллардан бири бу биологик қурол ҳисобланади. Агар ўз вақтида бунинг олди олинмаса, генетик ўзгартирилган озиқ-овқатлар ҳам биологик қурол вазифасини ўташи мумкин. Террористлар биноларни портлатишлари шарт эмас, истеъмол маҳсулотларининг генига ўзгартиришлар киритиб қўйишларининг ўзи катта фалокатларга сабаб бўлиши мумкин” дейишмоқда.

ЯНГИ МАҲСУЛОТЛАР ҲОСИЛДОРМИ?

Маълумки, генетик ўзгаришлар натижасида олинган озиқ-овқат маҳсулотлари анъанавий маҳсулотларга нисбатан ўта ҳосилдор ҳисобланади. Бироқ масаланинг бошқа томони ҳам бор. Ушбу масалани текшириб кўриш учун Аргентинада олимлар томонидан изланишлар олиб борилди. Генетик ўзгаришлар натижасида олинган маҳсулотлар етиштирадиган 90 000 фермернинг ерларида йиллар ўтиб ҳосилдорлик тушиб кетган. Экин тури алмаштирилиб, анъанавий экин турлари экилганда ҳам ҳосилдорлик ўнганмаган. Бунга генетик ўзгаришларга учраган озиқ-овқат экинларининг тупрок таркибига таъсири сабаб бўлган.

Баъзи мамлакатларда гени ўзгартирилган озиқ-овқат маҳсулотларини бир жойда икки йилдан ортиқ етиштиришни таъқиқлаш ҳақидаги қонуннинг мавжудлиги бежиз эмас.

РАНГ-БАРАНГ ДАСТУРХОН

Биз ҳар доим дастурхонимиз тўкин бўлишига, уни хилма-хил ва ранг-баранг ноз-неъматлар безаб туришига интиламиз. Улар қаторидан чет элдан келтирилган колбаса, кондитер маҳсулотлари, хилма-хил дорилар ёрдамида семиртирилган, захарли моддалар энг кўп тўпланган товукнинг оёғи, бозорларда яқинда пайдо бўла бошлаган сап-сарик помидорлар жой олади. Булар эса гени ўзгартирилган, инсон саломатлиги учун хавфли бўлган маҳсулотлар бўлиши мумкин.

НИМАНИ ИСТЕЪМОЛ ҚИЛИШ МУМКИН?

Дастурхонингизни чет элдан келтирилган маҳсулотлар билан тўлдирманг. Иложи бўлса, улардан

бутунлай воз кечинг. Чунки ривожланган давлатларнинг кўпчилиги ўзларида етиштирилган гени ўзгартирилган озиқ-овқат маҳсулотларининг баъзиларини ўз ҳудудларида сотишни таъқиқлаб қўйганлар. Бундай маҳсулотларнинг барчаси бошқа мамлакатларга экспорт қилинади. Худди шундай четдан келтирилган тропик меваларга кўп ҳам иштиёқманд бўлманг. Бундай цитрус меваларнинг гени ўзгартирилмаган тақдирда ҳам аллергияга (айниқса, ёш болаларда) сабаб бўлиши мумкин.

Чет элдан келтирилган картошкага нисбатан ўзимизда етиштирилган шолғом афзаллигини унутманг. Чунки қадимдан аجدодларимиз истеъмол қилиб келишган ўзимизда етиштирилган маҳсулотларни бизнинг аъзоларимиз яхши қабул қилади. Бизнинг генимиз улар асосида шаклланган. Дастурхонингизга чет эл олмасини эмас, ўзимизнинг олмани кўйинг. Чунки четдан келтирилган олманинг гени ўзгартирилган бўлиши мумкин. Ичимликлар масаласида ҳам шундай йўл тўтинг.

ХАВФНИ ҚАНДАЙ АНИҚЛАШ МУМКИН?

Ген муҳандислари яратган озиқ-овқат маҳсулотларини оддий маҳсулотлардан ажратиб олиш жуда қийин. Уларни махсус лабораториялар ёрдамидагина аниқлаш мумкин. Бундай маҳсулотларни қуйидагича аниқлашга уришиб кўриш мумкин:

1. янги озиқ-овқат маҳсулотларининг одатий маҳсулотларга нисбатан арзонлиги;
2. бундай маҳсулотларнинг одатий маҳсулотларга нисбатан янги хусусиятларга эга бўлиши. Масалан, хом помидорнинг салқин жойда узоқ муддат сақланиши ва илик жойда бир неча соатда қизариб қолиши;
3. янги маҳсулотнинг касалликлар ва қуртлашлардан холи бўлиши;
4. янги маҳсулотнинг жилдор ва ҳажм жиҳатидан катта бўлиши.

Қачон ва нима ейишни ҳар ким ўзи ҳал қилади. Бироқ рўзгорга харид қилганда ёки бирон яхши сабаб билан дастурхон тузаганда, юқоридаги маълумотларни назарда тутган маъқул. Ёқимли иштаҳа!

Муҳиддин ТИНИБЕКОВ
тайёрлади

Erta uchun bugun tayyor talabalar

Жамият ҳаётида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаси халқ хўжалигининг ажралмас қисми ҳисобланади. Мустақиллик йилларида бошқа соҳалар каби хизмат кўрсатиш ва сервис ҳам жадал ривожланди. Аҳолининг талаб ва эҳтиёжлари ҳисобга олиниб, бу соҳа учун кадрлар етиштиришга ҳам янгича эътибор берилди бошланди. Барча вилоятларда мавжуд касб-хунар коллежларида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасига оид мутахассисликлар тури кенгайтирилиб, ўқувчи-ёшларнинг касб ўрганишлари учун қатор имкониятлар яратилди. Бугун юртимизда ўсиб келаётган ёш авлод вакилларининг таълим-тарбия олишлари, касб-хунар ўрганишларига берилётган жиддий эътибор келажакда ўз самарасини бериши шубҳасиз.

Тошкент хизмат кўрсатиш ва сервис касб-хунар коллежи ҳам шу ўқув юрглари қаторида юртимиз учун муносиб кадрлар етказиб берувчи илм маскани ҳисобланади. Коллеж

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 17 апрелдаги “Ўзбекистон Республикасида 2006-2010 йилларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори ва Ўрта махсус касб-хунар таълими Марказининг 2007 йил 20 июндаги буйруғига асосан ташкил этилган.

Ҳозирги кунда ушбу ўқув юртига иқтисод фанлари номзоди, доцент Баҳодир Мамаев раҳбарлик қилиб келмоқда. Коллежда ёшлар тикув ва тикув-трикотаж буюмларини ишлаб чиқариш техник-технологии, кенг ассортиментдаги кийимлар модельер-конструктори, сартарошлик ва декоратив косметика устаси, ошпазлик, телерадиоаппаратураларни таъмирловчи уста, маниший хизмат техникалари ва касса аппаратларини таъмирлаш бўйича уста ҳамда бухгалтерия йўналишларида таълим олиб, касб-хунар сирларини ўрганиб боришмоқда. Ҳозирги кунда Тошкент хизмат кўрсатиш ва сервис

касб-хунар коллежи тўлиқ капитал таъмирдан чиқарилган алоҳида ўқув биноси ва касблар бўйича моддий-техник базасига эга бўлиб, замонавий фан ўқув хоналари, жумладан, физика, кимё, биология фанларилан лаборатория хоналарига эга. Шунингдек, сартарошлик, ошпазлик ва радиотехника махсус ўқув хоналари зарур анжомлар билан таъминланган. Коллеж ўқув жараёнининг тўла таъминланишида умумтаълим ва касбий фанлар кафедраларининг алоҳида ўрни бор. Кафедраларда элликка яқин ўқитувчи-мураббийлар, жумладан, 3 фан номзоди, 4 нафар бош ўқитувчи, 26 дан ортиқ етакчи ва катта ўқитувчилар ҳамда мутахассис, ишлаб чиқариш таълими усталари сидқидилдан ёшларга таълим-тарбия ва касб-хунар ўргатиб келишмоқда.

Маълумки, ҳар қандай касб-хунарга ихтисослашган таълим муассасининг муҳим таркибий қисми – ажралмас бўғини ишлаб чиқариш амалиётидир. Қолаверса, ўқув муассасасида эгалланган билим ва малака амалда ўз тасдиғини топсагина, кўзланган мақсадга эришиш мумкин бўлади. Бу борада коллежда қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Ўқувчиларнинг касбий маҳоратини мустақил ўстириши, битирувчиларнинг иш билан таъминланиши, ўз соҳалари бўйича амалиёт ўташлари учун етарлича шарт-шароитлар яратилган. Бу ишларга касбий таълим ишлари бўйича директор ўринбосари Дилбар Ҳуснидинова раҳбарлик қилади. Ўқувчиларнинг касбий амалиёт ўташлари учун шахримиздаги етакчи умумий овқатланиш корхоналари, турли фирма, ресторан, сартарошхона ва техник йўналишдаги корхоналар билан шартномалар имзоланган. Жумладан, коллеж Тошкент кимё-технологиялари институти ҳамда Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти билан шартнома

асосида доимий ҳамкорлик қилади. Шунингдек, яқин келажақда соҳага оид бошқа олий ўқув юртлири билан ҳам ҳамкорлик бўйича шартномалар имзоланиши кўзда тутилган.

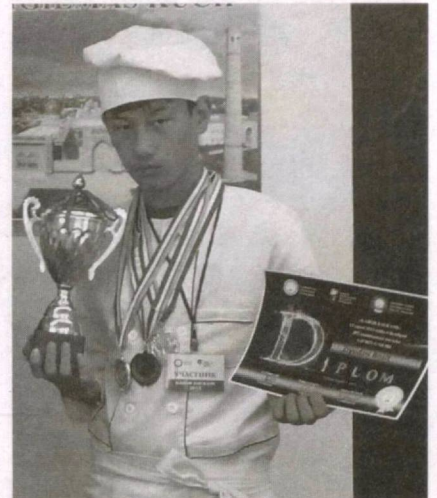
Бугун ҳаётимизнинг барча жабҳаларига инсон тафаккурининг маҳсули бўлмиш замонавий технологияларнинг шиддат билан кириб келиши янгидан-янги имконият ва қулайликларни яратмоқда. Бу эса, ўз навбатида, жамият тараққиётининг юксалишига, халқ фаровонлигининг янада ошишига хизмат қилади. Коллежда ўқувчи-ёшлар ўртасида бу янги технологияларнинг ўзлаштирилиши ва уларнинг амалиётга татбиқ этилиши бўйича амалий ишлар олиб борилмоқда. Коллеж талабалари замонавий электротехник аппаратураларнинг ишлаш жараёнларини ўрганган ҳолда, уларни тезкор ва сифатли таъмирлашни назарий ва амалий дарслар мобайнида ўрганиб боришмоқда. Бунинг амалий натижаси сифатида коллеж ўқувчи-ёшларининг қатор кўрик-танловларда муваффақиятли иштирокини мисол қилиб келтирсак бўлади. Жумладан, 2009 йилда “Касб маҳорати” Республика кўрик-танловида “Радиотехника ва телерадиоаппаратураларга хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш” номинациясида коллеж ўқувчилари ғолиб деб топилганлиги муҳим аҳамият касб этади.

Инсонларнинг саломатлиги соғлом овқатланишга чамбарчас боғлиқдир. Халқимиз азалдан моҳир ошпазларга алоҳида ҳурмат-этибор кўрсатган. Бугунги ёшларимиз орасида ҳам ушбу касбга кизиқиш катта. Улар-

нинг бу соҳа сир-асрорларини чуқур ўрганишлари эътиборга олинаиб, коллежда “Ошпазлик йўналиши” ва “Ошпазлик” кафедраси ташкил этилган. Шунинг ҳам айтиш мумкинки, Ўзбекистон Ошпазлар уюшмаси ташкил этган қатор кўрик-танловларда коллеж ёшлари муваффақиятли иштирок этишмоқда. Жумладан, 2013 йил 13 апрелда Тошкентда ўтказилган халқаро “Қабоб байрами – 2013” фестивалида коллеж ўқувчиси Дониёр Нурмухаммедов 1-ўринни эгаллади ва имтиёзли равишда Киев Миллий савдо ва иқтисодий университетидеги ўқиш грантини қўлга киритди.

Тошкент хизмат кўрсатиш ва сервис касб-хунар коллежи йўналишлари ичиде сартарошлик ва декоратив косметика мутахассислигига нисбатан ҳам кизиқиш юқори. Талабаларнинг бу соҳа бўйича амалий машғулотлар олиб бориши учун талаб даражасида жиҳозланган хоналар мавжуд бўлиб, уларда малакали ишлаб чиқариш таълими усталари касб маҳорати юзасидан амалий машғулотлар олиб боришади. 2013 йилда сартарошлик бўйича халқаро кўрик-танловда коллеж талабаси Дониёр Ҳамидуллаев иштирок этиб, фахрли 3-ўринга муносиб деб топилгани ва Республика миқёсидаги танловда айна коллежнинг “Сартарошлик санъати ва декоратив косметика” номинацияларида ғолиб бўлиб, диплом билан тақдирланиши қувонарли ҳолдир.

Тошкент хизмат кўрсатиш ва сервис касб-хунар коллежида маънавий ва маърифий ишларнинг юқори даражасида олиб борилаётганлиги эътиборга

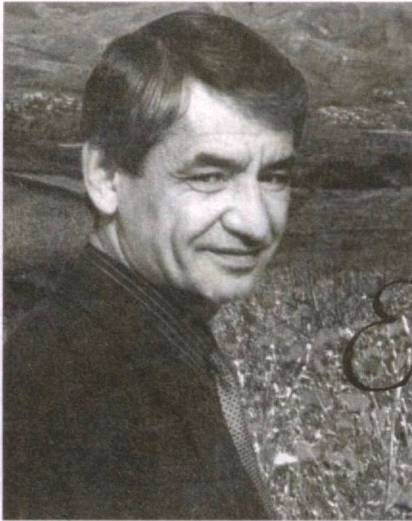

моликдир. Хусусан, бу борада Президентимизнинг асарлари, нутқ ва фармонларида белгилаб берилган долзарб вазифалар, Олий Мажлис палаталарида қабул қилинган ҳужжатлар, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари бош мезон қилиб олинган. Шу билан биргаликда, ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш, маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия, миллатлараро тотувлик йўналишида тадбирлар ўтказиб келинмоқда.

Коллежда талаба-ёшларнинг спорт билан шуғулланишлари учун ҳам барча шароитлар яратилган. Талаб даражасида жиҳозланган замонавий спорт залида йилнинг исталган фаслида спортнинг кўплаб турлари билан шуғулланиш мумкин. Ахборот ресурс маркази тўлиқ замонавий компьютерлар билан жиҳозланган бўлиб, 2000 дан ортиқ китобларнинг электрон варианты мавжуд ва марказ “ZiyoNet” интернет тармоғига уланган. Коллежда ҳозирги кунда ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш мақсадида қирқдан зиёд умумтаълим, касбий ва спорт тўғрақлари ташкил этилиб, фаолият кўрсатиб келмоқда. “Қамолот” ЁИХ бошланғич ташкилоти қошида фаол ёшлардан миллий истиқлол ғояси ва маънавий-маърифий тарғибот гуруҳлари ташкил этилиб, уларнинг иш режаси ва тадбирларини жамоатчилик асосида амалга ошириш механизмлари ишлаб чиқилган.

*Собир ЖОНПҲЛАТОВ,
Тошкент хизмат кўрсатиш ва
сервис касб-хунар коллежи
директор ўринбосари*

Ҳар бир миллатнинг адабиёт дунёсидан кўнги ва руҳият куйчилари, Ватан ва миллат фидойилари бўлмиш улкан қалб соҳиблари етишиб чиқади. Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Юсуф миллатимизнинг ана шундай ардоқли, суюкли фарзанди бўлиб, адабиёт оламида ёрқин из қолдирган сиймолардан биридир.

Eliga ezgulik istaydi shoir

Шоирнинг содда, халқона, сирли, меҳрли шеърий сатрларини ҳис-ҳаяжонсиз ўқий олмайсиз. Муҳаммад Юсуф ижодида Ватан соғинчи, она юртга бўлган муҳаббат, она тупроқ муқаддаслиги алоҳида рангларда ўз ифодасини топади. Унинг ўзи таъкидлаганидек, “Шеърият бу буюк сўкмок...” Бу сўкмокдан дадил ўта олган ижодкор шу оламнинг кишига айланади, ширин азобига, малҳамига шерик бўла олади.

Шоир наздида Ватан илк дунёни танитган гўша, иссиқ бағрида улғайтирган маскан, илҳақ кутадиған саждагоҳ ва сўнгги йўлга кузатадиған қароргоҳдир.

*Алқаб мени кузат, илҳақ мени кут,
Эй бир парча булут, эй бир парча йўл.*

*Омон бўл, сен борки, дунёлар унут,
Сенинг ҳузурингга элтар барча йўл.
Ватан, мен келсам ҳам, келган ёғимсан,
Кетсам ҳам асқотар қароргоҳимсан.*

“Мен ёруғ дунёда кўнглим қулиман”, дея ёзади шоир яна бир шеърида. Кўнги – шеър туғиладиган гўша. Қайнок вужуд, соф туйғу, тоза руҳият, бағри кенг хаёл мана шу гўшада бирлаша олсагина, самимий сатрлар дунёга келади.

*Ой менинг елкамга ўтириб олган,
Офтоб завго солар юрган йўлимга.
Хаёл тушовидан чиқолмай қолган,
Умримни топшириб кўйдим кўнглимга.*

Шеърият мисоли сирли бир гумбаз. Бу гумбазнинг бошдан охири жумбоқ. Бу гумбазни забт эта олган

Yallalarga singgan qadriyat

Халқ маънавий ҳаётида муҳим аҳамият касб этган ялла куй-қўшиқларида инсонларнинг нозик ҳис-туйғулари, хурсандчилигию ҳасрат-надоматлари, орзу-истаклари бадиий акс этади. Ялла жанри ўз таркибига: панд-насиҳат, севги, муҳаббат изтироблари, ҳазил-мутойиба каби мавзуларни камраб олади. Улар, асосан, доира усулида рақсинкор тарзда ижро этилади. Бундай яллалар аёллар орасида жуда кенг тарқалган.

Яллаларда ривоятга асосланган айтимлар ҳам қўлланилади. Уларда эркакларни афсонавий қаҳрамонларга киёслаш, паҳлавон баҳодирларга ўхшатиш, йигит-қизларнинг ишқ кўйида турли қийинчиликларни бошидан кечиришлари изоҳланади. Ана шундай яллалардан бири “Богда бодом” айтими бўлиб, бу намуна ғамгин бир ривоятга асосланади. Унга кўра йигит ва қизнинг ўртасида кучли муҳаббат пайдо бўлиб, улар турмуш қурадилар. Бирок орадан йиллар ўтса ҳамки, улар фарзанд кўрмайди. Шунга қарамай, ҳаётларидан нолимай тинч-тотув яшашади. Укасининг бефарзандлиги опаларига хуш келмай, уларни бир-биридан айириб, йигитни бошқа бир қизга уйлантиришади. Йигит дўконда сотувчи бўлиб ишлар, бечора аёл ҳар куни дўконга

келиб, ёрини узокдан кўриб кетар экан. Аёл юрган йўлларида юракдаги ғам-аламларини, ҳасрат-надоматларини куйга солиб хиргойи қилиб келиб кетаркан.

*Богда бодом бўлиб доим гуллайман,
Гул шохиди булбул бўлиб сайрайман.
Булбул экан гул шохини қайирган-о,
Душман экан мени сиздан айирган.*

Кейинги бандда маъшуқа ёрини дарёдаги олтин балиққа киёслайди. У ёрининг дўконга келган харидорлар билан ширин муомала қилишга ҳавас билан қарайди. Ҳамда ёри ёнига келиб у билан суҳбатлаша олмаслигидан ва ёри опаларининг сўзига қарши туриб ўз оиласини сақлаб қолмай, ажралишга рози бўлгач, аёл ҳам ноилложликдан айрилгани билдирилади:

*Дарёдаги олтин балиқ ўзингиз,
Эл олдида ширин-шакар сўзингиз,
Ҳаммага арзон, менга қиммат сўзингиз,
Сиз айрилдиз, мен ҳам ночор айрилдим.*

одамгина унинг сиру синоатини ҳис этади.

*Яна қайсар руҳим жонимни чўқир
ёки
Кўнглим айвонида куз ҳуштак чалар,
Кўзимдан ёш бўлиб ёғади япроқ,
яна
Она, ойнинг юзи тирналган экан,
Она, йиғлар экан ҳатто қуёш ҳам.*

Кишини фикрий мушоҳадага чорлайдиган, бадийлик оламига етаклайдиган бу каби мисралар ушбу шеърят дунёсининг умри боқийлигидан сўзлайди.

Муҳаммад Юсуф ижодидан бир талай лиро-эпик дostonлар ҳам ўрин олган. Жумладан: “Эй дил”, “Қора қуёш”, “Осмоннинг охири”, “Кўхна кудук”, “Темирлар нидоси” каби дostonларида шоир наср ва назм кетма-кетлигини ўзига хос услубда ёрита олди. Шоир ўзининг бу дostonларида баъзи инсонларнинг табиатга меҳр билан эмас, фақат истеъмолчи сифатида муносабатда бўлаётганлиги ва бунинг оқибати нималарга олиб келаётганини кўрсатади.

Муҳаммад Юсуф шеърятни катта-кичикка бирдай суюклилиги, туйгулари юқумлилиги, энг муҳими, узок вақтгача кайфият улашиб туриши, вақт ўтиб муталаа соғинчи бахш этиши ва хотирада яшовчанлиги билан алоҳида эътирофга лойиқдир.

Дилфуза ҲАЗНАЕВА

Яна бир ривоятга асосланган “Дулдултой” номли яллада йигитлар афсонавий дулдул исмли тойга ўхшатилади. Дулдул той бўлишига қарамай бақувват ва кучли учар бўлган. “Ўзбек тилининг изохли лугати”да келтирилишича, Дулдул пайғамбаримизнинг миниб юрган тойлари бўлган. Диний ривоятларга кўра, пайғамбаримиз минган бу той кейинчалик қуёвлари Ҳазрати Алига тортик қилинади.

Ушбу ривоятга асосланган ялла Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Раҳима Мазоҳидова ижросида айтилган:

*Богим бор-чорбогим бор, ака дулдултой,
Богимда анорим бор, ака дулдултой,
Иқболи бор аёлман, ака дулдултой,
Лафзи ҳалол ёрим бор, ака дулдултой.*

Шундай қилиб, аёллар ижросида кўплаб ривоятларга асосланган ялла ва бошқа айтимларни учратишимиз мумкин. Шу билан биргаликда, аёллар ижодининг салмоқли қисмини севгимухаббат ва ҳазил-мутуйиба мавзусидаги айтимлар ташкил этади. Бу мавзулар эса алоҳида маҳсус таҳлилни талаб этади.

Насиба Тургунова

“Житная” кўчасида йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлди: тонгги соат тўртда шу кўчада бир машина маст ҳолда кетаётган кампирни уриб кетиб, катта тезликда воқеа жойидан ғойиб бўлди. Бу машинани топиш ёш полициячи Мейзлик зиммасига юкланди. Маълумки, ёш полициячилар ўз ишларига ўта масъулият билан ёндашадилар.

– Ҳм, – деди Мейзлик 141 рақамли полициячига, – шундай қилиб, Сиз ерда ётган кампирни ва 300 метр узокликда катта тезликда кетиб бораётган автомобилни кўрдингиз. Сиз биринчи навбатда нима қилдингиз?

– Мен ёрдам кўрсатиш учун кампирнинг ёнига келдим... – жавоб беришни бошлади полициячи.

– Аввал машинанинг рақамини эслаб қолиш, ана ундан кейин кампир билан машул бўлиш керак эди... – ғудранди Мейзлик. – Умуман олганда, балки ўзим ҳам шундай қилган бўлар эдим, – бошини қалам билан қашлаган ҳолда қўшимча қилди у. – Шундай қилиб, машинанинг рақамини эслаб қола олмадингиз. Бошқа белгиларини-чи?

– Менимча, – ишончсизлик билан жавоб қилди 141 рақамли полициячи. – Қорамтир рангда эди. Ёки кўк ёки тўқ кизил. Машинадан чиқаётган тутундан ҳеч нарса кўриб бўлмади.

– Э худо! – хафа бўлди Мейзлик. – Мен энди бу машинани қандай топаман? Ҳар бир ҳайдовчининг ёнига бориб, “Кампирни сиз уриб кетдингизми?” деб сўраб чиқаманми? Нима қил дейсиз, гапирсангиз-чи, ахир?

Полициячи ҳурмат ва бефарқлик билан елкасини қисди:

– Рухсат берсангиз, менда бир гувоҳ бор, бироқ у ҳам тайинли ҳеч нарса билмайди. У ташқарида кутиб турибди.

– Олиб кириш, – деди чўлтоқ баённомадан бирор нарса илинтира олмай хуноби чиқиб турган Мейзлик.

Гувоҳ кириши билан:

– Исми фамилиянгиз ва турар жойингиз, – деди Мейзлик бошини баённомадан кўтармасдан.

– Кралик Ян, механика факултети талабаси, – деб аниқ жавоб берди гувоҳ.

– Сиз бугун эрталаб Божена Махачковани номаълум машина уриб кетганининг гувоҳи бўлгансиз, шундайми?

– Ҳа, шундай. Мен Сизга айтсам, бутун айб ҳайдовчида. Кўча бўм-бўш эди, фақат чорраҳада тезлигини бироз қамайтирса бўлди эди...

– Сиз ҳодиса жойига яқин турганмидингиз? – уни бўлиб қўйди Мейзлик.

– Ўн кадам. Мен ўртоғимни кафедан кузатаётган эдим. Биз кўчадан ўтаётганимизда...

– Ўртоғингиз ким? – яна унинг гапини бўлди Мейзлик. – Бу жойда у кўрсатилмаган.

– Шоир Ярослав Нерад, – ғурур билан жавоб берди гувоҳ, – бироқ ундан ҳеч нарса билиб ололмайсиз.

– Нима учун?! – қилчалик далил бўлса ҳам қўлдан чиқармасликка ҳаракат қилаётган Мейзлик юзини буришгирди.

– Чунки у шоиртабиат одам. У бахтсиз ҳодисани кўриши билан худди ёш боладек ариллаб йиғлаб уйига қараб чопди... Шундай қилиб биз “Житная” кўчасида кетаётганимизда орқамиздан бир машина катта тезликда кела бошлади...

– Машинанинг рақами?

– Кечиринг, бунга эътибор бермадим. Мен унинг тезлигига эътибор бердим ва ўзимга-ўзим...

– Машинанинг маркаси қанақа? – деб гапини бўлди

Мейзлик.

– Тўрт цилиндрли ички ёнув двигатели... – ишнинг кўзини биладигандек жавоб берди механик-талаба. – Тўғриси айтсам, уларнинг маркасига тушунмайман.

– Кузовининг ранги қанақа эди, машинада ким бор эди, очик машинами ёки лимузинми?

– Билмайман, – хижолат тортиб жавоб берди гувоҳ, – ранги, менимча, қора эди. Бироқ аниқ айта олмаман, чунки бахтсиз ҳодиса рўй берган пайтда мен ўртоғимга қараб: “Қара, қандай ярамас одамлар бор. Одамни уриб кетди-ю, тўхтамадиам”, деяётган эдим.

– Ҳм! – норози оҳангда тўнғиллади Мейзлик. – Бу, албатта, табиий ҳол, лекин машинанинг рақамини эслаб қолиш керак эди. Одамлар бунчалик безътибор бўлишмаса, ҳайрон қолсан киши. Ҳайдовчи айбдор эканини биласиз, у одамнинг ярамас эканлигини ҳам биласиз, лекин машина рақамига келганда эътиборсизлик қиласиз. Мулоҳаза юритишни ҳамма билади, лекин ишнинг кўзини биладиган одамлардек кузатувчанлик... Сиздан миннатдорман, жаноб Кралик. Сизни бошқа ушлаб турмайман.

Бир соатдан сўнг 141 рақамли полициячи шоир Ярослав Нераднинг эшиги ёнида пайдо бўлди.

– Бориш шартми? – ишончсизлик билан сўради шоир, – Мен барибир ҳеч нарсани эслаб олмаман-ку. Кечаси мен бироз...

– Нима бўлгандаям! – деди полициячи “тушунаман” дегандек. – Мен кўп яхши шоирларни биламан. Илтимос, кийиниб олинг. Мен кутиб тураман.

Йўлда улар қаҳвахоналару ҳаёт ҳақида, илоҳий мавзуда, яна бошқа кўп нарсалар тўғрисида гаплашишди. Фақат сиёсатни холи қолдиришди. Шундай дўстона ва ибратли суҳбат билан улар полиция идорасигача етиб келишди.

– Шоир Ярослав Нерад сиз бўласизми? – деб сўради Мейзлик, – Сиз номаълум машина Божена Махачковани уриб кетганининг гувоҳи бўлдингизми?

– Ҳа, – деди шоир.

– Ўша қанақа машина эканини айтиб бера олмайсизми? Очикми, ёпикми, ранги қанақа, ичида неча киши бор эди, рақами неча?

Шоир зўр бериб эслаб кетди.

– Билмайман, – деди у, – мен бунга эътибор бермадим.

– Бирор майда-чуйда эсингизда қолгандир? – зўрлади Мейзлик.

– Нималар деяпсиз, – чин дилдан ҳайрон бўлди Нерад, – мен ҳеч қачон майда-чуйдаларга эътибор бермаганман.

– Марҳамат қилиб айтинг-чи, унда нимага эътибор бердингиз? – киноя қилди Мейзлик.

– Умумий кайфиятга, – тушунарсиз жавоб берди шоир. – Бу кимсасиз кўча... узун... тонгдаги... ерда ётган аёл қомати... тўхтанг! – кутилмаганда бир сесканиб тушди шоир. – Мен уйимга келиб бу ҳақда шеър ёзганман.

У чўнтагини кавлаб, конверт бўлаги ва бошқа ҳар хил ғижимланган қоғозларни чиқара бошлади.

– Бу эмас, буям эмас... аҳа, мана бу, шекилли, – у қўлидаги конверт бўлагига қараб, ўқишга тушди.

– Менга беринг-чи? – деди Мейзлик илтифот билан.

– Бу менинг яхши шеърларимдан эмас, – камтаринлик қилди шоир, – агар хоҳласангиз ўқиб бераман.

У кўзларини ола-қула қилиб кироатини намоён қила бошлади:

– Тунд уйлар қаторин ростлади бирдан,

SHOIR

Карел ЧАПЕК,
Чех ёзувчиси

*Тунд уйлар қаторин ростлади бирдан,
Тонг маҳзун куйини бошлаши билан.
Қизнинг юзи олланди,
Олис Сингапурга термилди гўё.
Узоқлаб борасиз машинангизда
Чангларда қолдириб синган лолани.
Сўнган эҳтирослар ... Сукут... Унутилмоқ...
О, оққушнинг гажаги!
О, бу қанотлар!
О, бу барабаннинг таёқчалари —
Фожиа байроғи, мотам байроғи.*

Тонг маҳзун куйини бошлаши билан.
Қизнинг юзи олланди.
Олис Сингапурга термилди гўё.
Узоқлаб борасиз машинангизда
Чангларда қолдириб синган лолани.
Сўнган эҳтирослар ... Сукут... Унутилмоқ...
О, оққушнинг гажаги!
О, бу қанотлар!
О, бу барабаннинг таёқчалари —
Фожиа байроғи, мотам байроғи.
Мана бўлди, – деди шоир.
– Кечирасиз, бу нимаси? – сўради Мейзлик бу ерда гап нима ҳақида бораётми?
– Бу нима деганингиз? Машина билан боғлиқ ҳодиса ҳақида, – ҳайрон қолди шоир. – Сиз тушунмадингизми?
– Тўлиқ эмас, – қатъий жавоб берди Мейзлик. – “Июл ойининг 15-куниди соат тўртда “Житная” кўчасида фалон рақамли машина, маст ҳолатда бўлган 60 ёшли бечора Божена Махачковани уриб кетган. Жабранувчи шахар касалхонасига юборилган. Ҳозир аҳволи оғир”, деган гаплар билан Сизнинг шеърингиз ўртасидаги боғлиқликни топа олмаяпман. Сизнинг шеърингизда ушбу фактлар ҳақида бирорта ҳам сўз ёзилмаган, шекилли.
– Сиз айтётган нарсаларнинг барчаси кўзга кўриниб турган мажозий фактлар, ғуборли ҳақиқат, – деди шоир бурнини чўзиб. – Поэзия эса ички ҳақиқат. Поэзия бу — шоир шуурида туғилган, ақл-идрокка бўйсунмайдиган эркин образ. Тушуняпсизми? Бу нарсаларни кўриш ва эшитиш... Туйғуларини эсдан чиқариб, шеърга ғарқ бўлган одамгина тушуна олади, – деди Нерад ўпкалаганнамо.
– Марҳамат қилиб, айтинг-чи! – хитоб қилди Мейзлик.
– Ҳа, майли бу улуғ асарингизни менга беринг-чи. Раҳмат. Шундай қилиб унда нима дейилган экан? Ҳм... “Тунд уйлар қаторин ростлади бирдан”. Қанақа қаторини ростлади? Қани, тушунтириб беринг-чи?
– “Житная” кўчаси, – осуда жавоб берди шоир. – Икки қатор уйлар. Кўчани эслаб кўринг.
– Нима учун Миллий проспект эмас? – ишончсиз эканини билдирмоқчи бўлди Мейзлик.
– Чунки Миллий проспект бунчалик раvon эмас, – ишонч билан жавоб берди Нерад.
– Хўп, кейингиси, “Тонг маҳзун куйини бошлаши билан”. Мисол учун “Қизнинг юзи олланди...”. Кечирасиз, бунга кизнинг нима алоқаси бор?
– Ҳа, ўринсиз, – лўнда жавоб бериб қўя қолди шоир.
– Ҳа, шундай, кечирасиз, “Олис Сингапурга термилди гўё”, деганингиз нимаси?
– Ўша автомобилни мен шундай тасаввур қилган бўлсам керак, – тушунтирди шоир.
– У пойга машинасимиди?
– Билмайман, бу ерда унинг дунёнинг нариги чеккасига шошаётгандек катта тезликда кетаётганлиги назарда тутилмоқда.
– А-ҳа! Хўш, мисол учун Сингапурга, шундайми? Бирок, ё тавба, нима учун Сингапурга?
Шоир елкасини қисди:
– Билмадим. Балким у жойда малайзияликлар яшашлари сабаблидир.
– Бу ҳодисага малайзияликларнинг нима алоқаси бор?
Шоир бир оз чайналди:
– Балким машина буғдойранг ёки жигарранг бўлган бўлса

керак, – ўйланиб жавоб берди у. – Бу жойда қаердадир, албатта, малла ранг бўлган, бўлган. Бўлмаса, Сингапур бу жойга аралашмаган бўлар эди.

– Хўш, – деди Мейзлик, – бошқа гувоҳлар машина кўк ёки тўқ кизил рангда ёки қора рангда дейишяпти. Кимга ишонай?

– Менга, – деди шоир, – мен тасвирлаган ранг бошқаларига нисбатан ишонарлироқ.

– “Чангларда колдириб синган лолани”, – ўқишда давом этди Мейзлик, – “синган лола” деб ширакайф кампир назарда тутиляптими?

– Мен у ҳақда бундай ёзишим мумкин эмас! – деди шоир кайғуриб. – Бу аёл ҳақида тамом-вассалом, тушунарлими?

– Аҳа! Бу нима: “О, оққушнинг гажаги! О, бу қанотлар! О, бу барабаннинг таёқчалари”. Бу шоирнинг шуурими?

– Қани, – шоир қоғозга эгилди. – Ҳм... “О, оққушнинг гажаги! О, бу қанотлар! О, бу барабаннинг таёқчалари...” Бу нимани англатиши мумкин?

– Мен ҳам шунни сўраяпман, – деди энди сўзларига киноя кўшмаётган полициячи.

– Шошманг, – фикр юрита бошлади Нерад, – булар нималарнидир англатади... Сизга ҳам шундай туюляптими? Қаранг, оққушнинг гажаги иккига ўхшайди.

У икки рақамини ёзди

– Аҳа, – энди Мейзликда бу шеърга кизиқиш пайдо бўлди. Буниси-чи, “О, қанотлар!”

– Ахир бу уч рақами-ку, иккита бир-бирига бирлашган ярим доира. Шундай эмасми?

– Барабан ва таёқчалар

колди! – хаяжонланиб хитоб қилди полициячи.

– Барабан ва таёқчалар... – фикрлашда давом этди Нерад, – барабан ва таёқчалар... Бу, менимча, беш рақами бўлса керак. Унинг пастки доираси барабанга, тепадаги чизиклари унинг таёқчаларига ўхшайди.

– Хўш, – деди Мейзлик қоғозга 235 рақамини ёзар экан, – машинанинг рақами 235 эканлигига ишончингиз комилми?

– Машинанинг рақами? Мен ҳеч қанақа рақамни илғамадим, – катъий эътироз билдирди Нерад. – Бирок нимадир бўлганлиги аниқ, бўлмаса мен бундай ёзмаган бўлар эдим. Менимча, бу шеърнинг энг яхши жойи. Нима деб ўйлайсиз?

* * *

Икки кундан сўнг Мейзлик Нераднинг уйига келди. Бу сафар шоир ухламаётган, ёнида бир киз ўтирган экан. У келиши билан шоир стул кидиришга тушиб кетди.

– Мен бир дақиқага, – деди Мейзлик. – Сизга машинанинг рақами, ҳақиқатан ҳам, 235 эканини айтишга кирган эдим.

– Қайси машина? – хайрон қолди шоир.

– “О, оққушнинг гажаги! О, бу қанотлар! О, бу барабаннинг таёқчалари” – шеър ўқишга киришиб кетди Мейзлик. – Сингапур масаласи ҳам тўғри чиқди — машина малларанг экан.

– Аҳа! – эслади шоир. – Мана, кўраяписми, ички шуур нималарга қодир. Хоҳласангиз, мен сизга бир неча шеърларимдан ўкиб бераман.

– Бошқа сафар! – шошилиб чиқиб кетди полициячи...

рус тилидан Манзура ШАМС таржимаси

Bunyodkorlik bardavom bo'lsin

Ассалому алайкум, ҳурматли таҳририят ходимлари! Мен бугун бутун мамлакатимиз бўйлаб амалга оширилаётган бунёдкорлик ишларини, замондошларимиз кайфиятини кузата туриб, ўз фикрларимни Сизларга ёзишга аҳд қилдим. Улкан бунёдкорликлар туфайли шаҳарларимиз, қишлоқларимиз киёфаси тубдан ўзгариб, юртимиз жамоли янада гўзаллашиб бормоқда. Осмонўпар бинолар, шинам тураржойлар, замонавий хизмат кўрсатиш шохобчаларию, муҳташам корхоналар қурилмоқда. Бундан ташқари замонавий уй-жойлар билан бирга таълим, тиббиёт муассасалари, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш мажмуалари, болалар спорт майдончалари, бекатларнинг ҳам қайтадан бунёд этилаётгани юртимиз тараққиётининг янада жадаллашаётганидан далолатдир. Қайга бормайлик, гўзаллик намуналарининг ва хилма-хил гуллар бўй чўзаётганининг, бир сўз билан айтганда, юртимиз қисқа муддатда изчил ривожланаётганининг гувоҳи бўламиз. Қолаверса, қишлоқ аҳолиси учун

замонавий уй-жойлар қурилиб, катта имтиёз билан берилгани диққатга сазовордир. Бу ҳақда хориждан келган меҳмон ва сайёҳлар ҳам: “Молиявий-иқтисодий инкироз сезилаётган бошқа давлатлардан фарқли ўларок Ўзбекистон бунёдкорлик ишлари катта эътибор бериб, ҳавас қиларли даражада ўзгарганлиги ҳамда тараққиёт йўлида кескин ўсиб бораётганлиги таҳсинга сазовордир!” дея баҳоладилар. Ҳақиқатан ҳам, бугун мустақил юртимиз бўйлаб амалга оширилаётган кенг кўламдаги ислохотлар юртбошимизнинг ташаббускорлиги ва меҳнатқаш, меҳмондўст халқимизнинг саъй-ҳаракатлари натижаси деб айтсак, муболаға бўлмайди. Гўзал юртни янада кўркамлаштириш яшнатиш, ободлик гашти билан яшаш бардавом бўлсин!

Моҳинур ҚОДИРОВА,

Анджсон тиббиёт коллежи ўқувчиси

Ишом изидан

Мустақиллик барча жабҳада, шу жумладан, санъат соҳасининг ижод имкониятларига ҳам кенг йўл очди. Композиторлар ижодида янги қирралар, янгича қарашлар намоён бўла бошлади. Ижодда янгиликларга интилган ва уларни амалиётга кенг татбиқ этиб келаётган истеъдодли композиторларимиздан бири Дилором Сайдаминова ўзининг бетакрор санъати билан алоҳида диққатга сазовордир.

Халқаро ва республика танловлари лауреати, Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси аъзоси Дилором Сайдаминова гўзал ижод соҳибаси, чуқур фикрловчи ва услубий “тадқиқот”лар олиб борувчи санъаткордир. Унинг санъатдаги йўли ёрқин бадиий ғоялар, ижодий изланишлар билан бошланди. Бу эса санъаткорнинг ўзбек мусикасида олға ҳаракатланишига асос бўлиб хизмат қилди.

Композитор кўплаб мусикий жанрларга мурожаат қилади. Бироқ фортепиано мусикаси Дилором Сайдаминова ижодининг муҳим ва ажралмас қисмини ташкил этади. Унинг учун фортепиано хиссиётлар, фикрлар, ранглар дунёсидир.

Дилором Сайдаминованинг фортепиано чолғусига бўлган қизиқиши Глиэр номидаги мусиқа мактабида ўқиб юрган даврларидан бошланган. У ерда олий тоифали устозлардан сабоқ олди ва ўқишини консерватория қошидаги В.Успенский номидаги махсус мактабда давом эттирди. Бу масканда ижодкор ўз касбининг устаси, фортепиано ўқитувчиси профессор А.Литвинов синфида таълим олди. Нозик тинглаш қобилияти, яхши хотира, маънавий етуклик унинг жаҳон фортепиано адабиётини ва ўзбек фортепиано мусикасини кийинчиликсиз ўзлаштиришига имкон берди. Дилором Сайдаминова ижод дастуридан барча классик намуналар – Моцарт, Бетховен, Брамс, Рахманинов концертлари, Бах, Шостаковичнинг полифоник асарлари, Шопен, Шуман пьесалари ўрин олган. Жаҳон фортепиано адабиётига тааллуқли бўлган бундай катта “тўлқин” ижодкорнинг бадиий онгига сингиб борди ва унинг шахсий фортепиано услуби шаклланишига замин бўлди.

Дилором Сайдаминова В.Успенский номидаги махсус мусиқа мактабида таҳсил олиб юрган пайтидаёқ мусиқа яратишга қизиқиб, композиция бўйича профессор Зейдман синфида шуғуллана бошлади. Б.И.Зейдман бой иш тажрибасига эга устозлардан эди. Унинг табиатида мавжуд бўлган жаҳон ва Шарқ маданиятларини пухта

билиш уйғунлиги кўп жиҳатдан Дилором Сайдаминова композиторлик ижоди йўналишини белгилаб берди. Ижодкор жаҳон классик санъати қонуниятларини яхшилаб ўзлаштириб, миллий анъаналарга бўлган янги, бетакрор ва ўзига хос ёндашувни топа олди. Унинг ҳар бир яратган асари ҳаёт, табиат, инсонлар ҳақидаги ўй-хаёллари ва фикрларининг мажмуасидир.

Дилором Сайдаминованинг серкирра фортепиано ижодида марказий ўринни эгаллайдиган йўл мавжуд. Бу йўлни композиторнинг 1973 йилда ёзган ва мусиқа жамоатчилиги томонидан юқори баҳоланган “Қадимги Бухоро деворлари” фортепиано туркуми очиб берди. Бу туркум ўзининг бетакрор товуш ранглари, алеаторика, сонорика, минимализм каби янги техник ёзувларнинг қўлланилиши билан замондошларини ҳайратда қолдирди. “Қадимги Бухоро деворлари” туркуми концерт ва ўқув дастурларига, пианиночилар танловларига мажбурий асар сифатида киритилди ва бугунги кунда XX асрнинг классикаларидан бирига айланди.

Композитор 1995 йил “Афросиёб лавҳалари” фортепиано туркумини ёзади. Бу ижод намунаси “Қадимги Бухоро деворлари” туркумининг мантикий давомини ташкил этади. Туркумнинг мазмуни композиторнинг шарқ цивилизацияси намунаси бўлмиш деворларида қадимги ёзувлар қолдиқларини сақлаб қолган ажойиб Афросиёб кўриқхонасидан олган таассуротлари билан боғлиқ. Туркумнинг мусикий тили ўзига хос, бетакрор бўлиб, анъана ва замонавийликнинг ўзаро уйғунлиги билан ҳайратга солади. Унда композитор ўзбек халқ чолғулари – чанг, доира, қонуннинг тембрларини имитация қилади. Мазкур туркум пианиночиларга катта илҳом бахш этиб, товуш рангларида изланишларни, ижро талқинининг янги йўллари очиб беради. Унинг “Хайём билан мулоқот” туркуми ҳам юқоридаги асарларнинг мантикий давомини бўлиб хизмат қилди.

Бугун композитор гуллаган ижоди ва ҳаётининг янги босқичида, жаҳон тажрибасини эгаллаган ва миллий маданиятни чуқур ўзлаштириш билан бойиган ижодий етуклик палласида турибди. Ҳар бир яратган асари билан Дилором Сайдаминова ўрганилмаган оламга сайр қилиш, илҳоми учун маъдан топиш йўлида изланмоқда.

Муборак ЁҚУБОВА

Ushifokor bo'lishi mumkin edi...

Бир тасодиф уни умуман хаёлига келмаган соҳа – санъатга рўбарў қилди. Француз бастакори Гектор Берлиоз 1803 йил 11 декабрда Ла-Кот-Сент-Андре шаҳарчасида туғилди. Отаси Луи-Жозеф шифокор, онаси Мария-Антуанетта уй бекаси эди. Гектор онада тўнғич фарзанд бўлиб, Ненси ва Адел исмли сингиллари билан бирга улғайди. Ёш Берлиоз адабиёт, тарих, география, мусика фанларидан дастлабки сабоқни отасидан олди. Шунингдек, халқ кўшиқлари ва афсоналар унинг мусикага бўлган қизиқишини орттирди. Айни қизиқиш сабаб у 12 ёшдаёқ гитара, флейта чалишни биларди. Гектор Берлиоз ўрта мактабни битиргач, ота-онаси истаги билан тахсилни тиббиёт йўналишида давом эттирди. Шундай кунларнинг бирида у Кристоф Глюкнинг “Гаврида ифигения” операси томошасига кирди. Опера унда шу қадар катта таассурот қолдирдики, ёш Берлиоз хатто ўқишни ташлаб, мусика билан жиддий шуғулланишга аҳд қилди. Ўзидаги музикий қобилият туфайли у консерваторияга ўқишга кириб, хаётини мусикага бағишлади. Ёш санъаткор консерваторияда ўз даврининг таникли композитори профессор Жан-Франсуа Лесюр кўлида таълим олиш билан бирга кичик театр хорида ҳам ишлади. Айни шу даврда у илк опералари – “Увертюра”, “Месс”, “Контанта”сини яратди. 1825 йилда ўзи ёзган мусика асарлари асосида уюштирилган концерти унга моддий фойда келтирмаган бўлса-да, ёш

композиторнинг кейинги фаолиятига илҳом бағишлади.

Берлиоз 1828 йил Париж Академиясида мусика бўйича ташкил этилган танловда иккинчи ўринни эгаллади. Бу унинг юксак истеъдоди эътирофи эди. Бахт кўшалок келади деганларидек, худди шу пайт Францияда хизмат сафаридан бўлган инглиз труппаси актрисаси Гарриет Смитсон исмли кизга ошиқ бўлиб қолди. Хатто унга бағишлаб ўзининг машхур “Фантастик симфония”сини ёзди. 1830 йилда Берлиоз актриса Гарриет билан турмуш қурди. Бу орада у италиялик таникли композитор Паганини билан танишиб, унинг тавсиясига кўра, “Гарольд Италияда” симфониясини ҳамда “Бенвенуто Челлини” операсини ёзиб тугатади.

1838 йилнинг 17 декабрида Берлиоз ўзининг “Гарольд Италияда” симфониясига дирижёрлик қилган концертидан сўнг Паганини кўзда ёш билан уни қутлади. Эртаси куни Берлиоз Паганинидан хат олди. Хатда композиторга Бетховеннинг ҳақиқий давомчиси сифатида юксак баҳо берилган ҳамда 20 минг франклик чек бор эди. Бу билан Паганини Берлиозни ҳам маънан, ҳам моддий қувватлантирди. Бундай имкониятдан фойдаланган санъаткор “Ромео ва Жульетта” симфониясини ёзишга муваффақ бўлди. Парижда унинг дўстлари орасида Бальзак, Гейне, Жюль Жанен сингари таникли адибларнинг борлиги унинг махоратли композитор сифатида эътибор топанганидан

Qo'g'irchoq teatri

Кўғирчоқ театри санъати ўз тарихига, ўз йўналишига эга бўлган санъат тури ҳисобланади. Айни пайтда юртимизда давлат қарамоғидаги 10 та кўғирчоқ театри фаолият олиб бормоқда. Ана шундай даргоҳлардан бири, Фарғона вилояти Давлат кўғирчоқ театридир. Ушбу театрға 1989 йилда Ўзбекистон халқ артисти Бернора Қориева ҳамда Иномжон Турсунов томонидан асос солинган. Ушбу театр ўша даврда Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси Фарғона водийси бўлими қошида студия сифатида ташкил қилинган эди. 1993 йилдан эса унга Давлат театри мақоми берилди ҳамда унга Ҳабибулло Ҳақимов бадиий раҳбар этиб тайинланди.

Бугунги кунда Фарғона кўғирчоқ театридаги спектакллар ўзбек ва рус тилида намоиш этилмоқда. Театр ўз ижодий фаолияти давомида бир қатор ютуқларга эришди. Жумладан, Республика кўғирчоқ театрларининг IV фестивалида Италия ёзувчиси Итало Кальвинонинг “Уч апельсин” асарини сахналаштирган

Ҳабибулло Ҳақимовнинг спектакли “Энг яхши мусикали спектакль” совринига лойиқ топилди. Шунингдек, 1995 йилда ўтказилган Республика кўғирчоқ театрларининг V фестивалида В. Синакевичнинг “Ёввойи ўрдакча” спектакли қатор номинациялар бўйича эътирофга сазовор бўлган. Жумладан, “Энг яхши режиссура”, С.Седухин “Энг яхши рассом”, Р.Литвин “Энг яхши мусика”, Н.Маслова “Энг яхши аёл роли” совринларини қўлга киритишган. 1997 йил 21 мартда театр жамоаси Германиянинг Бонн шаҳрида ўтказилган ўзбек маданияти кунларида катнашиб, И.Турсунов ва Ҳ.Ҳақимовларнинг “Минг бир кеча” мусикали пьесасини муваффақиятли намоиш этишди. “Самарқанд – 2000” Республика кўғирчоқ театрлари VI фестивалида “Алпомиш” дostonи асосида яратилган спектакль учун театр танловнинг “Энг яхши спектакль” соврини билан тақдирланган.

Алишер Навоийнинг “Лайли ва Мажнун” дostonи асосида яратилган спектакль сахна услуби ва декорацияси

дарак берар эди. Дўстларининг таклифи, саъй-ҳаракатлари билан Берлиоз қатор мамлакатларда концерт бера бошлади. Унинг ижодий сафарларида Германия алоҳида ўрин тутган. Бу ерда концерт уюштиришда унга Мейербер ва Мендельсон каби санъаткор дўстлари ёрдамлашди. Айниқса, таникли дўсти Лист унинг асарлари ташвикоотида жонбозлик кўрсатиб, концертларда санъаткорнинг асарлари ижросига ҳам дирижёр, ҳам ижрочи сифатида амалий кўмак берди.

Австрия ва Англияда ижро этилган “Фаустнинг вафоти” номли янги симфоник асари унга оламшумул шухрат келтирди. Бироқ бу шухрат ордидан санъаткор умри осмонига бирин-кетин бахтсизликлар булути соя сола бошлади. 1843 йилда хотини Гарриет Смитсон рухий касалликдан вафот этди. Кейинроқ санъаткор Мария Реснога уйланди. Ўн йил давом этган ушбу сокин ва бахтли ҳаёт ҳам 1854 йилда Мариянинг кутилмаган вафоти билан якун топди. Шундан сўнг Гектор ёлғиз ҳаёт кечира бошлади. Тақдир уни яна бир қаттиқ синов билан қарши олди: Гарриет билан никоҳидан туғилган ўғли Луи вафот этди. Орадан икки йил ўтиб, 1869 йилда Гектор Берлиоз 66 ёшида айрилиқлар алами ва ёлғизлик азобидан фориг бўлиб дунёдан ўтди. 1870 йилда унинг таржимаи ҳолини акс эттирувчи хотиралардан иборат “Ёднома” асари чоп этилди.

Глинка Берлиозни “асрнинг олд композитори” сифатида таърифлайди. Замондош дўстлари унинг хизматларини гоҳ Шекспир, гоҳ Микеланжело ёхуд Рембрандт ижоди билан тенглаштиришган эди. Таникли композитор Гектор Берлиоздан қолган етук мусиқий асарлар бугун ҳам ўз қадрини йўқотмаган ҳолда дунё сахналарида ижро этилмоқда. Ушбу ижодий умр йўли тасодиф деб ўйлаганимиз, аслида тақдир тадбири эканини яна бир бор далиллайди.

Шермурод СУБҲОН тайёрлади

Гектор Берлиоз

ўзгачалиги билан кишини ўзига жалб қилади. Улар воситасида дoston мазмуни жуда чиройли очилган. Яъни бу ерда анъанавий кўғирчоқ театрига хос бўлган қопиллардан воз кечиб, бутун сахна ёрдамида спектакль намоиш этилади. Декорация жуда катта бўлибгина қолмай, ўзига хослиги ва ёрқин ранглardan кенг фойдаланилганлиги сабабли ҳам яққол кўзга ташланади. Спектаклдаги воқеа ва ҳодисалар ўзгаришига қараб сахна

безаклари ҳам ўзгариб туради. Ушбу спектакль нафақат болалар, балки катта ёшдаги томошабинлар учун ҳам сахналаштирилган.

Бироқ бу спектаклда кўғирчоқларни жонлантириш технологиясида бироз камчилик бордай. Яъни планшетли кўғирчоқ тури билан спектакль сахналаштирилса, кўғирчоқбоз қора ридо кийган ҳолда, томошабинга кўринмасдан билинар-билинмас ҳаракатлар орқали кўғирчоғини ўйната олиши керак, шундагина биринчи планда кўғирчоқ бўла олади. Бу ерда эса томошабиннинг диққат-эътибори кўғирчоқларда бўлмай, сахнадаги актёрлар ҳаракатларига чалғиб, спектакль бадий ғояси ва мазмунининг тўлиқ намоён бўлишига монелик қилаётгандай гўё.

Бу йил Фарғона вилояти кўғирчоқ театрининг ташкил топганига 20 йил тўлди. Театр ижодкорлари эса тинимсиз ва самарали меҳнат қилишда давом этишмоқда. Биз, томошабинлар, театр ижодкорларидан юқори савияда сахналаштирилган миллий ва анъанавий услубдаги асарларни кутиб қоламиз.

Феруза ҚУРБОНОВА

Yangi yilga yarashiqli joziba

**Гўзаллик баъзи хислат ва белгилардан
иборат эмас, балки умумий қиёфада ва унда
ҳаёт моҳияти қай даража акс этишидадир.
Н.А.ДОБРОЛЮБОВ**

Аёл зоти яралибдики, доимо кўркем кўринишни, ўзига оро бериб, эътиборда бўлишни хоҳлайди. Бу хусусият унинг дунёни ўзгача ранг ва жилоларда идрок этиши-ю табиатидаги инжаликларда, десак хато бўлмайди. Ҳар бир аёл алоҳидаликни истайди. Айни шу истаклардан келиб чикиб мода яралган ва у ўзини янгилан туради.

Остонада янги йил эшик қокиб турибди. Ҳар янги йилда болаларча мўъжиза кутамиз. Ҳамма томонни, арчаларни ясангириб, дастурхон тузаб, ўзимизга оро беришга киришамиз. Кўпчилик аёллар янги йилни янги либосда кутиб олиш керак, деб ҳисоблашади. Бу ҳам ўзига хослик. Бирок борини янги йилга мос аксессуар билан безатиб кийиш ҳам ўзгача кўркем қайфият бахш этади. Ушбу саҳифамизда янги йил кечаси қандай кийиниш лозимлиги борасида ўз билганларимизни Сиз билан ўртоқлашмоқчимиз.

Шарқ тақвимида кўра, келаётган йил От йили ҳисобланади. От йилида туғилганлар янгиликка интилувчан бўлишади. Агар янги йил базмида сиз ҳам алоҳида кўркем ва жозоба касб этмоқчи бўлсангиз, кўк, яшил, қора, новотранг, тўқ жигарранг, қаймоқранг, бинафша рангларига эътибор беринг. Айнан бинафша рангининг очдан тўққача тусларини танлаш мумкин. Шифон ва ипак матоларидаги ҳаво ранг, тўқ кўк ранглар ўзгача жилоланиб туради. Айни дамда ўринли-ўринсиз эътибор тортувчи ёрқин қизил, олов, корал, сарик ранглардан узокроқ юрган маъқул.

Базм либосларини асосан табиий матолардан танланг, сунъий матолардан тикилган либослардан иложи борича узоклашинг. Негаки, эркесвар от ҳатто кийимда ҳам сикикликни ёқтирмайди. Сунъий матолар эса ҳаво ўтказмай кийнади.

2014 йил либослари учун табиий матолардан атлас, ипак, хаттоки, жундан тайёрланганларини танлаганингиз маъқул. Янги йилда ипак ва шифон матоларидан нафис кўйлақлар тикиб, истак ва дидга кўра, иккинчи қаватига атлас, адрасдан безак бериб, чиройли тошлар қадаб, ялтироқ хошия ва бант, драпировка қўшилса, шубҳасиз, оқшом маликасига айланасиз. Кўйлақ фасонини танлаётганда комат, бўй ва янги йил базми ўтказиладиган жойни ҳисобга олиш керак.

Дизайнерлар базм либослари кундалик кийимлардан алоҳида ажралиб туриши лозимлигини таъкидлашади. Шунинг учун мода яратувчилар янги йил базмига калта либосда эмас, тиззадан паст ва бўй барабар кўйлақ кийишни алоҳида эътиборга олишни уқтирадилар. Айни пайтда, мутахассислар 2014 йил либосларини классик услубда тайёрламоқда.

Янги йил оилавий байрам бўлгани боис, оилавий анъаналарга мос тарзда кийинишни назарда тутган маъқул. Азалдан момоларимиз ўзларининг дид-фаросатлари, ақл-идрок, меҳмоннавозликлари, хушфезлликлари, камтарона, нафис кийиниши билан ўрнатилганлар. Бу фазилатлар, ўзбекона тароват билан кийиниш ота-оналаримиз томонидан руҳимизга сингдирилган.

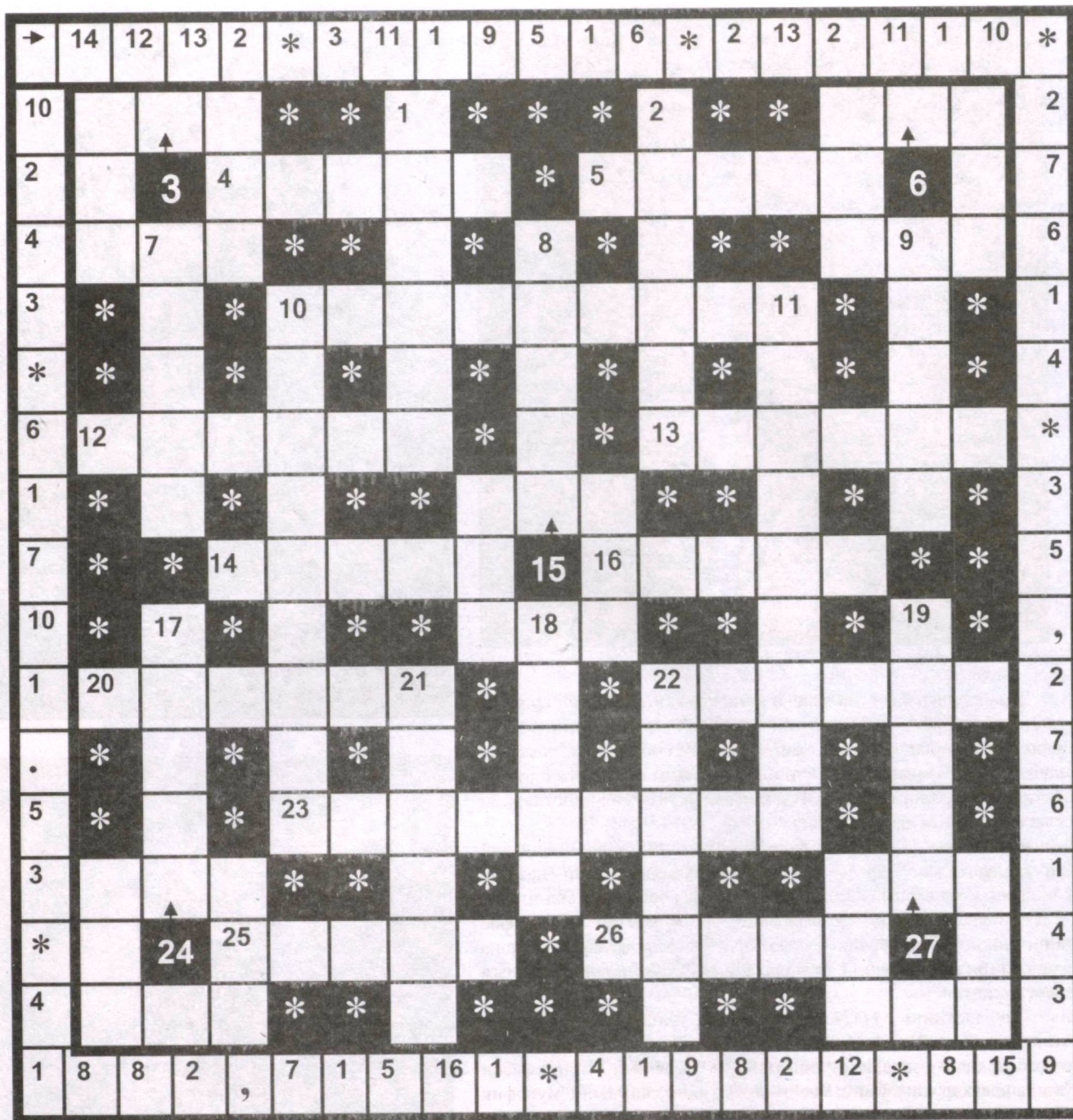
Ҳар юртнинг ўз тошу тарозиси, дид-фаросати, орзу-истаклари бор. Шу сабаб кийганларимиз бичими миллийлигимиз талабларидан узоклашмагани маъқул. Асосийси, мато, фасон танлашда ҳар ким ўзига мос тушувчи ранг, коматига мувофиқ бичимга тўхталса, ҳаммаси жойида бўлади. Фақат шундагина сиз либосга, либос эса сизга ярашашиши шубҳасиз. Унутманг, викорли от аслзодаларча сиполикни ёқтиради.

Либосга мос аксессуарлар

Ёғоч, чарм ёки металл билакузуклар, тақа ва от кўринишидаги кулонларни тақиш шу янги йилга мос тушади. Айниқса, қора тақинчоқлар, камар ва безаклар ҳар қандай либос билан уйғунлашади. Қолаверса, янги йил кечасида тошли безаклар ўзгача аҳамиятга эга. Шунингдек, сочларингизни табиий рангларга бўяб, ўзингизга ярашадиган қилиб турмакласангиз, кўринишингиздан энг аввал ўзингиз завқланасиз. Бу завқ қолганларга ҳам юкиб, кетаётган йилни муносиб кузатиб, келаётган йилни муносиб кутиб олишга мос қайфият пайдо бўлади.

Нигина ҚОДИРОВА тайёрлади

Тузувчи: Фозилжон ОРИПОВ

КРОССВОРД

Энига: 4. Бинонинг олд томонидаги кўркам қисми. 5. Насрий асар-тури. 10. Қайд этиш шарт бўлган расмий ҳужжат. 12. Давлат рамзи. 13. Ўткир ҳидли захарли газ. 14. Ходисага оид доврқли хабар. 16. Муассасанинг молия ишлари бўлими. 20. Маъмурий ҳудуд. 22. Шартнома асосида қарз бериш. 23. Тебранувчи жисмининг мувозанат ҳолатидан энг олис ҳолатигача бўлган масофа. 25. Пойтахти - Байрут. 26. Вазн ўлчови.

Бўйинга: 1. Тошкент вилоятидаги нурхона. 2. Баланд бино. 7. Тоғ қўйи. 8. Бир ҳудудда яшовчи одамлар. 9. Қарши шаҳрининг аввалги номи. 10. Бирор нарса эвазига қарз берувчи муассаса. 11. Ер шарини ўраб турган қобик. 17. Билимлар манбаи. 18. Камёб. 19. Нарсанинг чекланган миқдори. 21. Мажмуа асар. 22. Польшадаги шаҳар.

Белгиланган хонадан рақам атрофига соат мили йўналишида: 3. Миллий ширинлик. 6. Металл буюмлари хунарманди. 15. Алишер Навоий достонидаги адолатли шоҳ образи. 24. Механизмнинг икки елкали ричаги. 27. Алоқа техникаси.

МУАММОНОМА

Калит сўзлар: 1. Ўзбекистондаги вилоят - 12, 3, 6, 1, 8, 9. 2. Осиёдаги тоғ тизмаси - 3, 5, 4, 3, 16. 3. Ернинг шўрини ювиш, қишқи суғориш - 17, 12, 3, 7. 4. Ҳафта куни - 11, 15, 13, 1, 10, 7, 1. Энди калит сўзлари жавоблари асосида шакл атрофидаги рақамларни ҳарфлар билан алмаштириш орқали муаммономани ҳал этинг. Бунда улардан икки мисрали ҳикматли сўз ва унинг муаллифини билиб оласиз.

АВВАЛГИ СОНДАГИ СКАНВОРД-МУАММОНОМАНИНГ ЖАВОБЛАРИ:

Энига: “Зафарнома”. Жавзо. Аргон. Оро. Мақол. Манқал. Лат. Анд. Атом. Ин. Қисмат. Ис. Лифт. Асал. Або. Наср. Азон. Рад. Маош. Май. Лас. Имо. Хут. Кан. Давр. Ўзбекистон. Фатила. Афзал. Тумор. Дам. Музофот. Элат. Анор. Ирис. Куй.

Бўйинга: Эгат. “Ҳиндистон”. Жомолунгма. Асвон. Аломат. Нутқ. Муаллима. Он. Алоқа. Ара. Мил. Саодат. Қатар. Анабар. Музаффар. Тозалик. Сон. Ўрта. Бал. Илтифот. Томат. Одамато. Она. Ор. Илм. Нуроний. Адир. Вазмин.

Муаммонома:
Донаи дур сўзини афсона бил,
Сўзни жаҳон баҳрида дурдона бил.
Алишер Навоий

– Хоним, кеча сизнинг куйлаганингизни эшитдим.
– Мен вақтни енгиш учун куйлаб тураман.
– Зўр қурол топибсиз...

Репетиция пайтида дирижёр зарбли чолғучига:
– Агар шунақа сокин чалсанг, иккита таёқ олиб барабан чала қол, – деди.
Бу гап барабанчига таъсир қилиб:
– Барабани сокин чалганлар битта таёқ олиб, дирижёрлик қилса бўладими? – деди.

Агар сиз елкангизни тик тутиб, нигоҳларингизга маъно берсангиз ва айёрона жилмайсангиз, сизни суратга олишаётганини пайқаб қолган бўласиз...

Мунаққид режиссёрга:
– Кеча сизнинг премьерангиздан кейин ухлай олмадим.
– Шунчалик таъсирландингизми?
– Томоша пайти уйқуга тўйиб олган эканман.

– Сиз скрипка чалишни биласизми?
– Йўқ.
– Акангиз ҳам билмайдими?
– Ҳа.
– Жавобингизни тушунмадим?!
– Мен эса саволингизни.

Икки актриса суҳбатидан:
– Ўртоғинг қандай қилиб, ўзини тинмай танқид қиладиган театриносга турмушга чиқди, ҳайронман...
– У энг маъқул йўлни ўйлаб топди.

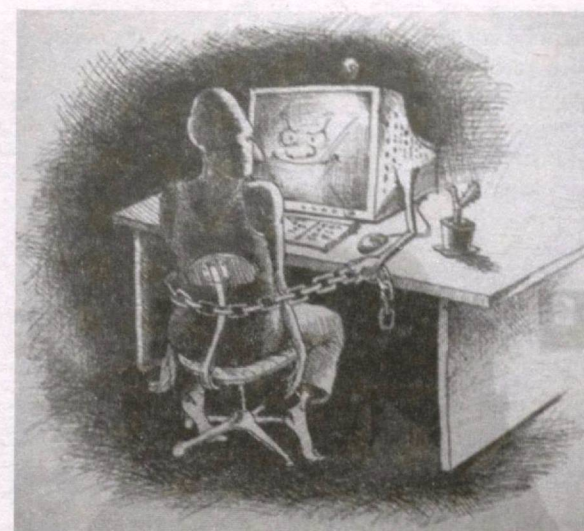
Караокеда куйлаш учун тинглаш қобилияти умуман керакмас. Уланувчи мослама, зийрак нигоҳ бўлса, андиша ва виждондан воз кечиш керак, холос.

– Сизнинг музейингизга нима етишмайди?
– Томошабинлар таширифи.

– Анчадан бери труба чалмай қўйдингизми?
– Ҳа, янги қўшимизнинг жанжалкашлигини эшитганимдан бери.

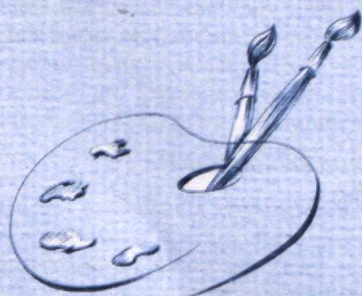

Осимхон ВОСИХОНОВ карикатуралари

“Маънавият ҳақида ҳар қанча даъватлар, муҳим назарий фикрлар билдирилмасин, уларни жамият онгига сингдириш учун доимий иш олиб бормасак, бу борадаги фаолиятимизни ҳар томонлама пухта ўйланган, тизимли равишда ташкил этмасак, табиийки, биз кўзланган мақсадга эришолмаймиз, яъни инсон қалбига йўл тополмаймиз. Шунинг учун ҳам биз бугунги кунда таълим-тарбия соҳасидан бошлаб, матбуот, телевидение, интернет ва бошқа оммавий ахборот воситалари, театр, кино, адабиёт, мусиқа, рассомлик ва ҳайкалтарошлик санъатигача, бир сўз билан айтганда, инсоннинг қалби ва тафаккурига бевосита таъсир ўтказадиган барча соҳалардаги фаолиятимизни халқнинг маънавий эҳтиёжлари, замон талаблари асосида янада кучайтиришимиз, янги босқичга кўтаришимиз зарур”.

*Ислом Каримов
“Юксак маънавият –
енгилмас куч” китобидан*

Tasviriy san'at jozibasi

Санъат маънавий ҳаётимизни, миллий онг ва қадриятларимиз, эътиқод ва тафаккуримиз, урф-одат ва анъаналаримизни асраб-авайлаш, маънавий оламимизни юксалтиришга хизмат қилади. Бу жараён бевосита ижодкорлар фаолияти билан боғлиқ.

Рассомларнинг гўзал асарларини ким марок билан томоша қилмаган, улардан завқ олмаган? Музей ва кўرғазмаларда одамлар рассомлар томонидан яратилган гўзал асарларни томоша қилишдан баҳраманд бўлади. Кўнглига ўтирган асарларни яна бир бор кўришни мақсад қилади.

Ўтмиш ва ҳозирги замон тасвирий санъат асарларини томоша қилишни ҳаммамиз ҳам яхши кўраемиз. Бунинг жуда кўп сабаблари бор. Яқин ўтмишдаги реалистик санъат намояндалари ижодининг энг муҳим хусусиятларидан бири шунда эдики, улар ўз асарларида халқ ҳаёти билан чамбарчас боғлиқ бўлган, халқда ўз кучига ишонч уйғотувчи муҳим мавзуларни акс эттирарди.

Рассом Раҳим Аҳмедовнинг “Тонг. Оналик” асаридаги қахрамоннинг юзига бир қараган одамга саодатманд онанинг кайфияти “юкади”. Унда она юртимизга хос таниш манзара акс этган. Тоғ этагидаги қишлоқ осмони мусаффо, тиник, эндигина тонг оқариб қуёш чиқиш арафасида. Она образи эса инсон учун яшаётган муҳитининг тинчлиги қанчалик қадри эканлигига ёрқин намуна бўла олади. Бу картина ҳар бир томошабин қалбида ўчмас из қолдиради.

Раҳим Аҳмедовнинг бу асарини томоша қилар эканмиз, биз тинч ҳаётда яшаётган одамларни кўрибгина қолмай, гўё водий бўйлаб таралаётган қушлар сайроғини ҳам эшитаётгандек бўламиз.

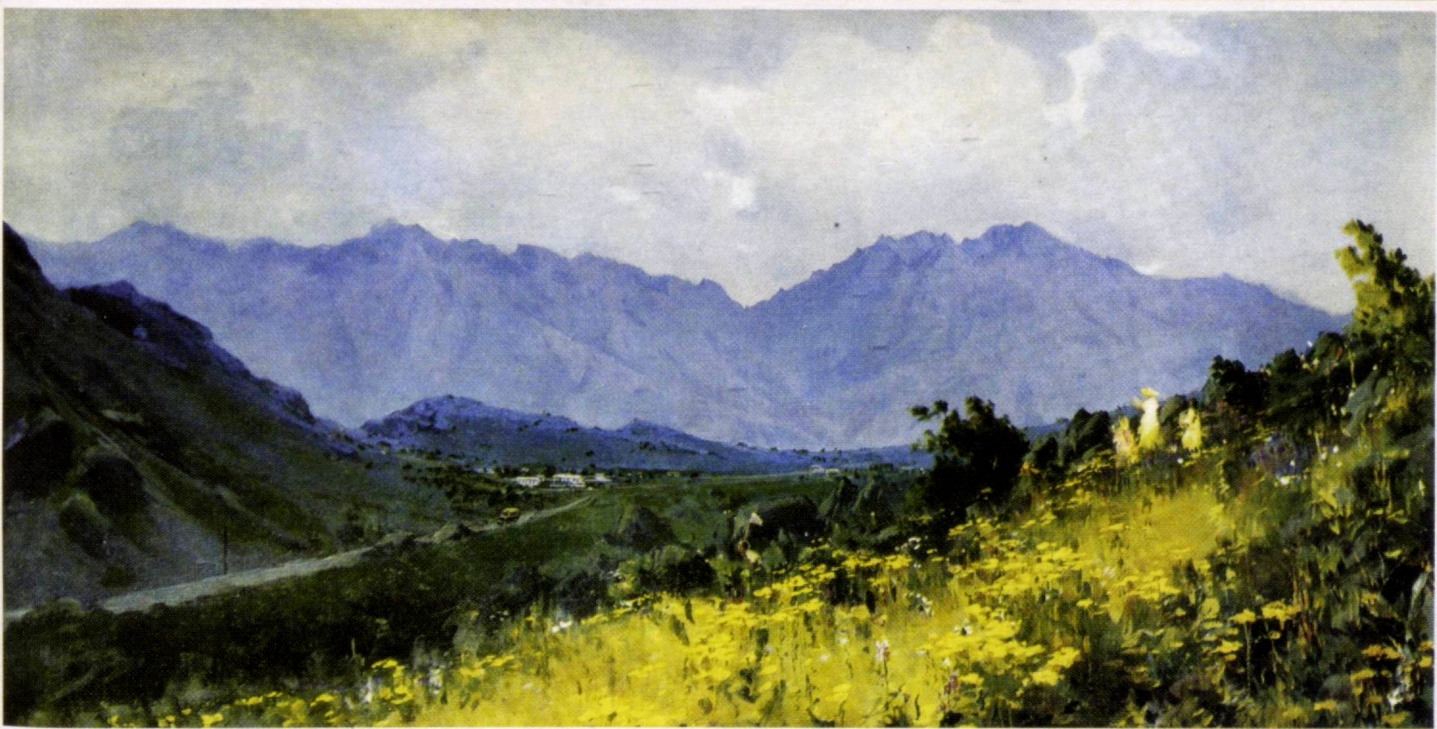
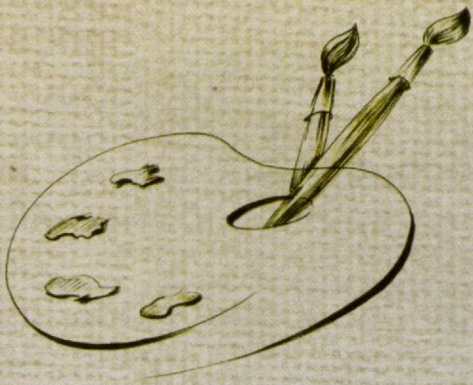
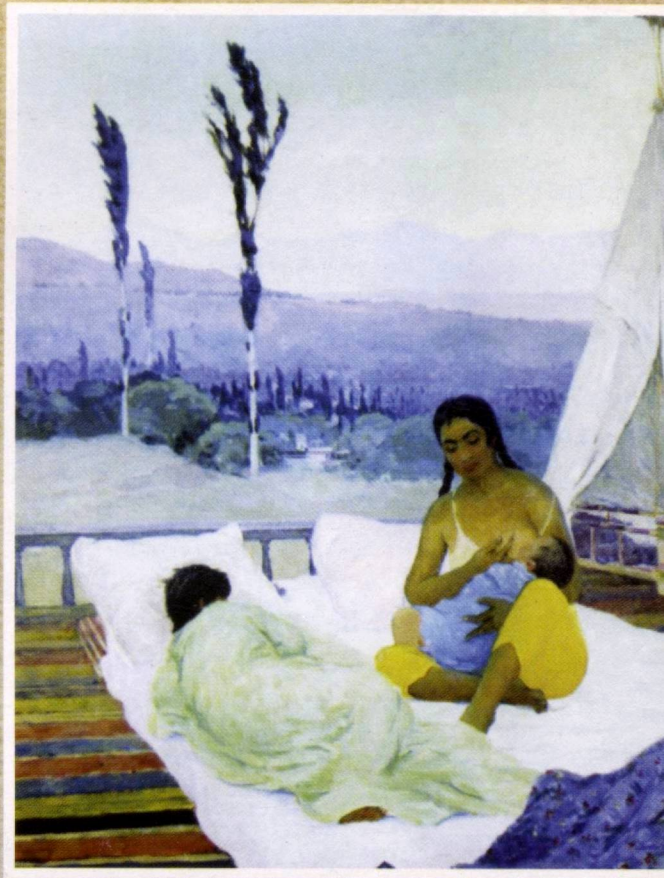
Рассомларнинг табиат манзаралари тасвир этилган асарларидаги ҳаёт ҳақиқати кишини қаттиқ ҳаяжонга солади.

Ўрол Тансиқбоевнинг “Тоғда” номли асари сеvimли ўлка табиатига чексиз меҳр-мухаббат ҳисси билан суғорилган. Суратда баланд тоғ этакларидан гул тераётган болаларни, эрталабки қуёшнинг заррин нурлари ёритиб турган чексиз водийни ўраб олган тоғлар тасвирларини кўрар эканмиз, кўз ўнгимизда кишининг иродаси ва меҳнати билан боғу бўстонга айланаётган Ўзбекистон ерларининг ёрқин манзараси гавдаланади. Ўзбекистоннинг гўзал табиати рассомларимиз ижодида марказий ўринни эгаллайди.

Санъатнинг таъсир кучи хилма-хилдир, у чиндан ҳам мўъжизалар яратиши мумкин. Инсон санъат асарлари таъсирида ўз ўй-фикрларини ва ҳис-ғуйгуларини чуқурроқ тушунишга, теран фикр юритишга, ҳаётда ўз ўрнини топиб олишга, бошқаларни тушунишга, жамоа билан яқиндан алоқа боғлашга, ўша жамоа билан ҳамқадам бўлишга интилади.

Томошабинларни санъат асарлари билан таништириш уларнинг билим доирасини чуқурлаштиради, ҳис-ғуйгуларига таъсир этади ва шахсининг таркиб топишига ёрдам беради. Рангтасвир, графика, ҳайкалтарошлик асарлари билан таништиришда тарихий воқеаларни, бадий асар қахрамонининг қиёфасини, алоҳида шахс ёки ижтимоий гуруҳ билан бўлган муносабатини англашга, улардан маънавий озуқа олишга имкон беради ва асосийси, тарбиялайди.

Рустам ХУДОЙБЕРГАНОВ

Xp 5200

"10-QISHLOQ QURILISH KORXONASI"

MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYATI

BARCHA YURTDOSHLARNI KIRIB

KELAYOTGAN 2014- YIL BILAN TABRIKLAYDI.

*Yangi yilingiz muborak bo'lsin,
aziz vatandoshlar!*

ISSN 2091-5330

OBUNA DAVOM ETMOQLA

Indeks: yakka obunachilar uchun – 820, tashkilotlar uchun – 806.